

BETÆNKNING

VEDRØRENDE

LÆRERUDDANNELSEN

Afgivet af

det af undervisningsministeriet under 23. december 1960

nedsatte udvalg

BETÆNKNING NR. 390

1965

INDHOLDSFORTEGNELSE

I. Betænkningens almindelige del	5-34
1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium m. v.	7-9
2. Baggrunden for udvalgets nedsættelse og arbejde	9-11
a) Den nuværende læreruddannelse	9
b) Den nuværende folkeskole	10
c) Den nuværende ungdomsskole og aftenskole	11
3. Overvejelser over, hvilke fordringer en nutidig dansk læreruddannelse må opfylde	11-30
a) Det faglige	12
b) Det pædagogiske	16
c) Det personlige	25
d) Uddannelsens organisation og varighed	26
e) Uddannelsens afslutning	27
4. Folkeskolelærernes videreuddannelse	30-31
5. Seminarielærernes uddannelse	31-32
6. Besvarelse af udvalgets kommissorium	32-33
7. Oversigt over de foreslåede reformer i læreruddannelsen	33-34
II. Betænkningens specielle del	35-80
Forslag til lov om uddannelse af lærere til folkeskolen	35-58
a) Lovforslag	37
b) Bemærkninger til lovforslaget	43
Bilag og tillæg	59-80
Bilag 1: Lærerbehov	61
Bilag 2: Overvejelser vedr. lovforslagets økonomiske konsekvenser	63
Tillæg 1: Overvejelser vedr. undervisningen på seminarierne m. v.	64
Tillæg 2: Kravene ved adgangsprøven til seminarierne	77
Grafisk oversigt til belysning af klasse-I årgangsforholdene ved seminarierne i overgangstiden	81

I . BETÆNKNINGENS ALMINDELIGE DEL

1. Udvalgis nedsættelse og kommissorium m. v.

Ved skrivelse af 23. december 1960 nedsatte undervisningsministeriet et udvalg vedrørende læreruddannelsen.

Udvalget fik følgende kommissorium:

»Udvalget har til opgave at undersøge, hvorvidt og i bekræftende fald på hvilke punkter undervisningen efter den nye folkeskolelov og de nye læseplaner for folkeskolen har gjort ændringer af faglig og pædagogisk karakter i reglerne om læreruddannelsen på krævede eller ønskelige; udvalget bedes i tilslutning hertil overveje og fremkomme med indstilling om, hvorvidt den nye ungdomsskolelov måtte give anledning til ændringer i læreruddannelsen med henblik på undervisning i ungdomsskolen.

For så vidt man under drøftelsen heraf når til forslag, der peger imod nødvendigheden af en ændring af læreruddannelsesloven, kan spørgsmålet herom af udvalget rejses over for undervisningsministeriet«.

Til medlemmer af udvalget beskikkedes følgende:

Formand:

Statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende folkeskolen og seminarierne (nu undervisningsdirektør) K. Helveg Petersen.

Medlemmer:

Medlemmerne af seminarierådet:

- Seminarierektor J. Utoft, Haderslev statsseminarium
- Seminarierektor Johs. Brix, Jelling statsseminarium
- Seminarierektor Ad. Fuglsang-Damgaard, Ranum statsseminarium
- Seminarierektor A. Morville, Jonstrup statsseminarium
- Seminarierektor T. Kampmann, Hellerup seminarium

Seminarierektor K. Gro-Nielsen, Th. Langs seminarium

Seminarierektor P. Holt, Aarhus seminarium

Seminarierektor P. Hartling, N. Zahles seminarium

Seminarielektor A. Holkenov, Jonstrup statsseminarium

Seminarielektor A. Koch, Nr. Nissum seminarium

Overlærer Stinus Nielsen, Danmarks Lærerforening

Udpeget af Dansk Seminarieforening:

Seminarielektor Leo Toft, Th. Langs seminarium

Seminarielektor J. Balle Hansen, Skive seminarium

Seminarielektor Thorkel Hansen, Haslev seminarium

Seminarielektor Niels Kyndrup, Frederiksberg seminarium

Seminarielektor Poul Jørgensen, Statsseminariet på Emdrupborg

Seminarielektor Elin de Linde Sørensen, N. Zahles seminarium

Udpeget af Seminarieelevernes Landsråd:

Lærer P. Søgaard

Udpeget af Danmarks Lærerforening:

Lærerinde Kirstine Andersen

Overlærer P. A. Andersen

Overlærer Esther Jensen

Skoleinspektør Jens Bach

Redaktør, overlærer Albert Johansen

Udpeget af Gymnasieskolernes Lærerforening:

Adjunkt (nu rektor) Bernhard Baunsgaard

Endvidere beskikkedes:

Seminarierektor H. Paaskesen, Skive seminarium

Seminarierektor M. Bredsdorff, Vordingborg statsseminarium

Skoledirektør Chr. Kjeldsen

Skoledirektør N. P. Andersen
 Skoledirektør Svend Aage Rasmussen
 Rektor Ernst Larsen, Danmarks Lærerhøjskole

Amtsskolekonsulent Viggo Land

Statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende ungdomsundervisningen, dr. **phil.** Roar Skovmand

Inspektør David Pedersen (som stedfortræder for forannævnte)

Inspektør Holger M. Nielsen

Undervisningsinspektøren (nu undervisningsdirektør) for gymnasieskolerne Sigurd Højby

Kontorchef E. Thrane, undervisningsministeriet.

Efter at kontorchef E. Thrane var overgået til tjeneste i Ministeriet for kulturelle anliggender, beskikkedes kontorchef i undervisningsministeriet Th. Gimsing under 9. oktober 1961 som medlem af udvalget.

Efter at statskonsulent K. Helveg Petersen i september 1961 udnævntes til undervisningsminister, beskikkedes inspektør Holger M. Nielsen under 22. december 1961 som formand for **udvalget**.

Da skoleinspektør J. Bach efter sin udnævnelse til inspektør hos statskonsulenten for undervisningsministeriet i sager vedrørende folkeskolen og seminarierne udtrådte af Danmarks Lærerforenings hovedstyrelse, beskikkedes efter lærerforeningens indstilling overlærer (nu skoledirektør) Hans Jensen under 18. april 1962 som medlem af udvalget.

Under en studierejse, adjunkt B. Baunsgaard foretog i 1962, repræsenteredes Gymnasieskolernes Lærerforening ved den konstituerede formand, lektor Erik Lorensen.

Efter seminarielektor Thorkel Hansens død beskikkedes seminarielektor Aage Nielsen, Kolding seminarium, efter Dansk Seminarieforenings indstilling under 18. marts 1963 som medlem af udvalget.

Efter nyordningen af undervisningsministeriets opbygning i foråret 1963 beskikkedes kontorchef P. Boelskov, direktoratet for folkeskolen og seminarierne, under 12. juni 1963 som medlem af udvalget i stedet for kontorchef Th. Gimsing.

I stedet for overlærer Esther Jensen, der **var udtrådt** af Danmarks Lærerforenings hovedstyrelse, beskikkedes efter lærerforeningens

indstilling overlærer Else Byrith under 18. juni 1963 som medlem af udvalget, og efter seminarierektor A. Morvilles fritagelse for hvervet som medlem af seminarierådet beskikkedes seminarierektor S. Mogensen. Ribe statsseminarium, under 18. juni 1963 som medlem af udvalget.

Efter at lærer P. Søggaard var udtrådt som medlem af Seminarieelevernes Landsråd (nu Lærerstuderendes Landsråd), beskikkedes lærer Bent Arentoft under 23. januar 1964 som medlem af udvalget.

Ved sin udnævnelse til professor ved Danmarks Lærerhøjskole udtrådte undervisningsdirektør (tidligere statskonsulent) for ungdomsundervisningen, dr. phil. Roar Skovmand af udvalget tillige med sin stedfortræder, inspektør David Pedersen.

Rektor Ernst Larsen, Danmarks Lærerhøjskole, der afskedigedes på grund af alder i efteråret 1964, udtrådte som følge heraf af udvalget, og i stedet beskikkedes under 1. september 1964 rektor for Danmarks Lærerhøjskole, professor Harald Torpe som medlem af udvalget.

Seminarielektor A. Koch udtrådte i december 1964 af udvalget på grund af sygdom.

Under den sidste del af udvalgets arbejde har kontorchef J. Munck-Hansen, undervisningsministeriet, deltaget i udvalgets møder som observatør.

Til udvalgets sekretariat beskikkedes følgende:

Fuldmægtig i undervisningsministeriet
 Mogens Johansen
 Sekretær i undervisningsministeriet Helene Steen Frehr
 Seminarieadjunkt (nu seminarielektor)
 Torben Krogh, Hellerup seminarium.

Ved enkelte møder har sekretærerne J. Bang Nielsen og Sv. O. Bruun, undervisningsministeriet, bistået.

Udvalget begyndte sine møder den 13. februar 1961 og har i alt afholdt 22 møder (42 mødedage); endvidere har et af udvalget nedsat arbejdsudvalg, bestående af følgende medlemmer:

Inspektør Holger M. Nielsen (formand)
 Seminarierektor T. Kampmann
 Seminarierektor K. Gro-Nielsen
 Seminarierektor P. Holt

Seminarielektor A. Holkenov
 Seminarielektor A. Koch
 Overlærer Stinus Nielsen
 Overlærer P. A. Andersen
 Skoledirektør N. P. Andersen
 Amtsskolekonsulent V. Land,
 og talrige underudvalg (faggruppeudvalg)
 afholdt en række møder.

Følgende kommissioner, udvalg, foreninger og enkeltpersoner har haft foretræde for udvalget eller dets arbejdsudvalg:

Modersmålselskabet
 Talepædagogisk Forening
 Danmarks Tegnslærerforening
 Københavns Tegnslærerforening
 Seminariernes Tegnslærerforening
 Danmarks Sanglærerforening
 Seminariernes Musiklærerforening
 Københavns Sanglærerforening
 Praktiklærerforeningen
 Statsøvelsskolernes Lærerforening
 Danmarks Skolebiblioteksforening
 Seksualoplysningsudvalget
 Ministeriet for kulturelle anliggender og Kulturudvalget
 Musikkommissionen
 Forstanderen for Statens seminarium for småbørnslærere og forstanderen for Odense småbørnslærerindeseminarium (efter anmodning fra udvalget).

Udvalget har modtaget en lang række skriftlige henvendelser fra foreninger og udvalg m. v. samt fra enkeltpersoner. Samtlige henvendelser er indgået i udvalgets overvejelser og afgivet til undervisningsministeriet sammen med betænkningen. Blandt de foreninger m. v., der har rettet skriftlige henvendelser til udvalget, kan ud over de ovenfor anførte kommissioner m. v. nævnes:

Danmarks fysik- og kemiundervisningskommission
 Danmarks matematikundervisningskommission
 Musikkommissionen
 Aftenskoleudvalget
 Skolefærdselsudvalget
 Seminariernes Musiklærerforening
 Danmarks Skolekøkkenlærerindeforening
 Dansk Historielærerforening
 Foreningen af gymnasiets og seminariets lærere i biologi og geografi

Foreningen af skolepsykologer og konsulenter for specialundervisningen i Danmark
 Dansk Erhvervsvejlederforening
 Danmarks Sanglærerforening
 Danmarks Lærerforening-
 Unge Pædagoger

Endvidere er der modtaget en række henvendelser vedrørende læreruddannelsen som helhed eller specielle dele deraf fra seminarier eller lærere ved disse.

2. Baggrunden for udvalgets nedsættelse og arbejde.

a) *Den nuværende læreruddannelse efter lov af 11. juni 1954.*

Da folkeskoleloven af 1937, hvorved bl. a. de kommunale eksamensmellemskoler blev en del af folkeskolen, medførte, at læreruddannelsen efter loven af 1930 ikke længere var fyldestgørende, nedsattes i november 1947 en kommission, som skulle forberede en ny lov om læreruddannelsen. Kommissionen afgav betænkning i 1951, og i juni 1954 blev den nugældende lov vedtaget.

Denne lov er en rammelo, i hvilken de pædagogiske grundprincipper fastlægges, medens en række praktiske problemer, pensum, eksamensform, timeplaner o. s. v., blev hen-skudt til bekendtgørelsen, der udstedtes i april 1955.

De væsentligste principper i loven er:

- 1) Småbørnslærerindeuddannelsen bevarede, men forlængedes fra 2 år til 2 1/2 år.
- 2) Studenteruddannelsen, der indførtes i 1947 som en midlertidig foranstaltning, blev bevaret, men forlængedes fra 2 1/2 år til 3 år.
- 3) Uddannelsen for ikke-studenter forblev 4-årig.
- 4) Aldersbetingelserne blev skærpet.
- 5) Optagelsesbetingelserne blev strammet, således at det i realiteten kun er muligt for eleverne at gennemføre den 1-årige undervisning i præparandklassen, hvis de har videregående skolemæssige forudsætninger end den almindelige 7-årige folkeskole, f. eks. i form af realeksamen eller dermed nogenlun-

de ligestillede kundskaber. For elever, der ikke er i besiddelse af sådanne forudsætninger, er der ved en del seminarier (og nogle højskoler) indrettet særlige forkursus (af ea. 1/2 års varighed), der sigter mod at fore eleverne op til et sådant niveau, at de kan følge undervisningen i de almindelige præparandklasser.

6) Optagelsesprøven bevarede i det væsentlige karakter af en kundskabsprøve. Prøve afholdes i dansk, regning, kristendoms-kundskab, historie, geografi, naturhistorie, naturlære, matematik, musik og et fremmedsprog. For aspiranter med særlig god real- eller præliminæreksamen eller dermed ligestillet uddannelse kan optagelsesprøven begrænses til dansk, regning og kristendoms-kundskab. Optagelse er yderligere afhængig af, at seminarieret efter sit indtryk af eleven og dennes modenhed - efter afholdelse af en egnethedsprøve eller på anden måde - skønner, at eleven er egnet til lærergerningen.

7) Formålet med uddannelsen til småbørnslærerinde er at uddanne lærere til de første fire årgange af den landsbyordnede folkeskole og til de yngste årgange af den kobstadordnede folkeskole. Den afsluttes ikke med eksamen.

8) Målet for den 4-årige og den 3-årige uddannelse er det samme. Til alle elever gives undervisning i praktisk skolegerning, pædagogik, psykologi, dansk sprog og litteratur, regning, kristendoms-kundskab, historie med samfundskundskab, naturhistorie, geografi med geologi, naturlære, tegning, skrivning, musik, legemsøvelser, håndarbejde og et fremmedsprog. Endvidere gives en faglig og praktisk pædagogisk uddannelse i et eller to fag, den såkaldte linieuddannelse. Endelig gives en frivillig undervisning i forskellige emner, kaldet frilæsning.

Medens undervisningen i obligatoriske fag sigter mod at sætte eleverne i stand til at forstå undervisningen inden for folkeskolens almindelige klasser, tilsigter linieundervisningen at dygtiggøre dem til i et eller to fag at kunne forestå undervisningen i folkeskolens højere klasser.

9) Med hensyn til uddannelsens afslutning er fagrækken opdelt i 3 kategorier.

I fagene skriftlig dansk, sproglig dansk, regning, matematik, naturhistorie, geografi,

naturlære, engelsk, tysk og fransk afholdes eksamen med beskikket censor.

I fagene tegning, skrivning, musik, legemsøvelser, sløjd og skolekøkken gives af lærerne en standpunktskarakter.

I fagene praktisk skolegerning, pædagogik, psykologi, dansk litteratur, kristendoms-kundskab og historie afgives en udtalelse byggende på faglærernes indstilling.

Efter at den nye folkeskolelov af 1958 er trådt i kraft, er læreruddannelsen på ny i den situation, at det må overvejes, om den er tidssvarende og hensigtsmæssig i forhold til den skole, den skal uddanne lærere til.

b) Den nuværende folkeskole efter lov af 7. juni 1958 og lov af 16. juni 1962.

Om denne skal følgende væsentlige punkter anføres:

1) I 6. og 7. skoleår kan foretages en deling i en almen og en boglig linie, eller børnene kan undervises i udelte klasser.

2) Ud over den undervisningspligtige alder kan skolegangen på frivilligt grundlag fortsættes i 8., 9. og 10. klasse.

3) Parallelt med disse klassertrin løber en ligeledes frivillig 3-årig realafdeling.

4) Piere fag og faglige områder er indgået i folkeskolens obligatoriske undervisning, f.eks. orientering, matematik (fra 7. klasse), fremmedsprog (fra 6. klasse), erhvervsorientering og færdselslære. Hertil kommer valgfrie fag i 8.-10. klasse.

5) I 8., 9. og 10. klasse kan der foretages en deling i linier, der er erhvervsbetonede, uden at der dog må meddeles en egentlig erhvervsfaglig undervisning.

6) Specialundervisningen er udbygget inden for alle områder.

7) De forskellige fags indhold og målsætning er i afgørende grad ændret, og nye undervisnings- og arbejdsformer har mere og mere gjort sig gældende: individualiseret undervisning, gruppearbejde, samvirke mellem fagene m. v.

8) Statskontrollerede prøver efter 9. og 10. klasse.

9) Udvidet overgangsmulighed mellem de forskellige skoleafdelinger.

Under den nye skolelov er der foregået en meget betydelig udvikling inden for folkeskolen. Antallet af realafdelinger og af 8., 9. og 10. klasser er forøget meget stærkt ud over landet, og der er foregået en rig udvikling i pædagogisk henseende.

c) *Den nuværende ungdomsskole og aften-skole efter lovbekendtgørelse af 14. juni 1960.*

Ungdomsskolen:

1) Det påhviler en kommune at fremsætte tilbud om oprettelse af ungdomsskoler, og såfremt der melder sig 10 elever, skal ungdomsskole oprettes.

2) Eleverne skal ved skoleårets begyndelse være ude over den undervisningspligtige alder, men ikke fyldt 18 år.

3) Ungdomsskolen kan have følgende former:

en 1-årig eller flerårig almen ungdomsskole;

en 1-årig eller flerårig erhvervspræget ungdomsskole for unge 1 år efter undervisningspligtens ophør;

en 2-årig ungdomsskole, som i indhold og med hensyn til rettigheder svarer til folkeskolens 8. klasse. Den kan for elever, der har gennemgået folkeskolens 8. klasse, tilrettelægges med et indhold, svarende til 9. klasse;

en ungdomskostskole, ved hvilken undervisningen gives på kursus af normalt mindst 2 og højst 5 måneders varighed.

Aftenskolen:

1) Aftenskolen giver undervisning til personer over den undervisningspligtige alder. Undervisningen, der skal stå åben for alle, må ikke tage sigte på nogen rettighedsgivende eksamen.

2) Undervisningen kan gives inden for følgende faggrupper: kulturelle og samfundsbetonede fag; almindelige skolefag; manuelle fag; erhvervsbetonede fag.

Aftenhøjskolen:

1) Aftenhøjskolen giver en videregående undervisning, der svarer til folkehøjskolens. Undervisningen skal alene baseres på samfundsmæssige og kulturelle emner.

2) Eleverne skal være over 18 år.

Samtidig med at udvalget har overvejet, hvorvidt den nuværende læreruddannelse er hensigtsmæssig i forhold til nydannelserne i folkeskolen, har udvalget set det som sin opgave at anskue læreruddannelsen i sin helhed.

Seminarieloven af 1954 betød i flere henseender væsentlige nyskabelser inden for læreruddannelsen. Af sådanne kan især nævnes ret vidtgående eksamensfrihed og indførelse af liniefagsordningen. På nogle områder har disse nyskabelser vist sig frugtbare og egnede til videreførelse, medens de på andre områder har givet anledning til kritik, både fra folkeskolens og fra seminariernes side. Disse forhold har været inddraget i overvejelserne.

Endvidere har den hastigt forløbende samfundsmæssige og pædagogiske udvikling medført, at der nu må tages hensyn til forhold og problemstillinger, som ikke gjorde sig gældende, da den nuværende læreruddannelse blev fastlagt.

I de følgende afsnit er derfor den samlede læreruddannelse taget op til overvejelse, både med henblik på ændringer, der måtte være nødvendiggjort af de i udvalgets kommissorium nævnte forhold, og med henblik på andre nødvendige eller ønskelige ændringer.

3. Overvejelser over, hvilke fordringer en nutidig dansk læreruddannelse må opfylde.

Mens uddannelser inden for f. eks. tekniske områder kan være ret ensartede fra land til land, er læreruddannelserne meget forskellige. Dette hænger sammen med, at et lands læreruddannelse sammen med den folkeskole, hvortil den skal uddanne lærere, er dybt forankret i landets kulturelle, politiske og økonomiske egenart. Den er et led i en historisk udvikling og må fremstå af et samspil mellem de traditioner, der har udkrystalliseret sig i det historiske forløb, og de aktuelle strømninger i landet selv og i de lande, der tilhører samme kulturkreds.

Derfor kan man ikke kopiere en læreruddannelse fra et andet land, men vel lade sig

inspirere af udenlandske læreruddannelser under udformningen af sin egen.

I udvalgets overvejelser er der således indgået impulser fra de tilsvarende uddannelser i de nordiske nabolande og fra de øvrige vesteuropæiske lande, men det uddannelsesbillede, der er fremstået af overvejelserne, er dansk og tilpasset den danske folkeskole.

a) *Det faglige.*

1) Hensynet til udviklingen inden for folkeskolen, hvor nye alderstrin, fag og emneområder føjes til, såvel som hensynet til den faglige og pædagogiske udvikling som helhed nødvendiggør efter udvalgets opfattelse en højnelse af læreruddannelsens niveau.

Denne højnelse må bl. a. ske ved en skærpelse af adgangskravene, således at det almene kundskabsgrundlag i betydelig udstrækning kan være til stede, allerede inden den egentlige læreruddannelse begynder.

Udvalget skønner, at studentereksamen vil være et anvendeligt grundlag at bygge læreruddannelsen på. Ganske vist er en studentereksamen ikke uden videre den bedst tænkelige forberedelse til en læreruddannelse, men den har dog allerede i en årrække vist sig velegnet ved den nuværende 3-årige uddannelse for studenter, og det må tillige anses for hensigtsmæssigt at benytte en foruddannelse, som i forvejen er almindelig. Den frygt, man i sin tid nærede for, at de studenter, der ville søge læreruddannelsen, ville være den ringere del af studenterne, har vist sig ubegrundet, idet eksamensresultaterne for de studenter, der søger ind på seminarierne, gennemsnitlig ligger meget nær det samlede eksamensgennemsnit for studenter. Der melder sig ganske vist ikke mange med de allerbedste eksamensresultater, men til gengæld optages meget få med dårlige resultater.

Men det vil ikke være hensigtsmæssigt at fastsætte studentereksamen som eneste adgangsvej, dels af den grund, at der da i de tørste mange år langt fra ville melde sig et tilstrækkeligt antal studerende til læreruddannelsen, og dels fordi der erfaringsmæssigt er særdeles mange gode læreremner blandt de unge, der i deres almene skoleuddannelse har valgt at gå andre veje end gennem gymnasiet. Endelig skal det i denne forbindelse nævnes, at blandt ansøgerne til

den nuværende 3-årige uddannelse for studenter er det overvejende antal kvinder, mens der i den 4-årige uddannelse er væsentlig bedre balance mellem de to køn. I visse lande, der ensidigt bygger læreruddannelsen på studentereksamen som forudsætning, ses ligeledes en overvægt af kvindelige studerende (helt op til 80-90%), hvilket ikke er ønskværdigt af hensyn til folkeskolens forsyning med mandlige lærere. Et rimeligt kontingent af ikke-studenter til læreruddannelsen synes i nogen grad at kunne medvirke til en rimelig balance mellem antallet af kvindelige og antallet af mandlige studerende i læreruddannelsen.

Der må da for ikke-studenter skabes en adgangsvej, der gennem en adgangsprøve kvalificerer til optagelse.

På seminarierne etableres et 2-årigt adgangskursus for realister og dermed ligestillede, men i øvrigt bør aspiranterne principielt stilles frit med hensyn til, hvor eller hvorledes de vil forberede sig til prøven.

Kravene ved adgangsprøven må ligge på et sådant niveau, at de to grupper af studerende kan undervises sammen i selve læreruddannelsen, hvorved den særlige uddannelse for studenter kan bortfalde. Dette vil være hensigtsmæssigt, idet man da ikke fortsat vil være henvist til at opretholde opdelingen i klasser, men kan arbejde med friere grupper inden for de forskellige årgange.

Yderligere tør det formodes, at for de aspiranter, der består adgangsprøven, men ikke fortsætter uddannelsen på seminariet, vil der uden for seminarierne kunne etableres særlige kurser, hvor en overbygning på seminariernes adgangsprøve kan give kompetence som studentereksamen, således at seminariernes adgangskursus for disse studerende ikke »ender blindt«.

En styrkelse af uddannelsen vil ligeledes kunne opnås derved, at omlæsning kan undgås, idet undervisningen på adgangskursus må bygge videre på det niveau, som er angivet ved realeksamen, og i den egentlige uddannelse på det grundlag, som er angivet ved studentereksamen og adgangsprøven.

2) Det kan imidlertid ikke anses for tilstrækkeligt, at adgangskravene skærpes, hvorved blot opnås, at ikke-studenter bringes så vidt, at de kan undervises sammen med studenterne. Også kravene i selve ud-

dannelsen må skærpes betydeligt, både med hensyn til det faglige og det pædagogiske.

Det kan opnås dels ved en forlængelse af uddannelsen og dels ved en stærkere specialisering inden for denne end den, som den nugældende lovs indførelse af liniefagsordningen har muliggjort.

Specialiseringen er endvidere nødvendig, fordi den enkelte lærerstuderende ikke inden for den almindelige uddannelses rammer kan kvalificeres til undervisning i alle folkeskolens fag og på alle dens områder, og fordi den enkelte lærer i sit arbejde ikke kan spænde over hele den nuværende eller kommende folkeskoles register. Men da læreruddannelsen må dække hele folkeskolens behov for lærere, er det af afgørende betydning, at specialiseringen tilrettelægges på en sådan måde, at de uddannede lærere tilsammen dækker hele folkeskolens område.

Når der er tale om specialisering, må der imidlertid også lægges vægt på, at der er forskel på en specialisering af arbejdet inden for f. eks. tekniske områder og en specialisering inden for noget så bredt menneskeligt som en lærergerning.

I det sidstnævnte tilfælde bliver en helhedsorientering inden specialiseringen særdeles nødvendig, fordi forståelsen af en detalje altid vil være afhængig af kendskabet til og forståelsen af helheden.

Ethvert skolearbejde må, selv om det er nok så specialiseret i faglig eller pædagogisk henseende, hvile på en bred forståelse af barnet som en levende helhed. Et barn er altid mere end summen af en række detaljer, og en hvilken som helst specialproces inden for dets undervisning og opdragelse griber ind i helheden.

En specialisering inden for læreruddannelsen må derfor hvile på en solid helhedsbaggrund, både hvad angår det faglige og det pædagogiske, og jo stærkere en læreruddannelse er specialiseret, jo stærkere må den almene baggrund være, for at den menneskelige helhed ikke skal fortabe sig.

Specialiseringen må for det første angå det faglige, for at de lærerstuderende kan nå til en dybere indtrængen i og større kundskabsmæssig og arbejdsmæssig beherskelse af et mindre antal fag, og for det andet må den angå de forskellige undervisningsområder, d. v. s. folkeskolens forskellige alderstrin og

afdelinger, herunder realklasserne, og de forskellige former for specialundervisning.

På den anden side må det anses for at være noget ganske væsentligt, at specialiseringen ikke drives videre, end at den enkelte lærer dækker et rimeligt felt, både med hensyn til det antal fag, hvori han kan undervise, og de undervisningstrin og områder, hvorpå han kan undervise. Dette har en praktisk-administrativ betydning, idet de enkelte skoler, især de mindre, derved kan få varetaget undervisningen i alle fag og på alle områder, men navnlig har det den betydning, at de enkelte klasser ikke i for stor udstrækning skal skifte lærere, hverken fra fag til fag eller fra klassetrin til klassetrin. Især er det væsentligt, at de mindre børn har den samme lærer i mange fag, og for alle børn er det ønskeligt, at én eller flere lærere følger dem gennem et længere åremål. I dansk skoletradition spiller klasselærerprincippet en afgørende rolle, og udvalget anser det for væsentligt, at læreruddannelsen tilrettelægges på en sådan måde, at dette princip kan bevares.

Det er derfor udvalgets opfattelse, at enhver lærerstuderende skal uddannes til at kunne være klasselærer og altså kunne undervise i et rimeligt antal fag på flere alderstrin.

Dette vil kunne opnås, hvis uddannelsen i *folkeskolens hovedfag*: dansk med skrivning, regning/matematik og kristendomskundskab, med sigte mod et længere skoleforløb er obligatorisk for alle lærerstuderende.

Følgende andre fag må også være obligatoriske i hel eller delvis udstrækning.

Faget *legemsøvelser* indtager en særstilling i skolen derved, at de fleste lærere erfaringsmæssigt kun underviser i dette fag i kortere åremål, således at et meget stort antal lærere nødvendigvis må kunne undervise heri. Udvalget mener derfor, at det er nødvendigt, at deltagelse i legemsøvelser bliver obligatorisk for alle studerende, dog med en rimelig margin for fritagelse, dels for de legemligt uegnede og dels for dem, som seminarierne af andre grunde måtte finde uegnede til at undervise i dette fag i skolen. Det skal tilføjes, at studerende, der fritages for uddannelse i dette fag, i stedet bør have mulighed for anden supplerende uddannelse i det omfang, forholdene tillader.

For at skolens timer i faget *kvindelig håndgerning* kan blive dækket, vil det være nødvendigt, at alle kvindelige studerende modtager en grunduddannelse heri i et sådant omfang, **at** de kan undervise i håndgerning i de yngre klasser i folkeskolen.

I *sang og formning* bør gives en for alle obligatorisk undervisning. Denne sigter mod, at disse fag skal kunne tjene som »hjælpfag« i den øvrige undervisning, og for formningsvedkommende tillige mod at sætte de studerende i stand til at påtage sig undervisning i **formningsfagene** i de yngste klasser i skolen. I **øvrigt** anser udvalget det for at være betydningsfuldt, at alle studerende i nogen grad får lejlighed til at beskæftige sig med disse musiske områder.

Af hensyn til de studerendes orientering om **og** stillingtagen til tidens problemer i samfundslivet og i de internationale forhold foreslår udvalget, at der i den obligatoriske undervisning indføres *fellestimer* dels ved seminariets egne lærere, dels ved foredragsholdere udefra, hvis væsentligste sigte skulle være at give de studerende en løbende samtidsorientering.

Endelig vil visse obligatoriske *kurser* være nødvendige, mens andre kurser og studiekredse bliver frivillige.

De obligatoriske kurser (studieteknik med biblioteksorientering, teknisk vejledning i brug af audiovisuelle hjælpemidler, seksual**vejledning**, familiekundskab m. v.) tillige med ekskursioner, lejrskoleophold o. **l.** bør **indplaceres** som særlige kursusuger, ligeligt fordelt **over** de forskellige studieår og efter en fast plan, således at det tydeligt fremgår, hvor stor en del af hvert undervisningsår der er til rådighed for den ordinære undervisning, og **hvor** megen tid der fragår til de øvrige funktioner.

De frivillige kurser og studiekredse tænkes holdt uden for den almindelige undervisningstid; emnerne **må** være helt frie efter de studerendes behov og interesser, så vidt som seminarierne er i stand til at imødekomme disse.

I betragtning af orienteringsfagene historie, geografi og biologis store betydning i folkeskolens undervisning og ligeledes i nogen grad som et led i den studerendes samtidsorientering har udvalget fundet det rimeligt, **at** disse orienteringsfag får en særlig

plads i uddannelsen. Men samtidig har man i erkendelse af det ønskelige i at gøre fagkredsen mindre for den enkelte studerende hermed været i vanskeligheder. Problemet tænker man sig løst på den måde, at der tilbydes de studerende mulighed for at vælge et af fagene som *tillæggsfag*, således at de som tilvælger et sådant fag, dermed kvalificerer sig til at påtage sig undervisning i faget i hovedskolen, selv om de ikke har valgt faget som liniefag, ligesom der skabes et bredere grundlag for undervisningen i faget orientering.

Et mindretal (*J. Balle Hansen, Poul Jørgensen, Aage Nielsen. Elin de Linde Sørensen, Leo Toft*) udtaler:

En hovedlinie i udvalgets synspunkter har hele tiden været, at de studerende skulle kunne tillade sig større fordybelse i færre fag og en mere personlig engageret arbejdsform end tidligere, hvorfor mindretallet ikke kan støtte tanken om tillæggsfag. Ligeledes anser dette mindretal det ikke for sandsynligt, at en 4 timers undervisning i biologi vil kunne kvalificere til undervisning i hovedskolen, og det mener heller ikke, at et sådant timetal vil kunne give faglig basis nok for undervisning i faget orientering. Der næres frygt for, at biologiinteresserede studerende i stedet for at vælge biologi som liniefag vil tage faget som tillæggsfag og så vælge et mindre krævende liniefag, hvorved det må befrygtes, at der opstår en katastrofal mangel på kvalificerede biologilærere til hele skolen, og der vil være fare for, at kandidater med biologi som tillæggsfag vil kunne få timer også i de højere klasser i folkeskolen.

Herudover sætter specialiseringen ind med fag, der fremdeles benævnes *liniefag*. Som sådanne skal principielt alle folkeskolens fag kunne forekomme; dog finder udvalget det ikke rimeligt, at skrivning skal kunne være liniefag, og legemsøvelser har fået en sådan placering i uddannelsen, at der ikke er behov for linieuddannelse heri. Uddannelsen i liniefag skal kvalificere til undervisning helt op i folkeskolens øverste klasser, både i 8.-10. klasserne og i realafdelingen.

Under hensyn til det stadigt voksende antal elever på folkeskolens ældste trin vil det

være nødvendigt, at enhver lærerstuderende får uddannelse i 2 liniefag.

For at læreruddannelsen skal kunne svare til en folkeskole i udvikling, må rækken af obligatoriske kurser og af liniefag holdes åben, således at ny fag eller emneområder kan føjes til.

3) Med hensyn til det faglige vil det endvidere være klart, at det ikke er tilstrækkeligt, at de lærerstuderende når frem til kundskabsmæssig beherskelse af fastlagte og afgrænsede stofområder i folkeskolens forskellige fag.

I tidligere tider, hvor udviklingen forløb langsommere end nu, kunne en læreruddannelses faglige stof fastlægges med større sikkerhed, og man kunne med en vis rimelighed sige, at når de unge lærere beherskede dette eller hint stof, havde de - i hvert fald i det store og hele - den viden, som de ville få brug for i deres undervisning.

Dette forhold er radikalt forandret, idet det faglige stof, der er relevant med hensyn til undervisning i folkeskolen, er i bestandig udvikling og forandring. En lærer vil normalt komme til at virke i skolen i ca. 45 år. Det vil sige, at de lærere, der i de nærmest følgende år dimitteres fra seminarierne, vil komme til at virke i skolen et godt stykke ind i næste århundrede. Det er i dag umuligt med blot nogenlunde sikkerhed at udtale sig om, hvilket stof der til den tid vil være relevant som undervisningsstof i folkeskolen, blot vil det utvivlsomt i meget vid udstrækning være noget andet end nu.

Erkendelsen heraf må få afgørende konsekvenser for læreruddannelsen. For det første må uddannelsens fagkreds som allerede nævnt fastlægges med en vis fleksibilitet, så der er mulighed for ændringer i takt med udviklingen i folkeskolen.

Men især må det være væsentligt, at vægten i uddannelsen ikke for ensidigt lægges på tilegnelsen af bestemte og afgrænsede stofområder, men forskydes i retning af, at de studerende indstilles på og lærer selv at tilegne sig nyt stof, således at de senere kan supplere deres viden og inddrage helt nye områder, efterhånden som de i det skiftende skolebillede får brug derfor.

Det vil i praksis sige, at lektielæsnings- og overhøringsprincippet med en afsluttende

kundskabsprøve som mål for undervisningens resultat ikke er tilstrækkeligt.

Dette princip hverken kan eller bør helt forlades, idet der fremdeles vil være stof, som en lærer må kunne beherske, ligesom det både er udviklende og tilfredsstillende at skulle og kunne leve op til visse kundskabsmæssige krav. Men i vid udstrækning" må dette princip afløses af eller suppleres med den selvstændige tilegnelse af nyt stof, således at i det hele taget selvstudium og selvstændigt arbejde i en vis udstrækning bliver et mål i sig selv og indgår i den afsluttende vurdering af uddannelsens resultat. Dette betyder, at de studerende inden for de enkelte fag dels indføres i de faglige områder, der må anses for at være relevante, både hvad angår det stof, som for tiden anvendes i folkeskolen, og det videregående stof, der må skønnes nødvendigt som »baggrund« for læreren, og dels gennem øvelser indføres i fagenes forskellige - ofte videnskabeligt bestemte - arbejdsmetoder og herigennem optrænes i selvstændigt arbejde.

For at sådanne undervisnings- og arbejdsformer kan lade sig praktisere, må der tages hensyn dertil i udformningen både af undervisningsplaner og af timeplaner, og kravene ved afsluttende prøver må ligeledes indrettes derefter. I undervisningsplanerne må der skelnes mellem indlæring af fagligt stof og indlæring af arbejdsmetoder og mellem fælles og individuelt stof. I timeplanerne må der indlægges øvelsestimer, hvor de studerende arbejder selvstændigt eller i grupper under lærerens vejledning, og det samlede timetal bør ikke være større, end at der bliver en rimelig tid til de studerendes hjemmearbejde, både i form af forberedelse til næste dags almindelige undervisningstimer og i form af det mere langsigtede selvstændige arbejde, hvorunder studier på bibliotek vil indtage en fremskudt plads. De afsluttende prøver må tilrettelægges således, at de ikke blot angår parate kundskaber og færdigheder, men i lige så høj grad tager sigte på en bedømmelse af eksaminandens evne til at tilegne sig et nyt stof og gøre iagttagelser og til at drage konklusioner og foretage vurderinger heraf. Erfaringerne fra arbejdet under den såkaldte forsøgslov i de sidste år under seminarieloven af 1930 og fra arbejdet med forskellige prøveformer under den nugæld-

dende lov viser, at sådanne prøveformer er mulige og meget nyttige.

Hvor vidt det er muligt at nå indenfor uddannelsens rammer - og med det givne klientel af for det meste ret unge studerende

med hensyn til denne vekselvirkning mellem et mere kortsigtet forberedelsesarbejde fra dag til dag og et mere langsigtet selvstændigt arbejde, er det ikke muligt at udtale sig sikkert om på forhånd, men i udvalget er der enighed om, at dette er et vigtigt aspekt i læreruddannelsen.

For at fremme udviklingen i denne retning er det nødvendigt, at der på seminarierne gores et planmæssigt arbejde med studievejledning. Dette er et felt, som endnu ikke er meget udbygget, men i mange lande har man både inden for universitetsuddannelsen og anden højere uddannelse indset, at på dette område venter betydelige opgaver på deres løsning.

Udvalget foreslår derfor studievejledning i form af et obligatorisk kursus, der må følges op af de enkelte faglærere i den almindelige undervisning.

b) *Det pædagogiske.*

Da læreruddannelsen i hele sit anlæg er en pædagogisk uddannelse, må de pædagogiske fag: pædagogik, psykologi, undervisningslære og praktisk skolegerning være uddannelsens hovedfag. I ældre tiders læreruddannelse spillede disse fag en langt mindre rolle, hvilket hang sammen med, at folkeskolen var en langt mere primitiv og enkel institution end nu, både med hensyn til opbygning, stof og metoder, og at disse fag for en del først i vor tid har fået et mere videnskabeligt underbygget indhold. Efterhånden som hele samfundet og dermed også folkeskolen har fået en mere og mere indviklet struktur og stiller større og mere komplicerede krav til det enkelte menneskes tilpasning og funktion, bliver også en lærergerning betydelig mere kompliceret, og der stilles derfor stadig stigende krav til læreren ikke blot om faglig indsigt, men også om undervisningsteknikken og menneskelig forståelse.

Mens man i tidligere tiders læreruddannelse næsten udelukkende lagde vægt på at meddele de vordende lærere kundskaber i de fag, hvori de skulle undervise i skolen, må

der i en nutidig læreruddannelse lægges større vægt på den egentlige pædagogiske uddannelse. Der har både inden for skolen og inden for seminarierne undertiden kunnet spores en vis modstand mod disse fags vækst, mens man fra anden side har villet hævde, at en læreruddannelse stort set kun skulle bestå af de pædagogiske fag. Denne diskussion om, hvad der er det vigtigste i læreruddannelsen, det faglige eller det pædagogiske, må kunne ophøre i erkendelsen af, at spørgsmålet ikke lader sig besvare. Begge dele er lige vigtige og lige uundværlige i det intime samspil, der betinger den gode undervisning, og ingen af dem er tilstrækkelig for sig alene. Selv den dygtigste fagmand kommer til kort, hvis han ikke magter den pædagogiske formidling af sit stof, og selv den kyndigste pædagog kan intet stille op, hvis han mangler det nødvendige faglige grundlag.

Men eftersom de lærerstuderende gennem hele deres skoletid og øvrige foruddannelse har beskæftiget sig med almindelig faglig kundskabstilegnelse og først på seminariet møder de pædagogiske og psykologiske stofområder, synspunkter og metoder, er det givet, at disse netop i en læreruddannelse må indtage en grundlæggende og central stilling. I den nugældende læreruddannelseslov blev disse fag da også betegnet som seminariernes hovedfag, men deres faktiske stilling blev ikke tilsvarende styrket i forhold til tidligere læreruddannelser.

De pædagogiske fag tilsammen tjener til forståelse og vejledning vedrørende alle lærerens funktioner, både de rent undervisningsmæssige og de i bredere forstand opdragende, sociale og hygiejniske, og de må omfatte barnet, både det normale og handicappede, på alle dets udviklings- og skoletrin, ligesom de angår lærerens egen stilling i og til livet i skolen. Undervisningen i de pædagogiske fags forskellige discipliner må samordnes, således at de for de studerende fremtræder som forskellige sider af de samme problemstillinger.

Man kan inddele de pædagogiske fag i (følgende hovedgrupper: pædagogik, psykologi, undervisningslære og praktisk skolegerning.

Pædagogikken beskæftiger sig - både historisk og aktuelt - med opdragelsens og un-

dervisningens mål ud fra synspunkter hentet fra filosofi, etik og religion og også i nogen grad med de praktiske grundprincipper vedrørende de veje, der antages at føre mod det stillede mål. I pædagogik orienteres de studerende også om den konkrete opbygning og om indholdet af den skole, hvori de skal have deres fremtidige virke.

Psykologien har i sig selv intet andet formål end erkendelsen af sjælelivets og adfærdens forudsætninger og sammenhænge, og hvor den ikke dyrkes som videnskab for sin egen skyld, må den tages i et andet formåls tjeneste. Således i læreruddannelsen, hvor den må tjene den pædagogiske målsætning, være pædagogikkens tjener, om man vil. Ved psykologiens hjælp anskues den pædagogiske målsætning, det undersøges bl. a., om denne er rimelig og opnåelig ud fra de givne forudsætninger, og om forskellige delmål er uforenelige i psykologisk henseende og derfor modvirker hinanden. Ved psykologiens hjælp kan opdragelsens og undervisningens målsætning således blive prøvet og eventuelt revideret med hensyn til opnåelighed og indre konsekvens, og endelig kan psykologien anvise de mest hensigtsmæssige veje til at nå målene. Psykologien tjener altså forståelsen af, hvad der sker i skolestuen (både hos børnene og læreren), hvorledes det sker, og hvilke forandringer der er tjenlige for et bestemt formål.

Undervisningslære består af almindelig undervisningskundskab og fagmetodik.

Almindelig undervisningskundskab er læren om den praktiske undervisnings teori. Herunder klagøres de faktorer i samspillet mellem lærer, barn og stof, der har betydning i undervisningssituationen. I tilknytning til de emner, der gennemgås, foretages en analyse af, om det stof, de arbejdsformer og de metoder, man bruger i undervisningen, er hensigtsmæssige med hensyn til det mål, man har sat sig, såvel for skolen som helhed som for de enkelte fag, såkaldte didaktiske overvejelser.

Fagmetodik omfatter en analyse og en klagørelse af hvert enkelt fags funktion i opdragelsen, dets indhold, metoder og praktiske hjælpemidler, med henblik på den studerendes forståelse af mulighederne for at kunne virke med størst mulig effektivitet som lærer i faget.

Et mindretal (*M. Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, S. Mogensen*) kan ikke tiltræde kravet om en så betydelig forøgelse af timetallene til fagene psykologi, undervisningslære og fagmetodik, som det foreliggende lovforslag bygger på (se side 65).

Selv om man fuldt ud anerkender både den almene psykologis og børnepsykologiens betydning for læreruddannelsen, må det befrægtes, at en så væsentlig udvidelse af disse fags mere teoretiske områder næppe vil kunne få et tilstrækkeligt livsnært og brugbart indhold. Og et reelt udbytte af teoretisk undervisningslære samt fagmetodik må forudsætte, at de lærerstuderende i forvejen har modtaget en omfattende skoling i praktisk skolegerning. De herunder indvundne erfaringer vil da på det afsluttende trin af undervisningen kunne afrundes med principielle teoretiske drøftelser, hvortil et begrænset timetal (f. eks. 2) vil være tilstrækkeligt.

Da de her nævnte discipliners høje timetal desuden synes opnået på bekostning af obligatorisk undervisning i et så vigtigt fag som historie med samfundsorientering og geografi, der begge bør være faste led i læreruddannelsen i et samfund med stigende mellemfolkelig kontakt, samt biologi, hvor gymnasiets undervisning er aldeles utilstrækkelig til folkeskolens behov, må en ændring her være påkrævet.

At placere historie, geografi og biologi - bortset fra de valgfrie liniefag, beregnet på realafdelingen - som valgfrie »tillægsgag« ud over det allerede ret høje pligtige timetal, vil medføre, at folkeskolens behov på disse vigtige områder næppe vil kunne varetages på tilfredsstillende vis. Herudover har de en vigtig funktion som led i den vordende lærers almene uddannelse.

Timetallene i psykologi, undervisningslære og fagmetodik bør derfor begrænses så meget, at i det mindste to af fagene historie, geografi og biologi vil kunne placeres som obligatoriske klasselærerfag uden forøgelse af det normale timetal.

I den nugældende seminarielov er det anført, at undervisningen i alle seminariets fag skal lægges således til rette, at den foruden at sigte på elevernes personlige udvikling tillige er vejledende med hensyn til stoffets praktisk-pædagogiske udformning. Inten-

tionen i denne bestemmelse var at gøre hele uddannelsen så pædagogisk orienteret som muligt, men det har vist sig at være problematisk, i hvor høj grad denne bestemmelse lod sig udføre i praksis.

Udvalget skønner derfor, at kravet om praktisk-pædagogisk sigte i alle seminariets fag ikke vil kunne opretholdes generelt, men må erstattes af et krav om, at alle folkeskolens fag skal behandles i undervisningslæren; men hvor det under hensyn til fag og faglærere desuden er muligt at give den faglige undervisning det praktisk-pædagogiske sigte, vil det naturligvis være en fordel. Hvad faglærere derimod er kompetente til at gøre - og desto mere jo mere fagligt kompetente de er -, er at indføre de studerende i fagenes problematik og formål og i deres videnskabelige arbejdsmetoder. Da arbejdsmetoderne på det videregående plan for en meget stor del er de samme, som gennem de nyere undervisnings- og arbejdsformer søges gennemført i skolen på mere elementære planer, tør det formodes, at der alligevel vil finde en nyttig overføring sted. En lærerstuderende, der f. eks. i biologi på det videregående plan har lært at gøre iagttagelser og drage konklusioner ud fra iagttagelserne, vil næppe have svært ved med støtte af metodikundervisningen at transformere denne arbejds måde ned til folkeskolens plan og anvende den i sin undervisning. Derfor må det i seminariernes faglige undervisning - foruden den egentlige faglige kundskabs tilegnelse - være et mål i sig selv, at de studerende indføres i de forskellige fags formål og metoder, videnskabelige metoder i de fag, hvori der findes en videnskab, og de mere praktiske metoder i de øvrige fag.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, J. Balle Hansen, S. Højby, Poul Jørgensen, Aage Nielsen, Elin de Linde Sørensen*) ønsker at pointere, at de studerende kun bør modtage metodikundervisning i fag, som de deltager i på seminariet, da fagmetodik uden tilstrækkelig faglig viden betragtes som meningsløs.

Praktisk skolegerning er den konkrete opøvelse i praksis af den almindelige undervisningskundskabs og fagmetodikkens anvisninger på den undervisningsmæssige anvendelse af fagenes stof.

Uddannelsen i praktisk skolegerning var oprindeligt organiseret udelukkende som »timepraktik«, det vil sige, at de studerende i visse timer om ugen fulgte undervisningen i klasser på øvelsesskolen og her fik tildelt undervisningsopgaver. Denne undervisning, der af de studerende ofte blev følt som sporadisk og usammenhængende, er efterhånden i temmelig vid udstrækning blevet erstattet af en anden form, der almindeligvis benævnes »periodepraktik« og tilrettelægges således, at de studerende et antal gange i løbet af uddannelsen udsendes til forskellige skoler i perioder på normalt 3 uger. Denne form har vist sig at rumme betydelige værdier, idet de studerende derved i højere grad oplever og indlever sig i en sammenhængende skolesituation, således at de i højere grad får forståelse af, hvad det vil sige at være lærer. Nogle seminarier anvender nu - helt eller næsten udelukkende - denne form, mens andre benytter begge former. Periodepraktikken giver et kort, men samlet billede af lærerens virksomhed, timepraktikken et mere spredt, men til gengæld mere langsigtet billede af undervisningens tilrettelæggelse, forløb og resultater. Hvis den sidstnævnte praktikform organiseres således, at de studerende, i stedet for at skulle løse mere eller mindre tilfældige praktikopgaver med læreren som den kritiske dommer, får tildelt ansvaret for den fortløbende undervisning i udvalgte stofområder, der henlægges til de timer, hvor de samme studerende er i klassen, motiverer denne praktikform erfaringsmæssigt også de studerende på en udmærket måde.

Da de to praktikformer således hver for sig tilgodeser visse sider af lærergerningen, som vanskeligt kan være indeholdt i den anden, er udvalget af den opfattelse, at begge former bør anvendes. I hvert fald må de særlige funktioner, der er indeholdt i hver af disse praktikformer, tilgodeses i praktikundervisningen, hvor det naturligvis også er muligt, at helt andre former kan fremkomme og vise sig frugtbare.

Gentagne udsendelser i kortere perioder skønnes bedre end den i den nugældende lov påbudte samlede udsendelse i praktikanttjeneste i en periode på mindst 3 måneder. Denne praktikanttjeneste er i øvrigt kun i meget ringe omfang kommet til anvendelse på grund af den tvungne udsendelse af de

studerende til vikartjeneste, således at erfaringerne hermed er få.

Ud over praktik på børneskoler, gerne af forskellig type, er det ønskeligt, at de studerende i en rimelig udstrækning får praktik i andre pædagogiske institutioner, f. eks. børneforsorgsinstitutioner (socialpraktik), ungdomsskoler, højskoler m. v. Endvidere bør alle studerende så vidt muligt have praktik på en lejrskole for børn og have lejlighed til at overvære undervisningen i den første uge af en 1. klasses skolegang.

Som led i praktiklærernes vejledning af de studerende afsættes ved alle praktikformer særlige konferencetimer.

Ved et seminarium kan ansættes en *praktikleder*, der med ansvar over for rektor og i samarbejde med øvelsesskolernes ledere og praktiklærerne organiserer og administrerer praktikprogrammet.

Med hensyn til *øvelsesskoler* fastsætter den nugældende seminarielov: Ved ethvert seminarium skal der findes en øvelsesskole. Denne oprettes og drives i almindelighed for seminariets regning. Undervisningsministeren kan dog tillade, at en offentlig folkeskole benyttes som øvelsesskole.

Det har i praksis vist sig, at undtagelsen stort set er blevet reglen, idet det for det meste er kommuneskoler, der benyttes som øvelsesskoler. Kun et mindretal af seminarierne har egen øvelsesskole, og på en enkelt undtagelse nær havde disse det allerede før den nugældende seminarielovs ikrafttræden. Erfaringen har vist, at der er store vanskeligheder forbundne med etableringen af øvelsesskoler, der har ledelse fælles med seminariet, og kun i visse tilfælde ved oprettelsen af et nyt seminarium synes en sådan løsning at være mulig.

Adskillige medlemmer af udvalget beklager meget, at det ikke har vist sig muligt i højere grad at opfylde intentionerne i den nugældende lov med hensyn til etableringen af øvelsesskoler med ledelse fælles med seminariet, idet man tillægger denne meget nære tilknytning mellem seminarium og øvelsesskole central betydning. På den anden side er der mange andre medlemmer af udvalget, der anser det for at være væsentligt, at et seminariums øvelsesskole netop er en kommunal skole, ud fra den betragtning, at øvelsesskolerne i så vid udstrækning som

muligt med hensyn til børneklientellet skal svare til de skoler, hvor flertallet af de studerende senere får deres arbejde, nemlig kommunale skoler.

Men det er i hvert fald en kendsgerning, at de fleste øvelsesskoler er kommunale skoler. De ordninger, som de seminarier, der ikke har egen øvelsesskole, har truffet med kommunale skoler, fungerer da også på mange måder tilfredsstillende, men det er en almindelig erfaring, at en fastere forbindelse mellem seminarium og øvelsesskole og praktiklærere er meget ønskelig. Det er iøjnefaldende, at lærerne ved de egentlige øvelsesskoler på en helt anden måde end de løsere tilknyttede lærere ved de seminarierne benyttede kommunale skoler føler sig som lærere ved seminariet og medansvarlige for de studerendes uddannelse. Der er i så henseende ingen som helst anledning til at rejse kritik mod de løsere tilknyttede skoler eller disses lærere, da forholdet er en simpel følge af en utilstrækkelig ordning, hvorfor det er udvalget magtpåliggende at fremhæve nødvendigheden af en ny ordning.

Man skal i denne henseende foreslå følgende:

Til ethvert seminarium skal der være knyttet en *fast øvelsesskole*, som har en særlig nær tilknytning til seminariet. Herudover fungerer et større eller mindre antal skoler som *supplerende øvelsesskoler*. De lærere, der medvirker ved de lærerstuderendes øvelse i praktisk skolegerning, søges knyttet til seminariet på en sådan måde, at de i videst mulig udstrækning udgør en *fast stab af praktiklærere*.

Den faste øvelsesskole skal i særlig grad tilrettelægge arbejdet, så at der kan demonstreres forskellige arbejdsformer: klasseundervisning, gruppearbejde, individuel undervisning, emnearbejde m. v., som kan være en levende demonstration til seminariets undervisning i metodik. Det vil være en af den faste øvelsesskoles opgaver at stille klasser og lærere til rådighed til undervisningsdemonstrationer samt til de studerendes iagttagelsesopgaver, øvelser i testning m. v. På grund af den faste øvelsesskoles opgaver ønsker udvalget at påpege, at de lærere, der placeres ved denne skole, bør være i besiddelse af særlige kvalifikationer.

Skolen og seminariet samarbejder om fast-

læggelse og udførelse af planerne for skolens virksomhed som fast øvelsesskole, ligesom der efter forhandling mellem skolens leder og seminariet (ved dettes rektor eller praktikleder) træffes aftale med en større eller mindre gruppe af skolens lærere angående virksomhed som praktiklærere. Det kan ikke på forhånd anses for givet, at samtlige lærere ved den faste øvelsesskole er praktiklærere. Ved nyetablering af en skole som fast øvelsesskole for et seminarium vil der formentlig være lærere, der ikke ønsker at være praktiklærere, ligesom unge nyansatte lærere formentlig ikke umiddelbart efter ansættelsen vil kunne medvirke ved de studerendes opøvelse i praktisk skolegerning.

Da skolen af hensyn til børnene ikke må overbelastes med praktik, kan den kun varetage en del af seminariets praktikundervisning, hvorfor det vil være nødvendigt at knytte en kreds af andre skoler til seminariet som supplerende øvelsesskoler, hvor en række lærere virker som praktiklærere. Enhver offentlig eller anerkendt privat skole skal være pligtig at stille sig til rådighed som supplerende øvelsesskole i et omfang, der i tilfælde af uoverensstemmelse fastsættes af undervisningsministeren.

Praktiklærerne ved den faste øvelsesskole og et passende antal af praktiklærerne ved de supplerende øvelsesskoler antages af seminariet til dette arbejde efter faste aftaler, der på den ene side forpligter dem til at samarbejde med seminariet om praktikundervisningens udformning, at deltage i de nødvendige møder på seminariet, at udarbejde rapporter om de studerende m. v., og på den anden side sikrer dem kontinuitet i arbejdet over en årrække. Disse lærere udgør den faste stab af praktiklærere. Mere begrænsede aftaler træffes med de praktiklærere ved de supplerende øvelsesskoler, der ikke til stadighed medvirker ved praktikundervisningen.

De økonomiske og tjenstlige forhold vedrørende den faste øvelsesskoles funktion som sådan og vedrørende praktiklærernes forhold må fastlægges nærmere efter forhandling mellem undervisningsministeriet og de respektive myndigheder og organisationer.

Det skal tilføjes, at efter den nugældende seminarielov er alle folkeskoler og privatskoler med statsstøtte pligtige at modtage lærer-

studerende til praktik, hvorimod denne pligt ikke er udstrakt til at gælde de enkelte lærere, der altså hver for sig kan sige nej til at modtage praktikanter. Der er således tale om kollektiv pligt for lærerne. Det har fra forskellige sider været foreslået, at dette forhold burde ændres, således at alle lærere var pligtige at modtage lærerstuderende som praktikanter. Udvalget må stærkt fraråde en sådan ordning ud fra den betragtning, at en lærer, som mod sin vilje tvinges til at modtage praktikanter, ikke kan forventes at blive en god vejleder for de pågældende. Efter udvalgets opfattelse må det derfor fremdeles være frivilligt, om en lærer vil påtage sig denne vejledning eller ej. men man må på bedste måde tilskynde lærerne til at gøre det, og de vilkår, der tilbydes, må være sådanne, at opgaven kan virke tiltrækkende.

Pædagogiske specialer. Med folkeskolens udvidede åremål og stærke differentiering og med den betydelige udvikling af undervisningsmetoder og hjælpemidler af forskellig art er det ikke mere muligt for den enkelte lærer i lige høj grad at beherske undervisningen på alle skolens trin og i alle dens former. Derfor må også den pædagogiske uddannelse i nogen grad specialiseres. Hvad der tidligere er anført om nødvendigheden af helhedsorientering som grundlag for specialisering med hensyn til det faglige, gælder også med hensyn til det pædagogiske, hvor de forskellige områder og emner i udpræget grad griber ind i hinanden, således at helhedsorienteringen her er særlig nødvendig.

Der er tre områder, hvor der er et naturligt behov for en pædagogisk specialisering med en mere dybtgående indføring i særlige emner, end det er muligt at give i helhedsorienteringen for alle. Disse områder er 1) undervisningen i de yngre klasser, 2) undervisningen i de ældre klasser og 3) undervisningen i specialklasserne.

Udvalget foreslår, at der i uddannelsen indlægges en særlig undervisning med henblik på disse pædagogiske specialområder. Enhver af de studerende skal ved udgangen af det første studieår vælge ét af de nævnte specialer, hvori der gives undervisning i resten af uddannelsestiden, jævnsides med den fortløbende undervisning i det for alle fælles pædagogiske stof, idet det klart skal fremhæves, at specialiseringen må fore-

gå som en yderligere fordybelse og træning på områder, der også — om end i mindre omfang - indgår i helhedsorienteringen. Kendskab til begynderundervisning er ønskeligt også for forståelsen af undervisningen i de ældre klasser, fordi denne bygger på og viderefører, hvad der er sket på begyndertrinene, og kendskab til undervisningen i folkeskolens ældre klasser er ønskeligt for at give begynderundervisningen perspektiv. Kendskab til specialundervisning og behandling af tilpasningsvanskelige børn er ønskeligt for den lærer, der underviser normale børn, fordi der ingen skarpe grænser er mellem det normale og det unormale, således at der i enhver normalklasse vil være børn, der er på grænsen til det unormale og meget let tvinges ud over denne grænse ved en u hensigtsmæssig behandling, og kendskab til det normale er en nødvendig forudsætning for den, der arbejder med specialundervisning, fordi det specielle overhovedet kun fremtræder som specielt på baggrund af det normale.

Den foreslåede ordning vil betyde, at de studerende gennem klasselærerfagene, liniefagene og det for alle fælles stof i de pædagogiske fag uddannes til et bredt arbejdsområde, således at de alle *kan* undervise både i de yngre og i de ældre klasser, men gennem det pædagogiske speciale kvalificeres de *i særlig grad* til arbejdet inden for det valgte område.

De pædagogiske specialområder skal i det følgende gøres til genstand for en nærmere omtale.

1) *Undervisningen i de yngre klasser*, især i 1. klasse, adskiller sig på mange måder fra den øvrige undervisning og indeholder så mange særlige problemer, at det må anses for nødvendigt, at et betydeligt antal lærerstuderende gennemgår en særlig forberedelse til dette arbejde, så meget mere som barnets første skoleår, både hvad angår kundskabstilegnelse og hele indstilling til skolelivet, er af afgørende betydning for al senere indlæring" og for hele den senere indstilling til skolen. Ganske særlig vægt må der lægges på selve skolestarten, for at barnet på den lempeligst mulige måde kan føres fra hjemmebarnets tilværelse ind i skolelivet, der på en lang række områder stiller nye krav til det.

Det har fra seminarierne og folkeskolens

side været erkendt, at småbørnspædagogikken **hidtil** har været for svagt placeret i læreruddannelsen. Dette har forskellige årsager. Da seminarierne hidtil har skullet kvalificere enhver af de studerende ligeligt til hele skoleforløbet, har det ikke været muligt at give en helt fyldestgørende uddannelse til den særlige undervisning i de små klasser. Det har endvidere været yderst vanskeligt at skaffe tilstrækkelig praktik til alle i 1. klasser i børneskolen, hvor praktikanter i højere grad end i de ældre klasser af lærere og børn opleves som et forstyrrende fremmedelement, hvorfor lærerne har været tilbageholdende med at stille sig til rådighed som praktikvejledere i disse klasser. Endelig må det vel siges, at den teoretiske småbørnspædagogik og -psykologi først i de senere år har fået en mere almenyldig udformning.

Den foreslåede ordning skulle kunne afhjælpe disse vanskeligheder. Til alle de studerende gives en indføring i småbørnsundervisning, og herudover vil en betydelig gruppe af de studerende gennem specialet kvalificeres i særlig grad til denne undervisning. Praktikvanskelighederne vil kunne afhjælpes derved, at der til hvert seminarium knyttes en større kreds af øvelsesskoler, så praktikbelægningen på de enkelte skoler »udtyndes«. Samtidig er det at vente, at folkeskolens lærere vil acceptere, at det er helt nødvendigt, at de lærerstuderende i rimeligt omfang får adgang til at overvære og deltage i undervisningen også i de yngste klasser, samtidig med at seminarierne henlægger så meget som muligt af indføringen i småbørnsundervisningen til selve seminarieundervisningen, dels i den egentlige teoretisk-pædagogiske undervisning og dels i øvelser i »praktisk metodik«. I den teoretiske undervisning uddybes såvel den psykologiske indsigt og forståelse vedrørende småbarnet og dets særlige stilling i udviklingsforløbet som indsigten i og forståelsen af de særlige pædagogiske og undervisningsmetodiske problemer i de yngste klasser. Ved »praktisk metodik« udfører de studerende selv i forbindelse med den teoretiske undervisning en del af de processer, der indgår i småbørnsundervisningen, men uden at der er børn til stede. Der tænkes her f. eks. på øvelser i fortællefag, i sang, rytmik og andre musiske funktioner, fremstilling af undervisningsmateriel m. v.

2) *Undervisningen i de ældre klasser* indeholder også mange særlige problemer både i den almene afdeling, i realafdelingen og i ungdomsskolen, herunder i psykologisk henseende ikke mindst problemerne omkring pubertetsalderen og de tidlige ungdomsår. Men også det undervisningsmetodiske og det særlige sigte med disse års skolegang indeholder så væsentlige og egenartede problemer, at det er ønskeligt, at en større gruppe af de studerende får speciel indføring og træning heri ud over, hvad der gives i helhedsorienteringen.

Nogle af disse problemer skal nævnes her:

I de sidste år af skolegangen vil der altid være risiko for, at der opstår skoletræthed hos eleverne. Efter folkeskoleloven af 1958 er der derfor lagt vægt på at give de sidste skoleår et særligt indhold, et særligt sigte og dermed en særlig motivering for eleverne. Indholdet af undervisningen søges tilpasset de ældre elevers særlige behov og interesser, og der lægges vægt på ændrede arbejdsformer, især gruppearbejde og selvstændigt arbejde. Ikke mindst for 8.-10. klassernes vedkommende søger man gennem udformningen af undervisningens mål og krav at gøre de sidste skoleår mere meningsfulde for de unge.

I det pædagogiske speciale for de ældre klasser vil det derfor være en betydningsfuld opgave at indføre de studerende i den problematik af faglig, metodisk og disciplinær art, der knytter sig til disse klasser, ligesom de valgfrie fags særlige stilling og motivering i undervisningsforløbet og de forskellige prøveformer, der danner den naturlige afslutning på folkeskolens undervisning på de sidste trin, må omtales.

En særlig betydning må tillægges indføringen i 8. 10. klassernes undervisning i orientering. Denne undervisning har på den ene side vist sig at være en af de meget værdifulde nydannelser i medfør af folkeskoleloven af 1958, men på den anden side er problemerne omkring orienteringsundervisningen og dennes særlige indhold og sigte endnu så uafklarede og så meget under debat, at der i øjeblikket ikke kan gives faste retningslinier for seminariernes indføring heri. Denne vigtige side af det pædagogiske speciale må derfor afklares og fastlægges i takt med den nærmere udformning af området inden for

folkeskolen. Men det er i hvert fald givet, at nydannelser vil blive påkrævet, og inden for det pædagogiske speciale på seminarierne må man nødvendigvis tage disse problemer op til grundig bearbejdelse. En af disse nydannelser vil sikkert være integrering af undervisningen i forskellige fag. Hidtil har der i seminariernes undervisning stort set været en skarp adskillelse mellem de enkelte fag, og i den egentlige faglige undervisning vil dette også fremover være tilfældet. Derfor er det nødvendigt, at fagintegrationen tages op til særskilt behandling og øvelse, hvilket især vil kunne ske i forbindelse med det pædagogiske speciale vedrørende undervisningen i de ældre klasser.

Fagintegrationen vil kunne varetages på forskellige måder. f. eks. ved at en enkelt lærer under arbejdet med et bestemt emne gennem elevernes aktive medvirken undersøger og klarlægger forskellige fagområders samvirke og funktion inden for emnet, eller derved at forskellige faglærere hver belyser deres eget fagområdes betydning og funktion inden for et fælles emne. I folkeskolen vil det især være den første måde, der anvendes, og lærerens valg af emner vil da være afhængigt af hans særlige faglige kvalifikationer, herunder især hvilke fag han har haft som liniefag. Men på det højere plan, hvor seminarieundervisningen befinder sig, er det muligt, at den anden måde vil vise sig særlig frugtbar, idet det vil være vanskeligt at finde lærere, som har så megen indsigt i flere forskellige fagområder, at de studerende foruden den metodiske indlæring også vil kunne få et passende fagligt udbytte af undervisningen. Et sådant samvirke mellem forskellige faglærere må naturligvis foregå efter en nøje gennemarbejdet planlægning, hvor det af pædagogiske grunde vil være rimeligt at inddrage de studerende, ligesom en metodiklærers medvirken vil kunne have betydning for arbejdets sigte mod folkeskolen. I hvert fald foreløbig vil det være nødvendigt, at de enkelte seminarier får et meget frit spillerum med hensyn til udformningen af en sådan undervisning.

Orienteringsundervisning og fagintegrering er ikke to forskellige undervisningsemner, men snarere to sider af den samme sag. Et hovedsigte med begge er, at man gennem forskellige undervisnings- og arbejdsformer,

f. eks. planlagt gruppearbejde afvekslende med selvstændigt arbejde, indstiller de studerende på ved hensigtsmæssige metoder selv at orientere sig og skaffe sig nødvendige oplysninger og kundskaber. Sådanne bestræbelser har et direkte pædagogisk sigte med henblik på folkeskolens ældste klasser, idet det mere og mere synes klart, at i fremtidens samfund vil omskolinger inden for erhvervene blive meget almindelige, hvorfor det for folkeskolen vil være mere påkrævet end tidligere at indstille eleverne på selv at dygtiggøre sig og skaffe sig nye kundskaber og færdigheder, efterhånden som de får brug for dem. Selve erhvervsorienteringen og hele forberedelsen af overgangen fra skolen til det voksne samfund er også et vigtigt emne i disse års skolegang, ligesom det i et samfund med aftagende arbejdstid vil være en opgave af stigende betydning for skolen at virke igangsættende med henblik på ungdommens fritidsbeskæftigelse. Også her er der derfor vigtige opgaver i det pædagogiske speciale for de ældre klasser.

I dette speciale vil der endelig kunne lægges en del vægt på at forberede de studerende til at kunne påtage sig undervisning i ungdomsskolen og ved forskellige former for voksenundervisning. Det vil her navnlig være naturligt at drøfte forskelle og ligheder mellem børne- og voksenundervisning med hensyn til indlæringsmuligheder, motivation og arbejdsformer, ligesom en orientering om væsentlige forhold inden for folkeoplysningen bør indgå i uddannelsen.

3) *Undervisningen i specialklasserne* som emne for et pædagogisk speciale behøver ingen særlig motivering. Der kan i denne forbindelse henvises til betænkningen af 1961: Folkeskolens specialundervisning. Den pædagogiske problematik, der knytter sig til de herhenhørende områder, er så omfattende, at det ikke er muligt i en specialuddannelse inden for den almindelige læreruddannelses rammer at tilgodese dem alle. Det vil derfor være nødvendigt at foretage en begrænsning, således at specialet i det væsentlige kommer til at omfatte hovedgrupperne inden for området: svagtbegavede, læseretarderede og adfærdsvanskelige børn. De andre områder behandles kun oversigtsmæssigt og henvises i øvrigt til efteruddannelsen.

Et mindretal (*Poul Jørgensen*) kan ikke tiltræde kravet om en så betydelig forøgelse af timetallet til de pædagogiske fag, som det foreliggende lovforslag bygger på (se side 65). Især må man nære betænkelighed ved det store timetal, som de pædagogiske specialområder for yngre og ældre klasser omfatter.

Efter mindretallets opfattelse må et timetal på under det halve af, hvad der er regnet med, være tilstrækkeligt til denne særlige undervisning, der bygger på den for alle fælles uddannelse i de pædagogiske grundfag.

Mindretallet foreslår derfor de tiloversblevne timer anvendt til en nedsættelse af det obligatoriske timetal, hvilket vil gøre det mere sandsynligt, at de ønsker om fordybelse i arbejdet og kendskab til fagenes metoder, som betænkningen giver udtryk for, lettere vil kunne opfyldes.

Det foreslås ligeledes, at timetallet for undervisning i specialklasser nedsættes tilsvarende, og den resterende del af undervisningen på dette område henlægges til Danmarks Lærerhøjskole, da man ellers kunne nære frygt for, at for få ville vælge dette større speciale.

Når *f or holdet mellem helhed og specialisering* gentagne gange er fremhævet så stærkt, er det, dels fordi udvalget tillægger det stor principiel betydning, og dels fordi det i nogen grad afviger fra synspunkter, der er lagt til grund for specialisering af læreruddannelsen i flere lande.

Mens man visse andre steder har fundet det rigtigt og hensigtsmæssigt at opdele læreruddannelsen i 2-3 adskilte og hver for sig afsluttede uddannelser med sigte mod lærergerning i hver sit adskilte afsnit af folkeskolens forløb, - »brudstykkeuddannelser« kunne man kalde dem - har udvalget fundet en specialisering *inden for* en helhedsuddannelse som det mest egnede for danske forhold.

Foruden de tidligere anførte argumenter skal yderligere følgende anføres:

1) Helhedsuddannelsen med indbygget specialisering giver en langt større fleksibilitet i lærerkorpset end brudstykkeuddannelsen, der fastlåser lærerne på de begrænsede afsnit af skoleforløbet, hvortil deres uddannelse giver kompetence. Denne fastlåsning giver radikale lærerskift for børnene, når de går

fra den ene enhed i skoleforløbet til den næste, idet samtlige lærere udskiftes. Specialiseringen inden for helhedsuddannelsen giver også en vis grad af lærerskifte, men den bliver mindre omfattende og kan gennemføres mere glidende, fordi der ikke er skarpe grænser op eller ned for lærernes undervisningskompetence.

Dernæst betyder fleksibiliteten for den enkelte lærer, at skønt han vel ifølge sin specialisering som regel får en overvægt af sit arbejde på sit specielle område, hvor han efterhånden erhverver sig en særlig erfaring og øvelse, så kan han dog i den udstrækning, han også underviser på andre trin og inden for andre områder, opleve den større variation, det længere perspektiv, den større helhedsfølelse og den større personlige tilfredsstillelse ved at kunne følge nogle børn i et længere forløb, end det er muligt for den, der er fastlåst på et bestemt trin. Det er lige uheldigt, at lærere, der underviser på begyndelsestrinnet, ikke har kontakt med, hvad der sker i de ældre klasser, og at lærere, der underviser på højere trin, helt er afskåret fra at undervise i de yngste klasser. Endelig betyder den større fleksibilitet betydelige administrative fordele for skolerne med hensyn til at få de givne undervisningsfag og -timer besat med de forhåndenværende lærere.

2) Ved en »brudstykkeuddannelse« skal den lærerstuderende allerede inden uddannelsens begyndelse vælge, til hvilket trin i skolen han vil kvalificere sig, hvilket formentlig ofte vil volde vanskeligheder.

Ved helhedsuddannelsen har den studerende derimod allerede arbejdet nogen tid med helhedsorienteringen, før han skal vælge sit speciale, og har derfor flere forudsætninger for at træffe det personligt rigtige valg. Af mange grunde vil det desuden være en betydelig fordel for enhver lærer, at muligheden for at kunne skifte arbejdsområde står åben på et hvilket som helst tidspunkt i løbet af hans virksomhed i skolen. Der vil i forbindelse med den foreslåede ordning være god mulighed for ved en eventuel senere efteruddannelse at inddrage nye specialer, faglige eller pædagogiske, hvis det skulle vise sig ønskeligt eller nødvendigt.

3) Endvidere motiveres helhedsuddannelsen ved den betragtning, at læreruddannelsen må svare til den eksisterende folkeskole,

og den nuværende ordning af den danske folkeskole kan efter udvalgets opfattelse ikke motivere en deling af læreruddannelsen i to eller tre trin. Et af de bærende principper i de senere års skolelove her i landet er enheden i folkeskolens opbygning, og det må derfor forekomme helt naturligt, at et tilsvarende princip gøres gældende i tilrettelæggelsen af læreruddannelsen.

4) Endelig er det udvalgets bestemte opfattelse, at al undervisning inden for folkeskolens ramme bør være lige anset, og at en helhedsuddannelse af lærerne er en afgørende forudsætning herfor.

I konsekvens af de i det foregående anførte overvejelser stiller udvalget intet forslag om en særlig uddannelse af småbørnslærere, idet en sådan må anses for at være indarbejdet i den foreslåede plan om en helhedsuddannelse med indbygget specialisering. Denne giver ikke anledning til de vanskeligheder, der, som lige påpeget, forekommer ved den trindelte læreruddannelse.

Yderligere vil den foreslåede specialisering inden for uddannelsen med sigte mod begynderundervisning i væsentlig højere grad end den nuværende småbørnslærerindeuddannelse kunne tilgodese småbørnsundervisningen i hele landet, idet der vil blive dimitteret langt flere med dette speciale, end der nu dimitteres fra småbørnslærerindeuddannelsen, hvorfra der normalt udgår ialt ca. et halvt hundrede småbørnslærerinder om året, det vil sige nogle få procent af den samlede lærerproduktion.

Et behov for uddannelse af lærere til udelukkende at undervise de yngste årgange eksisterer efter udvalgets opfattelse ikke, hverken ved den købstadordnede skole eller ved den udbyggede landsbyskole, og de egentlige forskoler på landet, hvor småbørnslærerinderne især har haft deres gerning, er i meget stærk tilbagegang. Det kan med nogenlunde sikkerhed fastslås, at de inden for en overskuelig årrække helt vil være forsvundet ud af skolebilledet, hvorved de fremtidige ansættelsesmuligheder for småbørnslærerinder vil blive endnu mere usikre, end de er i dag. Det har ikke været muligt at fremskaffe en nogenlunde sikker prognose for udviklingen, men på de to seminarier

Odense Seminarium og Th. Langs Seminarium i Silkeborg -, der både har småbørnslærerindeuddannelse og almindelig læreruddannelse, har man kunnet konstatere en særdeles mærkbar mindre efterspørgsel efter småbørnslærerinder end efter lærere med den almindelige viddannelse. Hvis den nuværende småbørnslærerindeuddannelse bevares sideløbende med den foreslåede nye læreruddannelse, der må skønnes at ville give et stort antal dimittender med begynderundervisning som speciale, vil dimittender med småbørnslærerindeuddannelse - i hvert fald når lærermangelen er overstået - sikkert få yderligere vanskeligheder med at få arbejde, da de ansættende myndigheder af både pædagogiske og administrative grunde i endnu højere grad end hidtil må forventes at foretrække ansøgere med den større uddannelse også til undervisningen af de yngste klasser.

Et mindretal (*P. Boelskov, M. Bredsdorff, S. Mogensen*) udtaler:

Det foreliggende lovforslags krav om studenterekskens niveau som fremtidig adgangstærskel til læreruddannelse på seminarierne vil medføre en udvælgelse af aspiranterne, der fortrinsvis lægger vægt på disses rent sproglige eller matematiske kvalifikationer. Dette vil uden tvivl fremkalde en med henblik på den langvarige lærermangel ikke ønskværdig begrænsning af det klientel, som vil kunne få adgang til læreruddannelsen. Forholdet ændres kun i ringe grad gennem de for realister foreslåede 2-årige adgangskursus, hvis læseplaner ret nøje følger gymnasiets principielle inddeling af sine elever.

En sådan hovedsagelig på gymnasieundervisningens grundlag foretaget udvælgelse af aspiranter til læreruddannelsen vil utvivlsomt begunstige folkeskolens øvre klasser og realafdelingen, som i første række har brug for faglærere. Men den vil i høj grad vanskeliggøre adgangen for en særdeles velegnet gruppe af hidtidige aspiranter, nemlig sådanne unge kvinder (og mænd), som uden at besidde særlige anlæg for matematik/fysik eller fremmedsprog har udprægede anlæg netop for undervisning af folkeskolens yngre årgange, som bør undervises af klasselærere. I en tid præget af overvældende lærermangel, men tillige med stærkt øgede muligheder for vaneret og moderniseret undervisning af

mindre børn, må en sådan begrænsning anses som mindre hensigtsmæssig.

Småbørnsseminarierne bør derfor ikke nedlægges.

Til gengæld bør deres læseplaner udvides væsentligt, de bør stå åbne for både mandlige og kvindelige aspiranter, og uddannelsen forlænges, således at lærere og lærerinder for de yngre årgange efter endt uddannelse ikke stilles ringere end lærerne på folkeskolens højere trin.

Et mindretal (*A. Holkenov*) ønsker at udtale, at et rent småbørnslærerindeseminarium dels med henblik på lærermangelen, dels som et forsøgsseminarium på sit specielle område i alt fald indtil videre vil have sin særlige berettigelse.

Et mindretal (*B. Arentoft, B. Baunsgaard, Chr. Kjeldsen*) ønsker følgende tilføjelse:

Hvis småbørnslærerindeuddannelsen afvikles i overensstemmelse med udvalgets forslag, vil det være hensigtsmæssigt at omdanne Statens Seminarium for Småbørnslærerinder i Vejle til et fuldt udbygget seminarium med undervisning i de yngre klasser som et af de pædagogiske specialer, da det må antages, at mange studerende vil interessere sig for dette område. Hensynet til dækning af lærerbehovet taler også for fuld udbygning i stedet for nedlæggelse.

c) *Det personlige.*

Efter den nugældende lov skal seminarierne ved optagelsen foretage et skøn over, om aspiranterne er egnede for lærergerningen, idet det i loven hedder: Optagelse er betinget af bestået optagelsesprøve samt afhængig af, at seminariet efter sit indtryk af eleven og dennes modenhed - efter afholdelse af en egnethedsprøve eller på anden måde — skønner, at eleven er egnet til lærergerningen.

Dette skøn foretages af seminarierne lærerråd på grundlag af de om aspiranterne foreliggende oplysninger og det personlige kendskab, man måtte have til dem, og det erkendes af alle som en betydningsfuld, men vanskelig og tyngende opgave, ikke mindst fordi den enkelte aspirants udviklingsmuligheder må indgå som et væsentligt moment i skønnet. Hertil kommer, at egnethed for læ-

rergering er noget meget mangeartet - og delvis udefinerbart -, således at man ikke kan afgrænse nogle få typer, der egner sig specielt for denne gerning, men må erkende, at mennesker med vidt forskellige personlige kvaliteter vil kunne være egnede hertil. Noget større mulighed synes der at være for at finde frem til visse personlige egenskaber og karaktertræk, der er uønskelige hos en lærer, i **alt** fald hvis de optræder med særlig stor styrke, eller hvis der forekommer for mange af dem hos den enkelte, således at de vanskeligt kan opvejes af mere positive egenskaber. Udvalget har derfor fundet det rigtigst at foreslå den nugældende lovs bestemmelse om egnethedsvurderingen ændret derhen, at optagelse er betinget af, at der efter seminariets **vurdering** ikke foreligger forhold, der gør aspiranten uegnet til lærergerningen. Man indskrænker sig hermed til at sige, at aspiranterne må betragtes som egnede, såfremt der ikke er forhold, der afgørende tyder på det modsatte.

Imidlertid kan det ofte ved et almindeligt skøn være vanskeligt eller umuligt at konstatere sådanne forhold, hvorfor udvalget er af den opfattelse, at man fremdeles skal opretholde den i den nugældende lov givne mulighed for, at der kan inddrages særlig sagskundskab til støtte for lærerrådet's skøn.

Et andet spørgsmål er de studerendes personlige udvikling under selve uddannelsen. I tidligere læreruddannelseslove har man i formålsparagraffen peget på betydningen af, at man i uddannelsen tilstræber at fremme den studerendes personlige udvikling. Udvalget har beskæftiget sig indgående med dette spørgsmål, og man er nået til den erkendelse, at formålsbestemmelsen fortsat bør indeholde en understregning af den personlige udviklings betydning.

At de unge udvikles personligt i løbet af uddannelsestiden, er en given ting, og under påvirkning af det skole- og opdragelsesprægede miljø, som et seminarium med lærere og studerende udgør, søges denne udvikling ledet i en for lærer- og opdragergerningen gunstig retning.

Først og fremmest gennem selve arbejdet med fagene og gennem fordybelse i de problemstillinger, der rejser sig i forbindelse hermed, tilstræbes det at skabe gunstige vilkår **for** de studerendes personlige udvikling. Ved

vekslende arbejdsmetoder - såvel i seminarier som i øvelsesskolen - og ved krævende studier indøves så væsentlige funktioner som selvstændigt arbejde og samarbejde på lige fod med andre, ledende virksomhed og indordning under fællesskabet, selvstændig vurdering og kritisk stillingtagen. Såvel gennem studierne som alment stiles der mod at fremme udviklingen af en positiv medmenneskelig forståelse. En vigtig bestræbelse går i retning af at gøre den studerende medansvarlig, dels for sin egen uddannelse — hvilket bl. a. kommer til udtryk i det forhold, at den studerende stilles over for forskellige valgmuligheder inden for uddannelsen og selv afgør afslutningstidspunktet for denne — og dels for livet på seminariet i det hele.

I denne forbindelse skal udvalget pege på de gode erfaringer, som allerede under den nugældende lov er indvundet med De studerendes Råd, hvor man i henhold til et ministerielt cirkulære fra 1956 har inddraget de studerende i et vist medbestemmelsesforhold vedrørende deres egne sager og visse af institutionens områder. Man **vil** derfor finde det i overensstemmelse med det ovenfor anførte, om man fortsat **vil** udbygge rådsinstitutionen for klart at understrege de studerendes medansvar for uddannelsen og for også ad denne vej at udvikle deres forståelse af betydningen af samarbejde inden for og til gavn for et fællesskab og derigennem ligeledes at forbedre dem på deres virksomhed i skolens lærerråd, fælleslærerråd m. v.

d) *Uddannelsens organisation og varighed.*

Det vil være hensigtsmæssigt, at de for alle obligatoriske fag placeres i begyndelsen af uddannelsen og for en del er afsluttet, inden specialiseringen sætter ind, bortset fra de pædagogiske fag, der må fortsætte gennem hele uddannelsen.

Efter forløbet af det første år indskydes en forprøve, som skal være bestået, før de studerende kan gå videre i uddannelsen. Såvel fagrækken i det første undervisningsår som krav og vilkår ved forprøven må være ensartede ved alle seminarier, hvorved det bl. a. vil blive lettere for studerende at skifte seminarium. Dette kan meget let vise sig ønskeligt, idet det må være muligt, at seminarierne i nogen grad specialiserer sig med

hensyn til tilbud af pædagogiske specialer og liniefag.

Af hensyn til placering af kurser, udsendelser i periodepraktik, fagkoncentration m. v. vil det formentlig være hensigtsmæssigt, at undervisningsåret deles i to semestre.

For så vidt angår uddannelsens varighed, har udvalget alvorligt overvejet, om det ville være muligt at afvikle uddannelsen inden for samme tidsrum, som gælder nu for den 3-årige uddannelse for studenter, men man er kommet til det resultat, at noget sådant ikke er gennemførligt. Dette skyldes, at uddannelsen på flere områder er foreslået udvidet; navnlig skal der peges på, at der stilles forslag om et pædagogisk speciale og 2 liniefag for alle. Men dertil kommer, at udvalget skønner det nødvendigt, at de faglige krav, herunder kravene til de studerendes selvstændige læsning, må skærpes på adskillige områder, således at det - uanset den foreslåede begrænsning af den obligatoriske fagkreds - vil være nødvendigt at forlænge uddannelsen. Udvalget har endvidere fundet det betimeligt at foreslå, at den enkelte studerende i en vis udstrækning selv kan bestemme varigheden af sin uddannelse.

Uddannelsen tænkes derfor tilrettelagt således, at den kan afsluttes på 3 1/2 år, men det henlægges til den enkelte studerendes egen afgørelse, om han vil indstille sig til de afsluttende prøver efter dette åremål, eller om han, f. eks. på grund af valg af særlig krævede liniefagskombinationer eller længere afbrydelse som følge af sygdom o. l., vil udskyde visse fag et halvt år eller mere.

e) *Uddannelsens afslutning.*

Det er udvalgets opfattelse, at en læreruddannelse af følgende grunde principielt må afsluttes med prøve i alle fag:

1) Indførelse af mere selvstændige studie- og arbejdsformer, bl. a. med individuelle opgivelser, jævnsides med de mere traditionelle undervisningsformer, nødvendiggør en klar definition af kravene og kontrol med kravenes opfyldelse.

2) Den vidtstrakte eksamensfrihed efter den nugældende lov har ganske vist på mange måder været af værdi for undervisningen, men samtidig har den skabt visse

forskelle mellem de enkelte fag på det samme seminarium, ligesom den har bevirket, at kravene i de samme fag på forskellige seminarier er blevet noget uensartede.

3) Det må anses for rimeligt og betryggende, at læreanstalter, der uddanner kandidater til offentlige stillinger, får deres arbejde bedømt af uhildede sagkyndige med ansvar overfor ministeriet, ligesom det må være velmotiveret, at lærerstuderende, ligesom alle andre studerende, ved studiets afslutning gennem en prøve må kunne dokumentere, at de har nået det mål af færdigheder og kundskaber inden for de forskellige fag, som det må være rimeligt at kræve. I den henseende bør seminarierne principielt ikke være anderledes stillet end andre læreanstalter.

4) Den foreslåede prøveordning vil kunne betegnes som mere konsekvent i sin udformning end den nuværende ordning. Det synes ikke muligt at give nogen rimelig motivering for en opdeling af fagene, således at én gruppe betegnes som mere »eksamensegnet« end en anden, idet erfaringen har vist, at det er muligt at tilrettelægge hensigtsmæssige prøver i alle fag, uden at de behøver at virke uheldigt tilbage på undervisningen.

Med hensyn til praktisk skolegerning gør særlige forhold sig gældende. I dette fag vil det ikke kunne lade sig gøre at afholde en efter nutidige synspunkter tilfredsstillende prøve. De under den foregående og tidligere læreruddannelser anvendte eksamensformer i dette fag kan ikke mere anses for at være hensigtsmæssige. Ved disse trak eksaminanden en eller to undervisningsopgaver, som han efter en vis forberedelsestid gennemførte med en gruppe børn og under overværelse af eksaminator og to censorer. Varigheden af den enkelte eksamination var normalt ca. 1/2 time. Denne eksamensform havde ganske væsentlige ulemper, idet der var tale om undervisningsopgaver, som blev gennemført over for mindre børnegrupper på de alderstrin, hvortil opgaverne var beregnet, og som eksaminanderne ofte ikke kendte, ligesom opgaverne var løsrevet fra enhver undervisningsmæssig sammenhæng. Der var ingen mulighed for at vurdere et kontinuerligt undervisningsforløb, og der blev ofte i bedømmelsen lagt for stor vægt på ydre og formelle

forhold. Men især var formen uheldig, fordi **den** medførte, at man i seminariernes undervisning i praktisk skolegerning, og det vil i **vid** udstrækning sige i udformningen af **børneundervisningen** på øvelsesskolerne, måtte lægge stor vægt på, hvad der kunne præsentere sig ved eksamen. Derved kunne praktikeksamen komme til at virke som en hæmmende faktor i den pædagogiske udvikling i hele landet, idet de nyere arbejdsformer i skolen (individualiseret undervisning, gruppeaktiviteter, forståelseslæsning, fri stilskrivning, biblioteksarbejde m. v.) kun i ringe udstrækning egnede sig til brug ved eksamen, og under de studerendes optræning til eksamen måtte disse nyere undervisningsformer træde i baggrunden til fordel for den traditionelle klasseundervisning, der er den undervisningsform, der bedst præsenterer sig ved en sådan praktikeksamen.

Det var derfor et betydeligt fremskridt, da denne eksamen blev afskaffet med den nu gældende seminarielov.

Udvalget har alvorligt overvejet, om det i forbindelse med det principielle ønske om prøve i alle fag ved læreruddannelsens afslutning skulle være muligt at finde frem til prøveformer i praktisk skolegerning, der ikke var behæftet med de tidligere formers mangler. Udvalget erkender, at det ville være muligt at finde frem til sådanne prøver - ikke mindst under indtryk af de erfaringer, som under den forrige bemyndigelseslov (lov nr. 244 af 24. maj 1948) blev gjort med ændrede eksamensformer i praktik -, men de ville blive så omfattende, at de ikke ville kunne lade sig gennemføre i praksis. For det første skulle en forsvarlig praktikeksamen for den enkelte eksaminand strække sig over flere almindelige undervisningstimer, som skulle gennemføres i overensstemmelse med den daglige undervisning, og ved hvilke eksaminanden fik lejlighed til at gennemgå forskelligartet stof og forskellige undervisningsformer på forskellige klassetrin. For det andet skulle eksaminationen placeres som en del af eksaminandens sammenhængende undervisning i en praktikperiode, for at den kunne give et indtryk af hans løbende undervisning og dens resultater, og for det tredje skulle eksaminationen afsluttes med en samtale med eksaminanden om de principper og synspunkter, der var lagt til grund for hans

undervisning, og om de problemstillinger, der kunne rejses i forbindelse med denne.

Utvivlsomt ville en sådan fremgangsmåde kunne danne et solidt grundlag for en vurdering af eksaminandernes duelighed som undervisere, uden at der behøvede at komme uheldige bivirkninger, hverken for undervisningen af de lærerstuderende i praktisk skolegerning eller for arbejdet i øvelsesskolerne. Men det ses umiddelbart, at hvis 2-3000 eksaminander hvert år skulle eksamineres på denne måde på vidt spredte øvelsesskoler, ville det kræve et sådant opbud af censorer og lægge et sådant tidsmæssigt beslag på disse og eksaminatorerne, at det ville være aldeles uoverkommeligt.

Udvalget mener derfor, at der ikke skal afholdes eksamen i praktisk skolegerning, men at der i stedet herfor ved praktikundervisningens afslutning gives en standpunktsbedømmelse. Denne udarbejdes under rektors ansvar af et udvalg bestående af rektor, praktiklederen (hvis en sådan findes), den faste øvelsesskoles leder og eventuelt en repræsentant for praktiklærerne og forelægges ved et praktiklærermøde. Den gives dels som en samlet karakter i praktisk skolegerning, dels som en vurdering i enkelte standardudtryk af væsentlige funktioner, der indgår i lærergeringen, og som er iagttaget hos praktikanten: forberedelse og tilrettelæggelse af undervisningsstoffet, sproglig fremstilling, brug af anskuelsemidler, evne til at skabe interesse og aktivitet, kontakt med eleverne.

Som anvendte vurderingsudtryk foreslås en almindelig fem-trins-skala, f. eks. ved anvendelse af følgende betegnelser: udmærket, noget over **middel**, middel, noget under middel, ret ringe.

I de enkelte praktiklæreres vurderinger, der danner grundlaget for den endelige standpunktsvurdering, kan yderligere anvendes betegnelsen »uantagelig«, der ikke kan forekomme i nogen konklusion på afgangsbrevet, da praktikanten dermed ikke kan have bestået i praktisk skolegerning.

Yderligere skal der være mulighed for supplerende bemærkninger, hvis der er grund til at henlede opmærksomheden på særlige forhold, som ikke fremgår af den mere standardiserede almindelige vurdering.

Udvalget foreslår dog, at hele denne bedømmelsesmåde gøres til genstand for en for-

søgsmæssig afprøvning, inden den kommer til anvendelse over for dimittender.

Praktisk skolegerning er et af uddannelsens vigtigste fag, og både seminarierne, de studerende og de ansættende myndigheder vil være interesseret i, at bedømmelsen i praktisk skolegerning bliver så ensartet som muligt fra sted til sted og fra år til år. Til sikring heraf skal udvalget foreslå følgende ordning:

Ved afslutningen af bedømmelsen efter tredje studieår indsendes til direktoratet en fortegnelse over de pågældende studerende. Denne indeholder for hver studerende standpunktskarakteren samt de ovennævnte vurderinger af væsentlige funktioner, der indgår i lærergerningen.

Det således indkomne materiale fra samtlige seminarier analyseres af et snævert nævn af sagkyndige (3 medlemmer). Formanden for dette nævn bør være en i direktoratet ansat pædagog.

Der må sikres nævnet teknisk bistand til statistisk bearbejdelse af materialet.

Det vil i særlig grad være nævnets opgave at skønne over, dels bedømmelsens niveau fra sted til sted og fra år til år, dels om der er rimelig overensstemmelse mellem de anførte konklusioner af delfunktionerne og karakterbedømmelsen. Endelig må nævnet påse, at det enkelte seminariums bedømmelser er sandsynligt graduerede, således at spredningen er rimelig.

Nævnet udarbejder inden en nærmere fastsat frist efter hver eksamenstermins afslutning en rapport over sit arbejde til direktoratet. Såfremt bedømmelsen fra et seminarium afviger væsentligt med hensyn til niveau og/eller spredning fra seminariernes bedømmelser i almindelighed, indleder direktoratet forhandling med dette seminarium med det formål med henblik på kommende år at tilvejebringe nærmere overensstemmelse. I særlige tilfælde kan direktoratet lade sig repræsentere ved de forhandlinger, hvori seminariets praktikbedømmelse fastlægges.

Skønt en betydelig frihed for de enkelte seminarier til selv at sætte præg på deres undervisningsprogram er absolut ønskelig, bør det dog være således, at kravene til en læreruddannelse overalt i landet er lige store. Dette kan opnås ved ensartede krav ved prø-

verne, idet det dog må understreges, at ensartetheden først og fremmest må gå på prøvernes sværhedsgrad og mængden af det stof, som kræves tilegnet. I hvert fag er de områder, som kan indgå i undervisningen, kun et meget lille udsnit af fagets samlede stof, som yderligere er i bestandig udvikling. Derfor må det inden for meget rummelige rammer være den enkelte seminarielærers ret og pligt at udvælge de stofområder, som han anser for repræsentative for faget og hensigtsmæssige for sigtet med hans undervisning.

På grundlag af indsendte pens- og eksamensopgivelser påser direktoratet, at kravene til undervisningen er opfyldt både i bredden og i dybden. Efter godkendelse af opgivelserne udarbejder læreren eksamensspørgsmålene, der forinden eksamen tilstilles censor til godkendelse.

Som allerede berørt under afsnittet om den faglige side af uddannelsen må der i en ny læreruddannelse være forskellige kategorier af eksamensopgivelser for de studerende. Der er det stof, som er gennemgået for alle og kræves af alle. Dernæst er der stof, som kræves af alle, men som ikke har været gennemgået, idet det har været henlagt til de studerendes selvstændige tilegnelse. Endelig er der individuelle opgivelser, som består af læst stof eller andre udførte arbejder, som den enkelte studerende efter forhandling med faglæreren har beskæftiget sig med ud over, hvad der er fælles for alle. Alle tre kategorier kan gøres til genstand for eksamination. I så vidt muligt alle fag bør alle tre kategorier af eksamensopgivelser forekomme, da der herved vil være givet en af de vigtigste forudsætninger for, at der, som ofte omtalt, kan blive lagt større vægt på de studerendes selvstændige arbejde, end tilfældet hidtil har været i læreruddannelsen.

Hvad prøveformer angår, har det også tidligere været påpeget, at disse må etableres således, at de ikke blot sigter mod en vurdering af de studerendes parate kundskaber og færdigheder, men også mod en vurdering af modenhed, evne til at gøre iagttagelser og drage konklusioner heraf, evne til tilegnelse og bearbejdelse af nyt stof og til at arbejde efter de forskellige fags metoder. Der forestår endnu et særligt arbejde med at beskrive sådanne prøveformer inden for de forskellige fag

et arbejde, der i øvrigt stadig må videreføres, da man må forudse en betydelig udvikling inden for dette felt. Men allerede nu kan der opstilles forskellige typer på prøveformer:

1) Eksaminanden trækker en opgave til umiddelbar besvarelse. Dette er den traditionelle prøveform, som i rimelig udstrækning bør bevares, og den behøver ingeniende blot at angå en reproduktion af erhvervede kundskaber, men kan også ved en hensigtsmæssig formulering blive en prøve på modenhed, kombinationsevne omtanke og overblik.

2) Eksaminanden får, efter at opgaven er trukket, en vis forberedelsestid under kontrol, hvor der kan blive lejlighed til grundigere overvejelse og bearbejdelse af emnet. Denne forberedelsestid kan være af kortere eller længere varighed, og forberedelsen kan finde sted med eller uden adgang til benyttelse af hjælpemidler.

Ved forberedelse uden hjælpemidler er eksaminanden helt henvist til sin egen viden og kombinationsevne, men får gennem forberedelsestiden bedre mulighed for en dyberegående behandling af emnet, end hvis han skulle besvare opgaven umiddelbart.

Ved forberedelse med adgang til benyttelse af hjælpemidler kan der besvares spørgsmål af mere omfattende og oversigtsmæssig art, ligesom der i prøven kan indgå ukendt stof, der på en eller anden måde kan belyse eller supplere det kendte stof og kombineres med dette.

Ved forberedelse med adgang til hjælpemidler kan opgaven også referere til helt ukendt stof, således at prøven især bliver en konstatering af eksaminandens evne til at tilegne sig eller arbejde med nyt stof, hvorunder hans viden og indsigt i øvrigt på væsentlig måde kan blive afgørende for løsningsen af opgaven.

3) Gennem en relativ lang forberedelsestid kan eksaminanden planlægge og gennemføre forsøg af forskellig art, indsamle og bearbejde materiale eller planlægge et større arbejde.

4) Ved nogle prøver stilles f. eks. to opgaver, hvoraf den ene kontrollerer parat viden og den anden nogle af de under 2) og 3) nævnte funktioner.

5) Ved opgaver i fag som formning, sløjf og håndgerning kan dels fremlægges arbej-

der, som er udført i løbet af uddannelsen under lærerens indseende, og dels aflægges prøve på udførelse af en afgrænset opgave i løbet af 4-8 timer.

6) En del af de foran nævnte mundtlige prøver vil efter omstændighederne kunne erstattes med skriftlige prøver, hvor opgaverne stilles af faglærerne.

7) Endelig kan i en prøve indgå fremlægelse og drøftelse af skriftlige afhandlinger og rapporter, der er udarbejdet over længere tid under lærerens indseende.

8) I visse fag, f. eks. regning/matematik og fremmedsprog, gives skriftlige prøver, fælles for hele landet.

I samtlige eksamensfag bør der gives karakterer efter samme skala, som anvendes ved folkeskolens eksaminer, bl. a. for at de lærerstudierende herigennem kan blive fortrolige med denne, og der må fastsættes bestemte beståelsesbetingelser.

Afgangsbeviset bør indeholde de ved prøven opnåede karakterer samt i praktisk skolegerning en standpunktskarakter og den tidligere omtalte yderligere vurdering, hvortil der eventuelt kan knyttes særlige bemærkninger.

4. Folkeskolelærernes videreuddannelse.

I medfør af den foreslåede nye læreruddannelse, hvor den studerendes fagrække er blevet begrænset, vil der uden tvivl opstå et forøget behov for supplerende af den uddannelse, som den enkelte lærer har modtaget på seminariet.

For den praktiserende lærer vil det sikkert ofte vise sig, at han får interesse eller behov for at kunne undervise i andre eller flere fag end dem, hvori han på seminariet har modtaget undervisning som obligatoriske fag, eventuelt tillæggsfag, og som liniefag, ligesom det ville være sandsynligt, at adskillige lærere efter en tids forløb vil ønske uddannelse på et andet pædagogisk specialområde end det, hvori de har modtaget undervisning på seminariet. Endelig vil man kunne regne med, at der blandt lærerne fortsat vil være en udbredt lyst og interesse for en yderligere dygtiggørelse i arbejdet.

Det vil derfor være af stor betydning, at videreuddannelsen på Danmarks Lærerhøjskole i det hele slutter sig så nær som muligt til seminarieuddannelsen.

5. Seminarielærernes uddannelse.

Kravet om universitetsuddannelse eller anden tilsvarende højere uddannelse for seminarielærere er i de senere år blevet rejst med stigende styrke som en følge af de stadig stigende krav til seminariernes faglige undervisning, herunder indføring i fagenes problematik og videnskabelige metoder. Da der imidlertid ikke eksisterer en sådan højere faglig uddannelse i alle læreruddannelsens fag, er det ikke muligt at fastsætte nogen bestemt uddannelse som obligatorisk for seminariernes lærere.

Også kravet til seminarielærernes pædagogiske kvalifikationer er forstærket, bl. a. ud fra den betragtning, at lærere ved et seminarium ud over de almindelige pædagogiske kvalifikationer bør være i besiddelse af undervisningsmæssig erfaring inden for folkeskolens område eller i alt fald have kendskab til folkeskolens arbejde.

Udvalget er enigt om berettigelsen af, at kravene til seminarielærernes faglige og pædagogiske kvalifikationer skærpes, og anser det derfor for påkrævet, at der skabes mulighed for en særlig uddannelse af seminarielærere, forskellig efter den enkeltes forudgående uddannelse og virksomhed. Udvalget skal i denne forbindelse pege på, at der ved Danmarks Lærerhøjskole er ved at blive etableret uddannelser, som kan kvalificere til seminarielærervirksomhed.

For den, der med en universitetsuddannelse eller en anden højere rent faglig uddannelse som grundlag ønsker at kvalificere sig til seminarielærergerning, bør tilrettelægges en særlig pædagogisk uddannelse ved Danmarks Lærerhøjskole. Ved denne, der delvis kan foregå samtidig med det anordnede kursus i praktisk undervisningsfærdighed og teoretisk pædagogik, bør der med hensyntagen til lærergerning ved en institution, der uddanner lærere til folkeskolen, gives en alsidig orientering om de pædagogiske problemer i vedkommende kandidats fag og

om de forskellige synspunkter, der kan anlægges på undervisningsspørgsmål; endvidere bør kandidaten have lejlighed til at følge undervisningstimer i folkeskoleklasser for derigennem at få et indtryk af mål, metoder og midler på forskellige undervisningstrin.

Den, der med en læreruddannelse for folkeskolelærere og en lærergerning i folkeskolen som grundlag ønsker at kvalificere sig til en lærergerning ved et seminarium, skal fremtidig for en række fags vedkommende kunne gøre dette ved at gennemføre et videregående flerårigt studium ved Danmarks Lærerhøjskole. Der er her planlagt tre slags studier: pædagogiske, psykologisk-pædagogiske og faglig-pædagogiske. Disse studier tænkes afsluttet med en kandidateksamen på tilsvarende niveau som kandidateksaminer ved andre højere læreanstalter.

I forbindelse med den foreslåede nyordning af læreruddannelsen vil der for allerede ansatte seminarielæreres vedkommende være særlige forhold at tage i betragtning. På grund af den almindelige højnelse af undervisningens niveau og indførelsen af nye fag og områder vil der i en overgangsperiode være et behov for supplerende uddannelse af en del af seminariernes lærere. Udvalget peger på nødvendigheden af, at der i den anledning snarest planlægges en kursusvirksomhed til imødegåelse af dette behov, og at der stilles de nødvendige midler til rådighed herfor.

På grund af den stærke udvikling inden for alle videnskabsområder vil det være nødvendigt, at der skabes udvidede muligheder for seminarielærernes fortsatte dygtiggørelse.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, P. Boelskov, J. Balle Hansen, A. Holkenov, Poul Jørgensen, S. Mogensen, L. Toft*) udtaler:

For de fleste fags vedkommende vil uddannelsen ved universitetet normalt være den nødvendige forudsætning for ansættelse, ligesom videreuddannelse primært bør henlægges hertil.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, P. Boelskov, A. Holkenov, Poul Jørgensen, L. Toft*) kan, da det *faglige* indhold af en kommende cand. pæd.-eksamen ved Danmarks Lærerhøjskole

ikke er bekendt, ikke på forhånd godkende, at en sådan eksamen *fagligt* ækvivalerer med afgangseksamen fra universiteter og andre højere læreanstalter.

6. Besvarelse af udvalgets kommissorium.

En sammenholden af de foran rejste synspunkter med hensyn til, hvilke fordringer en nutidig dansk læreruddannelse må opfylde, med den nuværende uddannelse har for udvalget med al tydelighed vist, at reformer er nødvendige, og at disse reformer på mange og afgørende punkter langt overstiger, hvad der er mulighed for at opnå ved en revision af bekendtgørelsen af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolen i henhold til loven af 11. juni 1954.

Udvalget har derfor set det som sin opgave at fremsætte forslag om en ny læreruddannelseslov.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, M. Bredsdorff*) føler sig ikke overbevist om det værdifulde i at bevare helheds- eller enhedslæreruddannelsen, men mener desuagtet, at udvalgets forslag, om det gennemføres, væsentligt vil styrke og forbedre læreruddannelsen og kan derfor støtte udvalgets betænkning.

Et mindretal (*H. Paaskesen*) har ønsket at udtale følgende:

Mindretallet har ikke kunnet tilslutte sig det forslag til ændringer i lovgivningen om læreruddannelsen, som er stillet af et flertal i udvalget.

Mindretallet må holde for, at det i den foreliggende stærkt flydende skolesituation vil være det rigtigste at stille spørgsmålet om en revision af lovgivningen om læreruddannelsen i bero nogen tid, indtil det er muligt klarere end nu at bedømme, hvor udviklingen i skolen går hen, om den fortsætter i samme voldsomme tempo eller måske falder mere til ro. At stille sagen i bero må synes så meget mere rimeligt, som der allerede er skabt mulighed for inden for den nuværende uddannelses rammer at få uddannet lærere til de mest åbenlyse og påtrængende af de nye opgaver, som folkeskoleloven har skabt. Som følge af en henstilling fra udval-

get til undervisningsministeren vedtog folkettingen i 1962 en lov, der med visse forbehold giver ministeren bemyndigelse til at godkende undervisningsplaner, der måtte blive opstillet af de enkelte seminarier, uanset at disse planer på enkelte punkter afviger fra bestemmelserne i lov af 11/6 1954 om læreruddannelsen. Et stort antal seminarier har i henhold hertil fået godkendt nye undervisningsplaner, hvorved der allerede i flere år har været uddannelse i gang, som klart sigter mod de vigtigste af de nye opgaver, der indtil nu er skabt inden for folkeskolens undervisning, og snart dimiteres der kuld af lærere, som er rustet over for disse opgaver. Skulle andre nye opgaver klart manifestere sig, vil dertil svarende uddannelse kunne startes når som helst og uden yderligere lovgivning.

Det er således mindretallets opfattelse, at en lovgivningsmæssig revision af læreruddannelsen uden skade kan udsættes nogen tid. Det er derimod sandsynligt, at den stærke udvikling, skolen er inde i, inden længe vil nødvendiggøre overvejelser om ændring af de rammer, folkeskoleloven og gymnasieloven, muligvis også ungdomsskoleloven, har lagt for skolens virksomhed.

Klare tegn viser allerede nu, at udviklingen efter få års forløb er i færd med at løbe fra lovgivningen. I denne situation peges der mod lovgivningsmæssig samordning for hele skoleområdet og ikke mod partielle revisioner af enkelte områder, in casu læreruddannelsen. Det er påfaldende, at samtlige de revisioner af læreruddannelsen, der er blevet gennemført fra og med 1894, meget hurtigt er blevet efterfulgt af skolereformer, som gjorde dem forældede. Denne uheldige lovgivningspraksis vil meget let blive ført videre, hvis der nu lovgives på grundlag af flertalsforslaget.

Mindretallets tanker kan derfor udtrykkes i et forslag om, at det store arbejdsstof, udvalget har frembragt, og som langtfra i fuldt omfang har kunnet rummes i betænkningen, sammen med denne overgives til en kommission, der i samarbejde med de stående læseplansudvalg får til opgave at overveje og stille forslag om en ajourføring og samordning af hele det danske skole- og uddannelsessystem. En samtidig lovgivning for hele dette område har Danmark aldrig set, men

den må i dag synes mere påkrævet end nogensinde.

Mindretallet må af flere grunde nære bekymring ved tanken om en lovgivning på grundlag af flertallets forslag. En udførlig argumentation i denne retning var oprindeligt tænkt føjet til nærværende udtalelse. Da der imidlertid i udvalget af formelle grunde er opstået tvivl om berettigelsen af denne argumentations tilstedeværelse i betænkningen, har mindretallet foretrukket at tage de pågældende afsnit ud af udtalelsen for senere at bringe sine anskuelser frem på anden måde.

7. Oversigt over de foreslåede reformer i læreruddannelsen,

der er omtalt i de foregående afsnit, og som er indeholdt i det efterfølgende forslag til en ny lov om læreruddannelse.

Foruddannelsen:

Højnelse af adgangskravene for ikke-studenter og adgangsprøve for sådanne, eventuelt efter et to-årigt adgangskursus.

Selve uddannelsen:

Alment:

De studerendes medansvar og rimelige medbestemmelse med hensyn til udformningen af deres egen uddannelse og seminarielivet i det hele udvides.

De studerendes selvstændige arbejde fremmes og støttes af

studievejledning og indøvelse i fagenes (videnskabelige) arbejdsmetoder, bl. a. gennem særlige

laboratorie- og øvelsestimer.

Lavere pligtigt timetal for de studerende er forudsætningen for, at sådanne arbejdsmetoder kan realiseres.

Fagligt:

Styrkelse af de pædagogiske fag og det pædagogiske sigte, dels ved en stærkere udbygning i den del af undervisningen, der er obligatorisk for alle, og dels ved indførelse af pædagogiske specialer.

Styrkelse af det almindelige faglige indhold ved skærpelse af adgangskravene for ikke-studenter, ved en mere rationel planlægning af undervisningen byggende på de forudsætninger, der er til stede ved optagelsen, samt ved fagkoncentration og udbygning af liniefagsordningen.

Uddannelsens struktur.

I. *Den for alle studerende fælles uddannelse:*

- a) de pædagogiske fag
- b) klasselærerfagene dansk, regning og matematik, skrivning og kristendoms-kundskab
- c) legemsøvelser
- d) grunduddannelse i formning og håndgerning
- e) undervisning i sang
- f) fællestimer (især vedrørende samtidsorientering)
- g) forskellige kurser.

II. *Specialiseringen* (efter de studerendes valg):

- a) to liniefag (emner er alle folkeskolens fag, undtagen legemsøvelser)
- b) ét pædagogisk speciale (undervisning i de yngre klasser eller undervisning i de ældre klasser eller specialundervisning)
- c) frivillige tillægsfag (historie, geografi eller biologi)
- d) frivillige kurser og studiekredse.

Fagrækken holdes åben, specielt med hensyn til liniefagene, således at nye fag og emneområder kan inddrages i takt med folkeskolens udvikling.

Praktikundervisningen effektiviseres ved en nærmere koordinering med de teoretiske pædagogiske fag og især derved, at øvelsesskoler og praktiklærere knyttes fastere til seminarieret.

Uddannelsens varighed forlænges med normalt 1/2 år, men varigheden kan individualiseres, idet

afslutningsterminen varieres, således at de studerende kan indstille sig efter eget skøn.

Større ensartethed i uddannelsens opbygning og krav ved de forskellige seminarier.

Forprøve efter første studieår.

Afsluttende stand punktskar akter suppleret med en mere specificeret vurdering i praktisk skolegerning.

Afsluttende prøver i alle øvrige fag, indeholdende såvel gennemgået som selvstændigt tilegnet stof samt helt individuelle opgivelser.

Pensakrav og prøvestof tilrettelægges således, at der er ensartethed med hensyn til stofomfang og sværhedsgrad, men rummelig frihed for de enkelte faglærere med hensyn til stofudvalg.

Prøveformerne varieres med henblik på vurdering både af kundskaber og af evne til selvstændigt arbejde med stoffet m. v.

Enkeltheder i uddannelsens organisation

Samlæsning mellem studenter og studerende med adgangsprøve.

År gangsinde delin g i stedet for klassedeling.

Eventuel semesterinddeling af undervisningsåret.

Samtlige kursusuger indlægges efter en fast plan, således at spredte afbrydelser af den ordinære undervisning undgås.

Frivillige studiekredse lægges uden for den almindelige undervisningstid.

København i marts 1965.

Kirstine Andersen	N. P. Andersen	P. A. Andersen	Bent Arentott
B. Baunsgaard	P. Boelskov	M. Bredsdorft	J. Brix
Else Byrith	Ad. Fuglsang-Damgaard	K. Gro-Nielsen	J. Balle Hansen
P. Hartling	A. Holkenov	P. Holt	S. Højby
Hans Jensen	Alb. Johansen	Poul Jørgensen	T. Kampmann
Chr. Kjeldsen	N. Kyndrup	Viggo Land	Sv. Mogensen
Aage Nielsen	Holger M. Nielsen formand	Stinus Nielsen	Holger Paaskesen
Sv. Aa. Rasmussen	E. de Linde Sørensen	L. Tott	H. Torpe

J. Utott

H Frehr, M. Johansen, T Krogh

II. BETÆNKNINGENS SPECIELLE DEL

FORSLAG

til

lov om uddannelse af lærere til folkeskolen.

§ 1. Den i denne lov omhandlede uddannelse har til formål at uddanne lærere til hele folkeskolen og tager tillige sigte på, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen.

Stk. 2. Uddannelsen skal give den til varetagelse af lærergerning i de nævnte skoleformer fornødne faglige og pædagogiske indsigt og praktiske skoling og skal tilstræbe at fremme de studerendes personlige udvikling.

§ 2. Læreruddannelsen gives på seminarier, som kan være statsseminarier eller privatseminarier.

Stk. 2. Ethvert privatseminarium skal godkendes af undervisningsministeren. Godkendelsen meddeles for et bestemt åremål på nærmere af undervisningsministeren fastsatte betingelser.

§ 3. For at blive optaget på et seminarium må aspiranten

- a) have bestået studentereksamen eller den i § 4 omhandlede adgangsprøve,
- b) ved lægeattest godtgøre ikke at lide af nogen sygdom eller legemlig mangel, der gør ham (hende) uskikket til at være lærer i folkeskolen, og
- c) fremlægge tilfredsstillende vidnesbyrd om forhold og vandel samt erklæring fra rette vedkommende om, hvad han (hun) har været beskæftiget med siden skolegangens afslutning.

Stk. 2. Optagelse på et seminarium er endvidere afhængig af, at der efter seminariets vurdering ikke foreligger omstændigheder, der tyder på, at aspiranten vil være uegnet til lærergerningen.

Stk. 3. Optagelse sker ved uddannelsens begyndelse. Undervisningsministeren kan dog under særlige omstændigheder tillade fravigelse fra denne bestemmelse.

Stk. 4. Afgørelsen om optagelse træffes af seminariets rektor efter forhandling i lærerrådet.

§ 4. Adgangsprøven til seminariet omfatter følgende fag: Dansk, kristendomskundskab, historie, biologi, geografi, matematik, fysik og kemi, engelsk og tysk. Fransk kan indgå i stedet for engelsk eller tysk.

Stk. 2. I fagene sang, formning og legemsøvelser foretages en vurdering af aspiranternes standpunkt.

Stk. 3. Aspiranter, der ikke tilhører folkekirken, kan forlange sig fritaget for prøve i faget kristendomskundskab.

Stk. 4. Undervisningsministeren fastsætter efter forhandling med det i § 15 omhandlede seminarieråd de nærmere regler for prøven, herunder fordringerne i de enkelte fag, med forskel efter retninger, således at studerende, der har bestået adgangsprøven, på seminariet kan undervises sammen med studenter.

Stk. 5. Undervisningsministeren kan efter tilsvarende forhandling supplere den i stk. 1 anførte fagrække.

Et mindretal (*P. Boelskov, K. Gro-Nielsen, A. Holkenov, S. Højby, Poul Jørgensen, T. Kampmann, N. Kyndrup, S. Mogensen, Aage Nielsen, Holger M. Nielsen*) foreslår:

Stk. 1 formuleres således:

Adgangsprøven til seminariet omfatter – med forskel efter retninger, hvis nærmere indhold fastsættes af undervisningsministeren – følgende fag: Dansk, kristendomskundskab, historie, biologi, geografi, matematik, fysik og kemi, engelsk og tysk.

Fransk kan dog indgå i stedet for engelsk eller tysk.

Stk. 4 formuleres således:

De nærmere regler for prøven, herunder fordringerne i de enkelte fag, fastsættes af undervisningsministeren efter forhandling med det i § 15 omhandlede seminarieråd under hensyntagen **til**, at studerende, der har bestået adgangsprøven, på seminarieråd skal kunne undervises sammen med studenter.

§ 5. Adgangsprøven afholdes af seminarieret under medvirken af censorer, der beskikkes af undervisningsministeriet efter forhandling med det i § 15 omhandlede seminarieråd.

Stk. 2. Prøven er dels skriftlig, dels mundtlig. Opgaverne ved de skriftlige prøver stilles af undervisningsministeriet. De mundtlige prøver er offentlige. Ved disse eksamineres der af seminarierets lærere, og eksamensspørgsmålene stilles af disse efter censorer godkendelse.

§ 6. Forberedelse til adgangsprøven finder sted ved et 2-årigt kursus på et seminarium eller på anden måde.

§ 7. Den for alle studerende obligatoriske uddannelse omfatter:

- 1) de pædagogiske fag (pædagogik og psykologi, undervisningslære, praktisk skolegerning og pædagogisk speciale);
- 2) fagene dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning og matematik, kristendomskundskab og legemsøvelser;
- 3) grunduddannelse i formning og (for kvindelige studerende) i håndgerning;
- 4) undervisning i sang;
- 5) videregående uddannelse i to af folkeskolens fag (liniefag);
- 6) supplerende kurser og - særlig med henblik på samtidsorientering - fællestimer.

Stk. 2. Ud over den i stk. 1 nævnte obligatoriske undervisning skal de studerende kunne vælge et af fagene historie, geografi og biologi som tillægsgag.

Stk. 3. Endvidere skal de studerende kunne vælge en yderligere undervisning i form af kursus eller studiekredse (frilæsning) samt undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

Stk. 4. Undervisningen i pædagogisk spe-

ciale og i liniefagene kan tidligst påbegyndes i uddannelsens 2. år.

Stk. 5. Undervisningsministeren fastsætter, efter at sagen har været underkastet en drøftelse i det i § 15 omhandlede seminarieråd, hvilke fag der kan optages som liniefag, og hvilke kurser der er obligatoriske.

Stk. 6. Undervisningsministeren godkender, på hvilke områder der af det enkelte seminarium tilrettelægges undervisning i pædagogisk speciale, liniefag og frilæsning.

Stk. 7. De studerende er frit stillede med hensyn til valg af pædagogisk speciale, liniefag og frilæsning inden for de ved det pågældende seminarium givne muligheder.

Et mindretal (*M. Bredsdorff, J. Balle Hansen, Poul Hartling, Poul Jørgensen, Aage Nielsen, Elin de Linde Sørensen, Leo Toft, J. Utoft*) foreslår, at
stk. 2 udgår.

Et mindretal (*B. Arentoft, M. Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, J. Balle Hansen, Poul Hartling, Poul Jørgensen, N. Kyndrup, S. Mogensen, Elin de Linde Sørensen*) foreslår, at

stk. 6 udgår, og at

stk. 7 benævnes stk. 6.

§ 8. Studerende, der ikke tilhører folkekirken, kan forlange sig fritaget for deltagelse i undervisning i kristendomskundskab.

Stk. 2. Studerende, der på grund af legemlig mangel eller svagelighed ikke kan deltage i undervisning i legemsøvelser eller håndgerning, fritages af seminarieret herfor.

Stk. 3. Studerende, der ved afslutningen af uddannelsens første år skønnes ikke at kunne få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen i legemsøvelser, fritages af seminarieret herfor.

Stk. 4. Studerende, der skønnes ikke at kunne få tilstrækkeligt udbytte af den obligatoriske undervisning i sang, kan af seminarieret fritages herfor.

Stk. 5. Der gives de pågældendes afgangsbeviser påtegning om, at de ikke på seminarieret har deltaget i undervisningen i henholdsvis kristendomskundskab, legemsøvelser, håndgerning eller sang.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, S. Højby, N. Kyndrup*) foreslår, at stk. 4 udgår.

§ 9. Konstatere der under uddannelsen sådanne forhold hos en studerende, at det må anses for utvivlsomt, at de i § 3, stk. 1, b), c) eller stk. 2 fastsatte betingelser for optagelse ikke er opfyldt, må den pågældende ophøre med uddannelsen. Afgørelsen herom træffes af seminariets rektor efter forhandling i lærerrådet, men kan indankes for undervisningsministeriet.

§ 10. I faget praktisk skolegerning afholdes ingen prøve, men der gives ved udgangen af uddannelsens 3. år en vurdering af den studerendes standpunkt.

Stk. 2. I sang med undervisning i henhold til § 7, stk. 1, nr. 4 samt i de i § 7, stk. 1, nr. 6 anførte obligatoriske kurser afholdes ingen prøve.

Stk. 3. I de øvrige fag afholdes prøve.

Stk. 4. Ved udgangen af uddannelsens 1. år afholdes en prøve (forprøven), der omfatter fagene regning og matematik, skrivning, skriftlig fremstilling og håndgerning samt discipliner inden for fagene dansk, kristendoms-kundskab og pædagogik/psykologi. På grundlag af resultatet af denne prøve samt en vurdering af den studerendes egnethed for lærergerningen, herunder med hensyn til praktisk skolegerning, afgør seminariet, hvorvidt den pågældende kan fortsætte uddannelsen i 2. år.

Stk. 5. Ved udgangen af uddannelsens 2. år afholdes afsluttende prøve i dansk og kristendoms-kundskab for studerende, der ikke har disse fag som liniefag. Ved udgangen af uddannelsens 3. år afholdes afsluttende prøve i legemsøvelser. Efter 3 1/2 eller 4 års forløb afholdes afsluttende prøver i de pædagogiske fag og i liniefagene.

Stk. 6. Undervisningsministeren kan dog tillade, at de i henhold til stk. 5 til udgangen af uddannelsens 2. og 3. år henlagte prøver afholdes på andre tidspunkter inden for disse år, og at prøver i visse discipliner inden for liniefagene kan afholdes ved udgangen af uddannelsens 3. år.

Stk. 7. Betingelsen for at kunne indstille sig til de afsluttende prøver i de pædagogiske

fag og i liniefagene er, at vedkommende er erklæret for bestået i praktisk skolegerning og har bestået de tidligere i uddannelsen anordnede prøver samt gennemgået de obligatoriske kurser.

§ 11. De i § 10 anførte prøver er dels skriftlige, dels mundtlige.

Stk. 2. Opgaverne ved de for alle seminarier fælles skriftlige prøver stilles af undervisningsministeriet. Opgaverne ved skriftlige prøver, der efter undervisningsministeriets nærmere bestemmelse kan træde i stedet for mundtlige prøver, stilles af lærerne efter censors godkendelse.

Stk. 3. De mundtlige prøver er offentlige. Ved disse eksamineres der af vedkommende lærere, og eksamensspørgsmålene stilles af disse efter censors godkendelse.

§ 12. Ved uddannelsens afslutning udstedes afgangsbetegnelse, indeholdende

- a. den i faget praktisk skolegerning opnåede standpunktskarakter samt de opnåede enkeltbedømmelser;
- b. de ved prøverne opnåede karakterer;
- c. oplysning om deltagelse i den i § 7, stk. 1, nr. 4 anførte undervisning i sang og i de i § 7, stk. 1, nr. 6 anførte supplerende kurser;
- d. udtalelse om deltagelse i den i § 7, stk. 3 anførte yderligere undervisning (f.ri. læsning);
- e. oplysning om eventuel fritagelse for fag, jfr. § 8.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere beståelsesbetingelser samt bestemmelser om karaktergivning m. v.

§ 13. Til ethvert seminarium skal være knyttet en fast øvelsesskole i form af en kommunal skole, der stilles til rådighed for seminariet, eller – efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse – en anden offentlig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet. Den faste øvelsesskole bør så vidt muligt være fuldt udbygget med 8.–10. klasse og realafdeling. Skolen og seminariet samarbejder om planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole.

Stk. 2. Endvidere er enhver offentlig eller anerkendt privat skole pligtig at stille sig til

rådighed som supplerende øvelsesskole. Af tale om denne virksomhed træffes af seminarierektoren med de pågældende skolers ledere, således at de nærmere planer lægges efter forhandling mellem seminariet og skolelederne.

Stk. 3. Til bistand for seminarierektoren ved tilrettelæggelsen af de studerendes praktisk-pædagogiske uddannelse kan ansættes en praktikleder. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere retningslinier vedrørende dennes virksomhed.

Stk. 4. Omfanget af øvelsesskolernes virksomhed fastsættes i tilfælde af uoverensstemmelse af undervisningsministeren.

Stk. 5. Er befordring af de studerende til og fra øvelsesskolerne nødvendig, afholdes udgiften hertil for statsseminariernes vedkommende af statskassen. Til private seminarier, der har udgifter til sådan befordring, yder staten tilskud i forhold til den tilsvarende udgift hertil ved statsseminarierne.

Et mindretal (*Poul Hartling, N. Kyndrup, Elin de Linde Sørensen, Leo Toft*) foreslår, at

stk. 1 formuleres således:

Til ethvert seminarium skal der være knyttet en fast øvelsesskole, der så vidt muligt skal være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling.

Denne faste øvelsesskole kan være en offentlig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet, eller en kommunal skole, der stilles til rådighed for seminariet.

Skolen og seminariet samarbejder om planerne for skolens virksomhed som øvelsesskole.

Et mindretal (*M. Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, Poul Jørgensen, S. Mogensen, H. Paaskesen, J. Utoft*) foreslår, at

stk. 1 formuleres som lov af 11. juni 1954 8 21 stk. 1.

§ 14. Skoleinspektøren ved eller lederen af en kommunal skole, der er fast øvelsesskole for et seminarium, udnævnes efter indstilling på sædvanlig måde. Seminariets rek-

tor skal have lejlighed til at udtale sig, før indstillingen finder sted.

Stk. 2. Lederen af en statsøvelsesskole normeres som skoleinspektør, for så vidt skolen er købstadordnet; ved ikke-købstadordnede statsøvelsesskoler normeres lederne som lærere ved seminariet.

Stk. 3. Lærerne ved en kommunal skole, der er kommunens eneste skole og benyttes som fast øvelsesskole, udnævnes på sædvanlig måde, efter at seminariets rektor har haft lejlighed til at udtale sig, og under fornøden hensyntagen til skolens funktion som øvelsesskole. I kommuner, der har flere skoler, udnævnes lærerne ligeledes på sædvanlig måde, men seminariets rektor skal have lejlighed til at udtale sig, inden der træffes bestemmelse om, hvilke lærere der skal gøre tjeneste ved den af kommunens skoler, der er fast øvelsesskole for seminariet.

Stk. 4. Lærerne ved en statsøvelsesskole udnævnes af undervisningsministeren, efter at den stedlige skolekommission har haft lejlighed til at udtale sig.

Stk. 5. De lærere ved de i § 13, stk. 1 nævnte kommunale skoler og ved de i § 13, stk. 2 nævnte skoler, der skal undervise de studerende i praktisk skolegerning, antages hertil af seminarierne efter aftale med de pågældende skolers ledere i overensstemmelse med nærmere af undervisningsministeren fastsatte retningslinier.

Stk. 6. Til ledere og lærere ved de i stk. 5 nævnte øvelsesskoler ydes honorarer, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

§ 15. Som rådgivende for undervisningsministeren i sager vedrørende læreruddannelsen nedsættes et seminarieråd.

Stk. 2. Af seminarierådets medlemmer udpeges 3 af statsseminariernes rektorer, 3 af privatseminariernes rektorer, 3 af statsseminariernes lærere, 3 af privatseminariernes lærere, 1 af lærerrådet ved Danmarks Lærerskole, 1 af Danmarks Lærere og 1 af Lærerstuderendes Landsråd. Denne sidste deltager dog ikke i behandling af sager vedrørende censorer.

Stk. 3. Undervisningsministeren eller en stedfortræder for denne leder seminarierådets forhandlinger.

Stk. 4. Seminarierådet holder ordinært møde en gang om året og i øvrigt, når ministeren skønner det fornødent.

Stk. 5. Behandles et spørgsmål, der særlig angår øvelsesskolerne, suppleres rådet efter ministerens bestemmelse med en eller flere repræsentanter for disse; på samme måde suppleres rådet med en repræsentant udpeget af direktoratet for gymnasieskolerne ved behandling af spørgsmål vedrørende adgangskursus og adgangsprøve.

Stk. 6. Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne deltager i seminarierådets forhandlinger.

Et mindretal (Af. *Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, S. Mogensen*) foreslår, at

stk. 2 formuleres som lov af 11. juni 1954 § 17 stk. 2.

§ 16. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler for undervisningen, fagenes omfang og prøvernes afholdelse efter drøftelse i det i § 15 omhandlede seminarieråd.

Stk. 2. Undervisningsministeren beskikker censorer ved læreruddannelsens prøver efter drøftelse i seminarierådet.

§ 17. Undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne er tilsynsførende med seminarierne.

Stk. 2. Han er formand for censorerne ved adgangsprøven og ved læreruddannelsens prøver og træffer alle foranstaltninger til de pågældende prøvers afholdelse.

§ 18. Seminariet ledes af en seminariektor, der skal deltage i undervisningen med et af undervisningsministeren fastsat timetal.

Stk. 2. Til bistand for seminariektoren i det administrative arbejde kan ansættes en inspektør. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere bestemmelser vedrørende dennes virksomhed.

§ 19. Det er en betingelse for fast ansættelse – ved private seminarier: for godkendelse – som seminarieadjunkt, -lektor eller -rektor ved et seminarium, at vedkommende

har en uddannelse, der kan godkendes af undervisningsministeriet, og har bestået den for seminariernes lærere anordnede prøve.

Stk. 2. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler for denne prøve, herunder om hel eller delvis fritagelse for denne i særlige tilfælde.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, P. Boelskov, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, J. Balle Hansen, A. Holkenov, S. Højby, Poul Jørgensen, Elin de Linde Sørensen, Leo Toft, J. Utoft*) foreslår:

Til stk. 1 føjes:

I de fag, hvor en universitetsuddannelse findes, bør denne uddannelse normalt danne grundlag for godkendelse af seminarielæreres ansættelse.

I stk. 2 ændres »denne prøve« til »den pædagogiske prøve«.

§ 20 Seminariernes faste lærere er forpligtede til efter seminariektorens nærmere bestemmelse som en del af deres pligtige timetal at overtage timer i øvelsesskolen, såfremt forholdene tillader det.

§ 21 Seminariektoren og lærerne, herunder timelærere, ved et seminarium samt lederen af den i § 13, stk. 1 omhandlede øvelsesskole danner et lærerråd, der selv vælger sin formand.

Stk. 2. Lederen og lærerne, herunder timelærere, ved en offentlig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet, og som i henhold til § 13, stk. 1 er fast øvelsesskole for et seminarium, danner et lærerråd, der selv vælger sin formand.

Stk. 3. De nærmere bestemmelser vedrørende rådernes virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

§ 22. De studerende ved et seminarium, herunder eleverne på et i henhold til § 6 oprettet adgangskursus, vælger et råd (De studerendes Råd).

Stk. 2. De nærmere bestemmelser vedrørende rådets virksomhed fastsættes af undervisningsministeren.

§ 23. Undervisningen på statsseminarierne er vederlagsfri.

Stk. 2. Til nedbringelse af undervisningsafgiften ved private seminarier og de dertil knyttede adgangskursus ydes statsstøtte, hvis størrelse fastsættes på finansloven.

§ 24. Danmarks Lærerhøjskole er statens højere læreanstalt for videre uddannelse af folkeskolens lærere, jfr. lov nr. 50 af 25. februar 1963 om Danmarks Lærerhøjskole.

Stk. 2. Det bør tilstræbes, at al videre uddannelse af folkeskolens lærere efter undervisningsministerens nærmere bestemmelse samles på Danmarks Lærerhøjskole, herunder dennes afdelinger i provinsen. Dog foregår den videre uddannelse i legemsøvelser på Danmarks Højskole for Legemsøvelser, ligesom uddannelse i sløjd og praktisk arbejde (værkstedundervisning), indtil undervisningsministeriet måtte træffe anden bestemmelse, foregår på en af de anerkendte sløjd-lærerskoler.

§ 25. I et på finansloven fastsat omfang vil der være adgang for faste lærere, aspiranter, timelærere og faste vikarer, der må holde vikar for at søge yderligere uddannelse på Danmarks Lærerhøjskole, til at få vikarudgiften afholdt af statskassen.

Stk. 2. Sådan vikarhjælp gives efter regler fastsat af undervisningsministeren, men er betinget af, at den pågældende må opføre sig med sin lærergerning i kursustiden på grund af det pågældende kursus.

Stk. 3. De i stk. 1 og 2 indeholdte bestemmelser kan af undervisningsministeren bringes til anvendelse på lærere, der må holde vikar for at gennemgå yderligere uddannelse af anden art.

§ 26. På finansloven bevilges yderligere stipendiebeløb til videre uddannelse af lærere.

Stk. 2. Af denne konto kan ydes tilskud til lærere, der endnu ikke har opnået ansættelse i folkeskolen eller af anden grund ikke har opnået vikarhjælp efter § 25.

Stk. 3. En lærer, der har opnået vikarhjælp, kan kun oppebære tilskud af denne konto, såfremt hans deltagelse i kursus påfører ham særlig store udgifter, f. eks. til dobbelt husførelse.

§ 27. Lærere ved private skoler, der modtager statstilskud, kan opnå tilskud efter § 25 og § 26.

§ 28. Efter nærmere af undervisningsministeren fastsatte regler fordeles de i §§ 25, 26 og 27 omhandlede tilskud af rektor for Danmarks Lærerhøjskole, henholdsvis af rektor for Danmarks Højskole for Legemsøvelser.

Stk. 2. Tilskud efter § 25 udbetales gennem skolerådet, men refunderes fuldt ud af statskassen. Tilskud efter §§ 26 og 27 udbetales af statskassen.

§ 29. Undervisningsministeren bemyndiges til at fastsætte regler for, i hvilket omfang deltagelse i videre uddannelse efter de stedlige skolemyndigheders bestemmelse kan indgå i en lærers pligtige timetal med den virkning, at der såvel til lærerens løn som til udgiften til vikar ydes sædvanligt statstilskud, jfr. § 44 i lov nr. 116 af 7. juni 1958 om lønninger m. m. til folkeskolens lærere. Tilsvarende regler kan fastsættes, for så vidt angår private skoler, der modtager statstilskud.

§ 30. Undervisningsministeren bemyndiges til efter drøftelse i det i § 15 omhandlede seminarieråd i fornødent omfang at fravige de i § 10, stk. 1. 4 og 5 givne bestemmelser, for så vidt angår aftenseminarier.

Et mindretal (*B. Arentoft, P. Boelskov, M. Bredsdorff, K. Gro-Nielsen, J. Balle Hansen, A. Holkenov, S. Højby, Poul Jørgensen, Aage Nielsen, H. Paaskesen, Elin de Linde Sørensen, Leo Toft, H. Torpe*) foreslår:

Som ny paragraf indsættes:

Undervisningsministeren bemyndiges til for seminarier, der ønsker et forsøgsarbejde iværksat, at godkende sådanne hertil sigtende afvigelser fra de i denne lov indeholdte bestemmelser angående undervisningens orden, som ikke har til følge, at lærerkandidaternes mulighed for ansættelse i folkeskolen forringes.

Forsøgsplaner skal underkastes en drøftelse i det i § 15 omhandlede seminarieråd, inden undervisningsministeren meddeler godkendelse af dem.

§ 31. Undervisningsministeren fastsætter de nærmere regler om denne lovs gennemførelse samt de fornødne overgangsbestemmelser.

§ 32. Denne lov, der ikke gælder for Færøerne og Grønland, træder i kraft den 1. august 1967.

Stk. 2. Optagelse af studerende med forudgående studentereksamen finder første gang sted pr. 1. august 1967.

Stk. 3. Optagelse af studerende med den i § 3 omhandlede adgangsprøve finder første gang sted i sommeren 1969.

Stk. 4. Oprettelse af adgangskursus ved et seminarium finder første gang sted pr. 1. august 1967.

Stk. 5. Med denne lovs ikrafttræden ophæves: . . .

BEMÆRKNINGER

til
lovforslaget

Til § 1.

Den i lov af 11. juni 1954 § 1 givne bestemmelse om uddannelsens formål er gentaget i denne bestemmelse.

Undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen nævnes under hensyn til, at folkeskolens lærere i vid udstrækning medvirker også ved disse skoleformer, og for at understrege ønskeligheden af, at seminarierne på forskellige måder, f. eks. ved indkaldelse af foredragsholdere, giver de studerende et vist kendskab til det frie folkelige oplysningsarbejde. Man har dog, som det vil fremgå af det efterfølgende, ikke søgt at give regler for en undervisning, der særlig og direkte tager sigte på disse skoleformer; men man ønsker at gøre opmærksom på, at udbygningen af liniefagsordningen, indførelsen af pædagogisk speciale for ældre klasser samt muligheden for frie kurser og studiekredse må menes at give de studerende sådanne faglige og pædagogiske kvalifikationer, at de inden for det

af den enkelte særlig studerede område vil være i stand til at påtage sig undervisning af voksne elever. Man mener dog ikke derved fuldt ud at kunne imødekomme ungdomsskolens og aftenskolens krav, men må henvise til efteruddannelse ved Danmarks Lærerhøjskole, jfr. anordning om Danmarks Lærerhøjskole af 17. juli 1963 § 2.

Til § 2.

Indholdet af bestemmelsens stk. 1 svarer til lov af 11. juni 1954 § 2, stk. 1.

De i lov af 11. juni 1954 § 32, stk. 1, indeholdte regler om godkendelse af private seminarier foreslås erstattet af bestemmelserne i nærværende paragrafs stk. 2. Det er udvalgets opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt, at lovens regler i videst muligt omfang gælder direkte for både stats- og privatseminarier, jfr. f. eks. med hensyn til rektorer og lærerkræfter lovforslagets § 19. Under denne forudsætning synes det ikke fornødent som i 1954-lovens § 32, stk. 1, at angive nærmere regler for, hvilke krav et privatseminarium må opfylde for at opnå godkendelse. De nærmere betingelser for godkendelse, der stilles af undervisningsministeren, vil i første række vedrøre seminariernes lokaleforhold og undervisningsmateriel.

Til § 3.

Den faglige betingelse for optagelse på et seminarium er, at aspiranten har bestået studentereksamen eller en særlig adgangsprøve, om hvilken sidstnævnte der henvises til bemærkningerne til § 4. Der er ikke fastsat nogen minimumsgrænse for den karakter, hvormed studentereksamen eller adgangsprøven skal være bestået, for at optagelse kan finde sted, idet det må tages i betragtning, at en student kan immatrikuleres ved universitetet uden hensyn til det opnåede eksamensresultat; det må dog tilføjes, at med hensyn til adgang til et universitet og optagelse på et seminarium er der den forskel, at i seminariets afgørelse af, om en aspirant kan optages eller ikke, indgår tillige den i stk. 2 anførte vurdering.

De i stk. 1 under b) og c) anførte betingelser svarer til de i lov af 11. juni 1954 § 3, b og c anførte bestemmelser.

Optagelse er endvidere afhængig af, at der efter seminariets vurdering ikke forelig-

ger omstændigheder, der tyder på, at aspiranten vil være uegnet til lærergerningen. Denne bestemmelse betegner en ændring i forhold til lov af **11. juni** 1954 § 10, stk. 1 og § 14, stk. 2, i henhold til hvilken seminariet skal skønne om, hvorvidt en aspirant er egnet til lærergerningen. Ændringen motiveres med, at egnethed for lærergerning er noget meget mangeartet, hvorfor det er forbundet med betydelige vanskeligheder at skønne herom ved optagelsen, ikke mindst fordi aspirantens udviklingsmuligheder må indgå som et væsentligt moment i skønnet, hvorimod der synes at være større mulighed for at afgøre, om der hos en aspirant findes egenskaber og karaktertræk, der må anses for uønskelige. Det må tilføjes, at særlig fremtrædende umodenhed hos en aspirant, der i øvrigt opfylder betingelserne for optagelse, må kunne danne grundlag for på det givne tidspunkt at undlade optagelse af den pågældende, uden at senere optagelse dermed er udelukket.

Af hensyn til den samlede plan for uddannelsen og til det forhold, at der ved udgangen af uddannelsens 1. år skal afholdes en prøve og foretages en vurdering af den studerende, anser udvalget det for nødvendigt, at optagelse kun kan finde sted ved uddannelsens begyndelse. Man finder dog, at undervisningsministeren i ganske særlige tilfælde må kunne godkende, at et seminarium optager en studerende på et senere tidspunkt.

Udvalget finder, at en særlig bestemmelse om en studerendes mulighed for overflytning fra et seminarium til et andet ikke er påkrævet, idet den, der ved optagelsen har opfyldt de i § 3, stk. 1-2 stillede betingelser, naturligt må kunne overflyttes til et andet seminarium. Forudsætningerne herfor må dog være, at både det afgivende seminarium og det modtagende seminarium (herunder dettes lærerråd) kan godkende flytningen, og at undervisningsmæssige forhold (f. eks. muligheden for at fortsætte et påbegyndt liniefagsstudium) i øvrigt tillader det.

Endelig ønsker udvalget at fastslå, at afgørelsen om optagelse træffes af seminariets rektor efter forhandling i lærerrådet, hvilken bestemmelse svarer til den nugældende ordning efter bekendtgørelse af 5. april 1955 § 1, stk. 1.

Udvalget har ikke ment at kunne medtage

en bestemmelse om aldersbetingelser for aspiranter svarende til bestemmelsen i lov af 11. juni 1954 § 3, a). Ved den af udvalget foreslåede forlængelse af uddannelsesstiden til $3\frac{1}{2}$ -4 år vil dimitterende normalt være 22 år eller derover og kun i få tilfælde mellem $21\frac{1}{2}$ og 22 år, hvilket stort set svarer til den nugældende ordning, under hvilken ingen kan dimitteres inden det fyldte 22. år.

Ved optagelsen på seminariet vil de studerende normalt være ikke under $18\frac{1}{2}$ år, hvad enten optagelse finder sted på grundlag af studentereksamen eller adgangsprøven, og den anførte alder svarer i nogen grad til de gældende aldersbestemmelser. Ved en vurdering af optagelsesalderen må imidlertid tages i betragtning, at seminariet vil have mulighed for at undlade at optage en aspirant, som i øvrigt opfylder betingelserne for optagelse, såfremt den pågældende på grund af umodenhed ikke skønnes egnet til optagelse på det pågældende tidspunkt, ligesom en studerende, der i løbet af uddannelsens 1. år ikke har vist at have tilstrækkelig modenhed til på rette måde at drage nytte af seminariets undervisning, efter den i henhold til lovforslagets § 10, stk. 4 foretagne vurdering, af seminariet kan henvises til at læse 1. uddannelsesår om.

For udvalgets stillingtagen har yderligere følgende betragtninger været af betydning:

Da den, der har bestået en studentereksamen, har erhvervet ret til at påbegynde et studium ved universiteterne eller en anden højere læreanstalt, findes det mindre rimeligt, om man gennem en særlig aldersgrænse skulle hindre en aspirant i optagelse på et seminarium umiddelbart efter bestået studentereksamen, og for den aspirant, der på grundlag af en realeksamen eller tilsvarende kundskaber har forberedt sig til og bestået adgangsprøven, må en lignende betragtning gøres gældende.

Endvidere skal man gøre opmærksom på, at fastsættelse af en aldersgrænse, der ville hindre optagelse umiddelbart efter studentereksamen, sandsynligvis ville have til følge, at mange ville vælge en anden uddannelse, hvortil der er direkte adgang.

For unge mennesker, der efter bestået realeksamen påtænker at søge adgangskursus og påfølgende læreruddannelse, vil de samme betragtninger kunne gøres gældende, og for-

mentlig med endnu større styrke, eftersom der for sådanne unge menneskers vedkommende ville kunne blive tale om at opgive en påbegyndt beskæftigelse for at begynde en uddannelse af 5¹/₂ til 6 års varighed.

Følgen af en aldersgrænse, der ville betyde, at adskillige måtte udskyde påbegyndelsen af læreruddannelsen et år, ville formentlig blive et mindre antal aspiranter til seminarierne, eller i alt fald, da unge piger formentlig lettere kan finde ganske midlertidig beskæftigelse, relativt større tilgang af kvindelige aspiranter.

Udvalget har hermed ikke underkendt betydningen af, at vordende lærere har været beskæftiget med et eller andet arbejde, inden læreruddannelsen påbegyndes, men finder, at det ovenfor anførte tilstrækkeligt motiverer, at der ikke samtidig med forlængelsen af uddannelsen stilles forslag om en særlig aldersgrænse.

Til § 4.

Som anført i det indledende afsnit foreslår udvalget, at aspiranter, der ikke har bestået studentereksamen, kan optages på grundlag af en særlig adgangsprøve.

For at muliggøre en højnelse af læreruddannelsen peger udvalget på, at kravene ved adgangsprøven i de for læreruddannelsen relevante fag bør ligge på samme niveau som ved studentereksamen.

Udvalget foreslår, at de nærmere regler for prøven samt fordringerne i de enkelte fag fastsættes af undervisningsministeren efter følgende retningslinier:

I fagene dansk, kristendomskundskab, historie, biologi og geografi bør fordringerne være de samme for alle aspiranter; i fagene matematik, fysik og kemi, engelsk og tysk må fordringerne afhænge af, om der vælges adgangsprøve efter en matematisk-fysisk eller en sproglig retning. Ved forslaget om de nævnte retninger har udvalget haft til hensigt at skabe en ordening, der svarer til gymnasieskolens to hovedlinier.

På den sproglige retning bør kravene i engelsk svare til den samfundssproglige studentereksamens, medens de i tysk må lægges over den samfundssproglige studentereksamens, uden dog at komme på højde med den nysproglige studentereksamen. I matematik bør kravene svare til den nysproglige studen-

tereksamens. Uanset at fysik og kemi ikke er fag på gymnasieskolens sproglige linie, foreslår udvalget, at dette fag indgår i fagrækken på adgangsprøvens sproglige retning, og finder dette motiveret med, at forudgående realeksamen ikke er en betingelse for at indstille sig til adgangsprøven. På den sproglige retning kan faget fransk træde i stedet for engelsk eller tysk.

På den matematisk-fysiske retning bør kravene i matematik og i fysik og kemi svare til den samfundsmatematiske studentereksamens. Uanset at kun et af sprogene engelsk og tysk er fag på gymnasieskolens matematiske linie, foreslår udvalget, at begge sprog indgår i fagrækken på adgangsprøvens matematisk-fysiske retning, og finder dette motiveret med, at forudgående realeksamen ikke er en betingelse for at indstille sig til adgangsprøven. Kravene i engelsk bør svare til den matematiske studentereksamens, i tysk stort set til kravene i 1. klasse på gymnasieskolens nysproglige linie.

Prøven er dels skriftlig, dels mundtlig; skriftlig prøve afholdes i dansk, på den sproglige retning i engelsk og tysk og på den matematisk-fysiske retning i matematik.

Udvalget foreslår, at aspiranter, der har gennemgået et i henhold til § 6 afholdt adgangskursus, opgiver begrænset pensum til prøven, hvorimod aspiranter, der har forbedret sig på anden måde, kun efter nærmere bestemmelse kan opgive begrænset pensum.

Udvalget foreslår, at der gives 1 karakter i hvert fag, hvor der kun afholdes mundtlig prøve, 2 karakterer i hvert fag, i hvilke der afholdes både skriftlig og mundtlig prøve. Betingelsen for at bestå prøven er, at summen af samtlige karakterer er mindst 5,5 multipliceret med karakterernes antal, og at summen af de 2 laveste karakterer plus gennemsnittet af de resterende karakterer er mindst: 13.

I afgørelsen af, om en aspirant kan optages på grundlag af en i henhold til det ovennævnte bestået adgangsprøve, indgår en vurdering af den pågældendes standpunkt i sang (eventuelt instrumentalmusik), formning og legemsøvelser.

Udvalget peger på det ønskelige i, at undervisningsministeren kan supplere den i paragraffens stk. 1 anførte fagrække, hvorved der vil skabes muligheder for at udforme

flere retninger end de to af udvalget angivne.

Udvalget forudsætter, at der fastsættes nærmere regler om adgang til at opnå studentereksamen ved tillægsprøve til bestået adgangsprøve.

Et mindretal (P. Boelskov, K. Gro-Nielsen, A. Holkenov, S. Højby, Poul Jørgensen, T. Kampmann, N. Kyndrup, S. Mogensen, Aage Nielsen?, Holger M. Nielsen) foreslår:

1. Efter 2. afsnit i bemærkningerne *indsættes*: Udvalget foreslår, at der kan aflægges adgangsprøve efter en matematisk-fysisk retning eller efter en sproglig retning, svarende til gymnasieskolens to hovedlinier.

Fælles for begge retninger er fagene: dansk, kristendomskundskab, historie, biologi og geografi. I den matematisk-fysiske retning indgår endvidere fagene matematik, fysik og kemi og engelsk *eller* tysk, i den sproglige retning engelsk, tysk og matematik.

Aspiranter, der uden forudgående realeksamen ønsker at aflægge adgangsprøve efter den matematisk-fysiske retning, skal dog aflægge prøve i såvel engelsk som tysk, og aspiranter, der uden forudgående realeksamen ønsker at aflægge adgangsprøve efter den sproglige retning, skal dog aflægge prøve i fysik og kemi.

2. Følgende linier i bemærkningerne *udgår*:

Side 45a linie 42-45: Ved . . . hovedlinier; side 45b linie 2-8: Uanset. . . adgangsprøven; side 45b linie 14 21 Uanset . . . adgangsprø-

Et mindretal (B. Arentoft, M. Bredsdorff, S. Mogensen) udtaler:

Der har i udvalget været enighed om, at den påkrævede højnelse af læreruddannelsen naturnødvendigt må medføre en forlængelse af uddannelsesstiden. Når flertalsforslaget imidlertid for alle, der ikke er studenter, henlægger forlængelsen til det forberedende trin gennem indretning af en adgangsprøve, der ifølge § 6 normalt forudsætter en 2-årig forberedelsestid (som regel oven på en realeksamen), skaber denne plan efter mindretallets opfattelse sådanne problemer, at der må tages afstand fra den.

Det nævnte adgangskursus skal ifølge bemærkningerne til § 4 have det formål at føre

kursusdeltagerne op på samme niveau som studenter »i de for læreruddannelsen relevante fag«. At nå dette, endog begrænsede, mål forudsætter efter mindretallets opfattelse, at det 2-årige kursus må blive meget krævende og derved kan udmatte adskillige af de unge, inden de rigtig er kommet i gang med læreruddannelsen.

Dernæst betyder formuleringen af § 6 en tilsidesættelse af hensynet til de unge, der indstiller sig til optagelsesprøven (adgangsprøven), men på grund af mangler i faglig udrustning ikke opnår optagelse. Hverken privatøkonomisk eller nationaløkonomisk er det tilrådeligt, at der ofres 2 år (i stedet for som nu 1 år) på en forberedelse med en højst usikker udgang. Det 2-årige adgangskursus kan således for adskillige unge blive en »blindgade«. Denne mulighed har man ganske vist ment at kunne udelukke ved at henvisе **til**, at de således vragede aspiranter på relativ kort tid vil kunne tage en studentereksamen ved at supplere deres på adgangskurset erhvervede kundskaber. Mindretallet må imidlertid antage, at denne udvej for flertallet af de afviste aspiranter vil være af illusorisk værdi, idet man med god grund kan betvivle, at denne kategori af aspiranter på kort tid og med reelt udbytte vil kunne nå en studentereksamen og - i særdeleshed - udnytte en sådan eksamen til fortsat højere boglig uddannelse.

En anden gruppe aspiranter er der ved planlægningen af et praktisk talt obligatorisk 2-årigt adgangskursus heller ikke taget et rimeligt hensyn til, nemlig de særlig dygtige realister, som under den nugældende ordning kun skal bestå en meget begrænset prøve for at kunne gå lige ind i den 4-årige uddannelse - og i reglen klarer sig fint i denne. Den i § 6 forudsatte ordning, der i bemærkningerne med rette antages at blive den normale, vil derimod sandsynligvis medføre, at de fleste realister, også de fremragende dygtige, kommer til at gennemgå en 2-årig forberedelse side om side med langt ringere udrustede aspiranter. Det er ikke usandsynligt, at en del begavede og dygtige unge under sådanne vilkår vil foretrække en anden udnyttelse af deres evner end læreruddannelsen.

Endelig må mindretallet fremhæve, at den ønskede koordinering af adgangsvejene (§ 3,

stk. 1 a) næppe heller med hensyn til studentereksamen som adgangsvej er klart gennemført. Spørgsmålet har været en del diskuteret i udvalget, men der synes at være enighed om, at der er vigtige fag eller discipliner, hvor studenter har utilstrækkelige forkunskaber i forhold til den opgave at påbegynde en læreruddannelse.

Mindretallet indser naturligtvis, at en afvisning af planen om et 2-årigt adgangskursus måtte medføre indgribende ændringer i den planlagte struktur for uddannelsen. I den givne situation vil mindretallet imidlertid nøjes med at tage afstand fra planen og afstå fra at fremsætte et detaljeret alternativt forslag. Nogle antydninger skal dog gives:

1. For realister: En 1-årig forberedelse, afsluttet med en optagelsesprøve (adgangsprøve), til dels svarende til den nuværende. Derefter en 4¹/₂-årig egentlig læreruddannelse, hvoraf det første 1¹/₂ år dels benyttes til begyndende orientering i de pædagogiske grundfag, dels til en udvidet, specialiseret undervisning i de fag, der svarer til gymnasiets to hovedlinier. Efter afholdelse af en forprøve fortsættes der med en 3-årig sammenhængende hoveduddannelse.
2. For studenter: Et forkursus på 1/2 år, der benyttes dels til begyndende orientering i de pædagogiske grundfag, dels til supplerende undervisning på de fagområder, hvor gymnasiets undervisning ikke giver tilstrækkelig baggrund for påbegyndelsen af læreruddannelsen. Efter en forprøve fortsættes med den 3-årige hoveduddannelse.

Ved en struktur som den her skitserede vil man ikke blot undgå de med flertalsforslaget forbundne ulemper, der er fremdraget foran, men tillige skabe en mere sikker basis for en gennemført samlæsning mellem studenter og andre i uddannelsens hoveddel.

Som det ses, regner mindretalsforslaget med samme længde af uddannelsesstiden som flertalsforslaget. Den nødvendige omplacering af en del af stoffet anser mindretallet væsentlig for et praktisk problem, som man kan klare uden at angribe kernen i flertalsforslaget som helhed.

Til § 5.

Adgangsprøven afholdes af seminarierne, uanset at forberedelse vil kunne ske også uden for de af seminarierne tilrettelagte kurser. Af hensyn til den nødvendige ensartethed i bedømmelserne ved prøven medvirker censorer, der beskikkes af undervisningsministeriet.

Ligeledes af hensyn til ensartetheden foreslås det, at de skriftlige opgaver ved prøven stilles centralt af undervisningsministeriet. Man har ikke ønsket i lovforslaget at give regler for, hvorledes censuren bør foregå, idet man er af den opfattelse, at forskelligartede censur- og bedømmelsesformer kan være ønskelige i forskellige fag. Udvalget ønsker tilige at holde muligheden for anvendelse af fjerncensur af de skriftlige prøver åben.

Med hensyn til de mundtlige prøver finder man det rimeligt, at seminariets lærere fungerer som eksaminatorer, dog at eksamensspørgsmålene skal godkendes af censor.

Der udstedes bevis for bestået adgangsprøve.

Til § 6.

Der er i udvalget enighed om, at aspiranterne selv må vælge, hvorledes de ønsker at forberede sig til seminariernes adgangsprøve. Man forventer imidlertid, at flertallet af aspiranter vil benytte sig af kursus, der kan oprettes af seminarierne, og udvalget ønsker at fremhæve, at et sådant på et seminarium oprettet kursus i alle måder, f. eks. med hensyn til muligheder for statsstøtte m. v., vil være at betragte som et naturligt led i det pågældende seminariums struktur.

Til § 7.

De her givne bestemmelser omhandler uddannelsens fagrække og svarer således til bestemmelsen i lov af 11. juni 1954 § 11, men der er foretaget væsentlige ændringer. Det har været magtpåliggende for udvalget at opretholde læreruddannelsen som en helhed, men for at styrke den pædagogiske og faglige fordybelse har man på den anden side anset det for nødvendigt, at den enkelte studerende i nogen grad specialiserer sig inden for helhedsuddannelsen, både med henblik på fag og på undervisningsområder i folkeskolen, således at det ikke længere er den en-

kelte lærer, men den samlede læreruddannelse, der dækker alle folkeskolens fag og områder.

Til stk. 1.

ad 1) De pædagogiske fag, der består af pædagogik og psykologi, undervisningslære og praktisk skolegerning, og som fremdeles betragtes som seminariets hovedfag, tænkes styrket og udvidet i undervisningen. Undervisningen i praktisk skolegerning gives dels indplaceret i ugeskemaet som »timepraktik« og dels som »periodepraktik«, hvor de studerende i perioder på normalt 3 uger udsendes til sammenhængende praktikundervisning. I modsætning til, hvad der er tilfældet i lov af 11. juni 1954, er den teoretiske undervisningslære (almindelig undervisningskundskab, herunder didaktik, og fagmetodik) trukket frem som en selvstændig disciplin. Motiveringen er følgende: I lov af 11. juni 1954 § 11, stk. 1 er det nævnt, at undervisningen i alle seminariets fag skal lægges således til rette, at den foruden at tage sigte på de studerendes personlige udvikling skal være vejledende med hensyn til stoffets praktisk-pædagogiske udformning. Dette krav har udvalget ikke ment at kunne opretholde, da det ikke har vist sig gennemførligt i praksis. I stedet har man fremhævet, at den teoretiske vejledning vedrørende den pædagogiske anvendelse af det faglige stof i alle fagene skal tilgodeses gennem undervisningslæren.

En nydannelse er de pædagogiske specialer.

Enhver studerende skal ved udgangen af det første uddannelsesår til særlig fordybelse vælge et af følgende tre pædagogiske specialområder: undervisningen i de yngre klasser, undervisningen i de ældre klasser eller undervisningen i specialklasserne. Alle tre områder indgår -- om end i mindre udstrækning - i den for alle obligatoriske undervisning, således at alle de uddannede - ikke mindst på grundlag af deres liniefag - vil kunne påtage sig undervisning i hele folkeskolen, men gennem de pædagogiske specialer kvalificeres enhver af de studerende i særlig grad til undervisning" inden for det valgte område. I de pædagogiske specialer må der gives en videregående uddannelse, psykologisk og såvel teoretisk som praktisk pædagogisk, vedrørende de særlige undervisnings- og opdragelsesmæssige problemer inden for hvert af disse områ-

der. Fastlæggelsen af denne undervisningsindhold bør ske i samarbejde med Danmarks Lærerrhøjskole.

ad 2) Med studentereksamen eller den styrkede adgangsprøve som forudsætning er den enkelte studerendes almindelige kundskabsmæssige grundlag ved uddannelsens begyndelse af en sådan beskaffenhed, at man ud fra ønsket om en vis fagspecialisering kan foretage en begrænsning af den for alle obligatoriske undervisning. I forhold til den i lov af 11. juni 1954 § 11, stk. 1 nævnte fagrække er følgende fag således ikke længere obligatoriske for alle: historie, naturhistorie (biologi), geografi, naturlære og fremmedsprog. Obligatorisk for alle er kun: dansk (med kendskab til svensk og norsk), skrivning, regning/matematik, kristendomskundskab og legemsøvelser. Udvalget skønner, at det vil være nødvendigt, at alle lærere skal kunne påtage sig undervisning i disse fag, ikke mindst af hensyn til klasselærerfunktionen. Legemsøvelser indtager en særstilling derved, at et stort antal lærere erfaringsmæssigt ønsker sig fritaget for undervisning i dette fag efter en kortere årrække, hvorfor det er nødvendigt, at alle egnede studerende uddannes til at kunne påtage sig undervisning i legemsøvelser.

ad 3) Den foreslåede grunduddannelse i formning vil kunne danne grundlag for undervisningen i folkeskolens yngste klasser, men tillige vil formning være en værdifuld pædagogisk hjælp i den øvrige undervisning.

Under hensyn til folkeskolens behov har udvalget endvidere anset det for nødvendigt, at alle kvindelige studerende modtager en grunduddannelse i håndgerning, der sigter mod undervisning i dette fag i folkeskolens yngre klasser.

Endelig finder man det af betydning for de studerendes personlige udvikling, at de alle kommer i berøring med formning og - for de kvindelige studerendes vedkommende - med håndgerning.

ad 4) Undervisning i sang sigter ikke mod uddannelse af lærere i sang og musik, men mod, at læreren skal kunne anvende sangen i forbindelse med den almindelige undervisning.

Desuden skønnes det betydningsfuldt, at alle studerende, som blot har nogen musikalsk forudsætning, får mulighed for gen-

nem deltagelse i denne undervisning at fremme deres musikalske udvikling.

ad 5) Med udgangen af det første uddannelsesår skal enhver studerende vælge to liniefag til videregående uddannelse. Denne uddannelse stiler mod undervisning i hele folkeskolen, inclusive realafdelingen. Efter lov af 11. juni 1954 er det normalt, at den enkelte studerende kun har ét liniefag, men udvalget skønner, at hensynet til den stærke vækst i antallet af realafdelinger ved landets skoler, de øgede faglige krav også til undervisningen i 8.-10. klasse i folkeskolen og i ungdoms- og aftenskolen nødvendiggør, at alle studerende modtager liniefagsuddannelse i to fag.

ad 6) Endvidere vil der være en række supplerende kurser, der er obligatoriske for alle.

Da det er ønskeligt, at alle de studerende, jævnsides med den pædagogiske og faglige undervisning, engageres i tidens problemer og begivenheder i ind- og udland, afholdes endelig som et led i den obligatoriske undervisning fællestimer, navnlig med henblik på samtidsorientering, f. eks. en gang om ugen.

Til stk. 2. Orienteringsfagene historie, geografi og biologi er placeret på en særlig måde. Disse fag har stor betydning i folkeskolens undervisning, og man kunne befrygte, at der ikke ville blive uddannet tilstrækkeligt mange lærere til undervisning heri, hvis de i uddannelsen udelukkende forekom som liniefag. Man har dog ikke ønsket at gøre undervisningen i disse fag obligatorisk for alle studerende, dels fordi den ønskede begrænsning af den enkeltes fagrække derved ville blive mindre effektiv, og dels fordi fagene indgår med ret stor styrke i foruddannelsen. Man har derfor valgt at placere fagene som frivillige tillægsgag, således at den enkelte studerende har mulighed for at vælge et af dem som supplerer af sin øvrige fagrække.

Til stk. 3. Endelig skal de studerende kunne vælge en yderligere undervisning i form af frivillige kurser og studiekredse, der tilbydes af seminarierne, svarende til den i lov af 11. juni 1954 § 11, stk. 5 nævnte undervisning, kaldet »frilæsning«, samt undervisning i instrumentalmusik, herunder orgelspil.

Til stk. 4. For at give de studerende de bedst mulige forudsætninger for valg af pæ-

dagogisk speciale og liniefag foreslås det, at undervisningen på disse områder tidligst påbegyndes i uddannelsens 2. år.

Til stk. 5. Alle folkeskolens fag skal principielt kunne forekomme som liniefag. Dog forekommer det ikke udvalget rimeligt, at skrivning optages som liniefag, og legemsøvelser har i forslaget fået en sådan placering, at der ikke er behov for en særlig linieuddannelse heri. For tiden kan herefter følgende fag gøres til liniefag: dansk, kristendomskundskab/religion, historie, biologi, geografi, engelsk, tysk, fransk, naturlære, matematik, musik, formning, håndgerning, sløjd og husgerning. Men fagrækken holdes åben, så man administrativt kan indføre flere fag. Ligeledes fastsættes administrativt, hvilke kurser der er obligatoriske. Udvalget foreslår bl. a. følgende: biblioteksorientering og studievejledning, familiekundskab og samfundsorientering, erhvervsorientering, seksualundervisning, brug af audiovisuelle undervisningsmidler. Kurserne tænkes placeret i særlige kursusuger efter en forud lagt årsplan, så de mindst muligt virker forstyrrende ind på den ordinære undervisning. På samme måde frigøres uger til lejrskole, faglige ekskursioner, overværelse af skolestarten i en 1. klasse og besøg på sociale institutioner.

Kursus i færdselslære og i sundhedslære henlægges til faget legemsøvelser i uddannelsens 1. år og er obligatoriske for alle studerende, uanset om de i øvrigt deltager i undervisningen i legemsøvelser. Kursus i artikulation og stemmepleje henlægges til faget dansk. Studerende med egentlige talelidelser henvises til behandling ved talepædagog.

Til stk. 6. Bestemmelsen svarer i princippet til lov af 11. juni 1954 § 11, stk. 6. Under hensyn til behovet for lærere til folkeskolens forskellige områder og fag og til seminariernes forskellige muligheder for tilbud af undervisning i pædagogiske specialer og liniefag med hensyn til praktikundervisning, samlinger m.v. finder udvalget, at bestemmelsen bør opretholdes i den i forslaget angivne form. Endvidere foreslås, at undervisningsministeren skal godkende de frivillige kurser og studiekredse (frilæsning), som det enkelte seminarium ønsker at optage i sin undervisning.

Til stk. 7. Inden for de ved det enkelte

seminarium givne muligheder skal de studerende være frit stillede med hensyn til valg af pædagogisk speciale, liniefag og frilæsning.

Et mindretal (*B. Arentoft, M. Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, J. Balle Hatisen, Poul Hartling, Poul Jørgensen, N. Kyndrup, S. Mogensen, Elin de Linde Sørensen*) foreslår:

Bemærkningerne til stk. 6 og 7 erstattes med følgende bemærkning til (nyt) stk. 6:

De studerendes frie valg af pædagogisk speciale, liniefag og frilæsningsområder begrænses af seminariernes forskellige muligheder med hensyn til lærerkræfter, samlinger, praktikundervisning m. v.

Undervisning i andre fagområder eller oprettelse af andre kurser end de under stk. 5 nævnte kræver undervisningsministerens godkendelse.

Til 8 8.

Bestemmelsens stk. 1 svarer ganske til 24. stk. 1, i lov af 11. juni 1954.

For studerende, der på grund af legemlig mangel eller svagelighed ikke kan deltage i undervisning i legemsøvelser og håndgering, hjemles der i stk. 2 ret for seminariet til at fritage for denne undervisning. Udvalget finder, at den i lov af 11. juni 1954 § 24, stk. 2, hjemlede delvise fritagelse af sådanne studerende vanskeligt lader sig gennemføre i praksis, og man foreslår derfor, at denne mulighed bortfalder.

Man finder det rimeligt, at studerende, der - uden at falde ind under bestemmelsen i stk. 2 - skønnes ikke at kunne få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen i legemsøvelser, kan fritages for denne undervisning, idet sådanne studerende vanskeligt vil kunne overtage dette fag i folkeskolen. Man har herved også taget hensyn til, at faget legemsøvelser ikke vil kunne vælges som liniefag, men udelukkende skal være obligatorisk fag på seminarierne, hvorfor det af hensyn til undervisnings kvaliteten vil være ønskeligt, at den heromhandlede gruppe af studerende fritages. Afgørelse om fritagelse i henhold til stk. 3 må foretages ved afslutningen af uddannelsens første år, således at seminariet har erfaringerne i dette år som baggrund for afgørelsen.

I stk. 4 fastslås muligheden for fritagelse for den obligatoriske undervisning i sang for studerende, der skønnes ikke at kunne få tilstrækkeligt udbytte af denne undervisning. Bestemmelsen svarer til lov af 11. juni 1954 § 24, stk. 3, idet man dog finder, at seminariet på egen hånd må kunne fritage den studerende.

Det bemærkes, at det er udvalgets opfattelse, at der bør gives studerende, der i henhold til disse bestemmelser fritages for et eller flere fag, mulighed for at vælge supplerende uddannelse i et eller flere andre fag eller områder, f. eks. i form af tilvalg af et ekstra liniefag eller/og et tillægsgag.

Bestemmelsens stk. 5 svarer ganske til § 24, stk. 4, i lov af 11. juni 1954.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, S. Højby, N. Kyndrup*) udtaler til stk. 4:

Da der i den obligatoriske sangundervisning ikke sigtes mod en sanglæreruddannelse, men kun mod at benytte sang som »hjælpefag« i den øvrige undervisning, bør ingen fritages.

Helt umusikalske mennesker findes efter mindretallets opfattelse ikke. De meget lidt musikalske vil kunne lære *noget* ved at deltage i undervisningen og vil altså kunne fungere *bedre* som »klasselærere« med denne uddannelse end uden.

Til § 9.

I lov af 11. juni 1954 § 12, stk. 3, og § 15, stk. 4, findes bestemmelser om udskillelse af afgjort uegnede studerende fra seminarierne. Disse udskillelsesbestemmelser tager i alt væsentligt sigte på studerende, der rent fagligt ikke kan opfylde seminariernes krav, og de har deres begrundelse i den med 1954-loven indførte ordning, hvorefter der i en lang række fag ikke afholdes prøve på seminariet.

Efter nærværende lovforslag, der principielt indeholder ønske om prøve i alle fag, synes udskillelsesbestemmelser med faglig begrundelse ikke påkrævede. Når der imidlertid i § 3 ud over kravet om studentereksamen eller adgangsprøve er fastsat særlige betingelser for optagelse, må udvalget anse det for rigtigst, at det af loven klart fremgår, at også fortsættelse af en påbegyndt uddannelse må være afhængig af, at disse betingel-

ser er opfyldt, således at en studerende må ophøre med uddannelsen, hvis det efter optagelsen på seminariet viser sig, at han ikke opfyldte betingelserne ved optagelsen, eller hvis han ikke længere opfylder dem.

Til § 10.

Som resultat af sine overvejelser finder udvalget, at afholdelse af prøve i faget praktisk skolegerning må anses for uigennemførlig, såfremt prøven skal have en sådan form, at der skabes et tilstrækkelig sikkert grundlag for bedømmelse. Det foreslås derfor, at der i stedet for prøve gives en standpunktsbedømmelse. Bedømmelsen foreslås udtrykt dels i en samlet karakter, dels i en i enkle standardudtryk formet vurdering af væsentlige elementer og funktioner, som indgår i en lærers gerning, og som - hvad man må tillægge særlig betydning - lader sig iagttage og vurdere. De pågældende funktioner er: forberedelse og tilrettelæggelse af undervisningsstoffet; sproglig fremstilling; brug af anskuelsermidler; evne til at skabe interesse og aktivitet; kontakt med eleverne. Vurderingen gives i enkle udtryk inden for en 5 + 1-trins skala, f. eks.: udmærket, noget over middel, middel, noget under middel, ret ringe, uantagelig.

Såfremt det i visse tilfælde skulle være ønskeligt at gøre opmærksom på særlige forhold, som ikke kommer til udtryk i den øvrige vurdering, vil supplerende bemærkninger kunne tilføjes.

Uddannelsen i praktisk skolegerning afsluttes ved udgangen af 3. uddannelsesår, idet den studerende på dette tidspunkt må gøres bekendt med, om han (hun) kan erklæres for bestået i dette fag, for at kunne afgøre, om han (hun) vil indstille sig til afsluttende prøver efter 3 $\frac{1}{2}$ års forløb. En studerende, der ikke erklæres for bestået i faget, må henvises til fortsat uddannelse i praktisk skolegerning.

I sang med undervisning i henhold til § 7, stk. 1, nr. 4, afholdes ingen prøve; men den studerendes deltagelse i undervisningen indgår i den vurdering, der finder sted ved udgangen af 1. uddannelsesår.

I de obligatoriske kurser afholdes ingen prøve. Nogle kurser er at betragte som supplement til visse fag, medens andre er af al-

men art, f. eks. kursus i biblieksorientering og studievejledning, eller falder uden for fagene, f. eks. kursus i færdslære.

I de øvrige fag afholdes prøve, således at der efter fagets eller disciplinens art afholdes skriftlig eller mundtlig prøve eller såvel skriftlig som mundtlig prøve. Prøve afholdes ligeledes i de i § 7, stk. 2, anførte tillægsgag.

Ved afslutningen af uddannelsens 1. år afholdes en prøve (forprøven), som skal være bestået, inden den studerende kan gå videre i uddannelsen. Imidlertid må det anses for hensigtsmæssigt, at der efter afholdelsen af forprøven foretages en vurdering af de studerende, i hvilken ikke alene resultatet af forprøven, men også en bedømmelse af den studerendes standpunkt i de øvrige fag, i hvilke der har været undervist i 1. uddannelsesår, indgår. Ved vurderingen af arbejdet i faget praktisk skolegerning må man dog tage i betragtning, at de studerende efter ét års forløb kun er ved begyndelsen af den praktisk-pædagogiske uddannelse.

Efter den samlede vurdering foreligger tre muligheder: a. Fortsættelse af uddannelsen i 2. år, b. 1. år læses om, c. Uegnet til fortsættelse.

Udvalget ønsker at fremhæve værdien af, at en sådan prøve og vurdering finder sted på et tidligt tidspunkt i uddannelsen, idet såvel seminariet som den enkelte studerende derigennem kan skønne over muligheden for at gennemføre uddannelsen på tilfredsstillende måde.

Da de studerende må bedømmes på et så ensartet grundlag som muligt, bør såvel fagrækken i 1. uddannelsesår som kravene ved prøven være ens ved samtlige seminarier. Hertil må føjes, at ensartetheden også vil gøre del: muligt for de studerende at blive overflyttet til et andet seminarium, hvilket kan vise sig ønskeligt, bl. a. af den grund, at seminarierne muligvis i nogen grad specialiserer sig med hensyn til tilbud af pædagogiske specialer og liniefag.

Efter udvalgets opfattelse bør undervisningen koncentrerer - naturligvis under hensyntagen til fagenes forskellige karakter -, således at antallet af fag bliver det mindst mulige i de forskellige uddannelsesår og navnlig i den sidste del af uddannelsen, hvorfor der foreslås medtaget bestemmelser om, hvilke

fag der skal afsluttes efter uddannelsens 2. og 3. år. Men af hensyn til seminarier, der måtte anse en anden plan for mere hensigtsmæssig, foreslås, at undervisningsministeren kan dispensere **fra** de med hensyn til prøver i 2. og 3. år anførte bestemmelser.

Da det kan være vanskeligt at afholde prøve efter 7. semester i visse discipliner inden for enkelte liniefag (som f.eks. biologi), bør der **være** mulighed for at opnå tilladelse til **at** afholde sådanne prøver ved udgangen af 3. uddannelsesår.

Det er **udvalget** magtpåliggende, at der åbnes mulighed for, at den enkelte studerende selv kan tage bestemmelse om, hvorvidt han (hun) anser det for forsvarligt at indstille sig til de afsluttende prøver efter **forløbet** af 3¹/₂ år eller ønsker at udskyde afslutningen til udgangen af 4. år. Såfremt visse betingelser, jfr. nedenfor, er opfyldt, vil en studerende efter forslaget kunne indstille sig til prøve efter 3¹/₂ år i samtlige resterende fag eller alene i de pædagogiske fag eller i disse og ét liniefag og udsætte prøven i begge, henholdsvis det ene liniefag til udgangen af 4. uddannelsesår, eller udsætte prøven i de pædagogiske fag og begge liniefag til udgangen af 4. uddannelsesår.

Med hensyn til de i paragraffens stk. 7 **anførte** betingelser for, at en studerende skal kunne indstille sig til de afsluttende prøver i de pædagogiske fag og i liniefagene, skal anføres, at den studerendes deltagelse i obligatoriske kurser må være godkendt af seminarieret.

Til § 11.

Udvalget finder det ønskeligt at påpege, at skriftlige opgaver i et vist omfang bør stilles af undervisningsministeriet, således at de bliver ensartede for alle landets seminarier. Der tænkes her navnlig på opgaver i de fag, hvor der traditionelt gives skriftlige opgaver, **det** vil sige fagene regning/matematik og fremmedsprog. I nogle fag vil det imidlertid kunne være **rimeligt** at lade mundtlige prøver helt eller delvis afløse af skriftlige, og man foreslår, **at** opgaverne i så tilfælde kan stilles af lærerne efter censors godkendelse. Man finder det dog rimeligt at sætte som en betingelse for anvendelse af skriftlige prøver af denne art, at undervisningsministeriet godkender denne ordning.

Med hensyn til de mundtlige prøver foreslås den i lov af 11. juni 1954 § 13, stk. 1, indeholdte bestemmelse opretholdt, således at seminarierne lærere er eksaminatorer, og at eksamensspørgsmålene skal godkendes af censor.

Udvalget har ikke taget stilling til spørgsmålet om eksamensopgivelser, men ønsker at gøre opmærksom på følgende ordning, som menes at kunne sikre, at disses omfang og sværhedsgrad er nogenlunde ensartet, og at de dækker væsentlige og repræsentative stofområder:

Inden en nærmere fastsat frist indsender seminarierne til direktoratet for folkeskolen og seminarierne en redegørelse for det i det pågældende fag læste stof og forslag til eksamensopgivelser. Direktoratet afgør med assistance af sagkyndige, om eksamensopgivelserne kan godkendes, og meddeler godkendelsen til seminarieret og den til prøven beskikkede censor; herefter stiller læreren eksamensspørgsmålene, der fremsendes til censors godkendelse.

Til § 12.

Ved uddannelsens afslutning udstedes af seminarieret et afgangsbrev, som skal indeholde:

a. Den i faget praktisk skolegerning opnåede standpunktskarakter og de opnåede enkeltbedømmelser samt, i særlige tilfælde, supplerende bemærkninger. Om denne bedømmelse m. v. henvises til bemærkningerne til lovforslagets § 10.

b. De ved prøverne opnåede karakterer. Udvalget finder, at der ved afsluttende prøver bør gives en i tal udtrykt bedømmelse (13-skalaen). Denne bestemmelse gælder også ved prøver i de i § 7, stk. 2, nævnte **til-lægsfag**.

c. Oplysning om deltagelse i den i § 7, stk. 1, nr. 4, anførte undervisning i sang og om deltagelse i de i § 7, stk. 1, nr. 6, anførte obligatoriske kurser. Udvalget anser det ikke for nødvendigt, at der i disse undervisningsområder gives nogen bedømmelse og udtalelse, da den studerendes deltagelse i den pågældende undervisning i sang indgår i den ved udgangen af 1. uddannelsesår foretagne vurdering, og da en tilfredsstillende deltagelse i obligatoriske kurser er en betingelse

for, at den studerende kan indstille sig til de afsluttende prøver.

d. Udtalelse om deltagelse i den i § 7, stk. 3, anførte yderligere undervisning (f.ri. læsning) samt instrumentalmusik, herunder orgelspil.

e. Oplysning om eventuel fritagelse for fag (jfr. bemærkningerne til lovforslagets § 8).

Udvalget foreslår, at undervisningsministeren fastsætter de nærmere beståelsesbetingelser samt bestemmelser om karaktergivning m. v. Hvad angår karaktergivningen, foreslås, at i det samlede resultat indgår kun 1 karakter i hvert fag, men at denne fagkarakter i visse fag kan fremstå af flere delkarakterer. Som eksempler på den sidste mulighed kan nævnes fagene dansk og kristendoms-kundskab som obligatoriske fag, i hvilke der afholdes to prøver, eller fremmedsprog og fysik og kemi, i hvilke flere forskellige discipliner skal bedømmes, hvorfor en enkelt karakter ville give de ansættende myndigheder et utilfredsstillende grundlag for vurdering. På afgangsbrevet tænkes såvel den samlede fagkarakter som delkarakterer anført. Antallet af disse sidste vil være forskelligt for fagene, og udvalget har ikke ment at skulle opstille regler herfor. Ved den i henhold til lovforslagets § 10, stk. 4 anordnede forprøve gives én karakter i hvert af fagene (disciplinerne) skrivning, håndgerning, dansk, kristendoms-kundskab og pædagogik/psykologi og 2 karakterer i hvert af fagene skriftlig fremstilling og regning og matematik, i alt 8 karakterer, for kvindelige studerende 9. For at bestå forprøven kræves, at gennemsnittet af de 8, henholdsvis 9, karakterer udgør mindst 5,5; endvidere kræves, at fagkarakteren i intet afsluttet fag er under 5. Resultatet af forprøven indgår i det samlede resultat ved uddannelsens afslutning; for de ikke-afsluttede fags vedkommende indgår den ved forprøven opnåede karakter som en nærmere bestemt brøkdel af den endelige fagkarakter.

Betingelserne for at bestå lærerprøven må efter udvalgets opfattelse være, at den studerende a) af seminarierne er erklæret for bestået i faget praktisk skolegerning, hvortil kræves en standpunktskarakter på mindst 6, og at betegnelsen »uantagelig« ikke forekommer i nogen af enkeltbedømmelserne; b) i gennemsnit i de øvrige pædagogiske fag

(pædagogik/psykologi, pædagogisk speciale og undervisningslære) har opnået en karakter på mindst 6; c) i den obligatoriske fagrække mindst har opnået en sum af points, svarende til antallet af fag multipliceret med 5,5, dog således at ingen enkelt fagkarakter må være under 5; d) i hvert af liniefagene har opnået en karakter på mindst 6 og e) har gennemgået samtlige obligatoriske kurser på tilfredsstillende måde.

Den ved prøve i tillægssag opnåede karakter indgår ikke i den samlede sum af points.

Udvalget anser det for ønskeligt, om en studerende under uddannelsen får mulighed for efter selvstudium at aflægge omprøve i et eller flere fag, i hvilke prøven ikke er bestået ved den ordinære eksamen.

Til § 13.

I lov af 11. juni 1954 § 21. stk. 1, er det bestemt, at der ved ethvert seminarium skal findes en øvelsesskole, og at denne i almindelighed oprettes og drives for seminariets regning, men at undervisningsministeren dog kan tillade, at en offentlig folkeskole benyttes som øvelsesskole.

Formålet var at skabe en ganske fast forbindelse mellem seminarierne og deres øvelsesskoler, men det er ikke lykkedes at føre denne intention ud i livet. Kun ca. en tredjedel af seminarierne har egen øvelsesskole med ledelse fælles med seminariet, og på en enkelt undtagelse nær havde disse det allerede før lovens ikrafttræden i 1955, medens de øvrige seminarier har benyttet kommunale skoler som øvelsesskoler i henhold til undtagelsesbestemmelsen. På grund af det lokale selvstyre inden for skolevæsenet er det ikke muligt at inddrage sådanne kommunale øvelsesskoler under seminariernes ledelse og økonomiske drift, og da det siden lovens ikrafttræden stort set ikke har været muligt for de enkelte seminarier på anden måde at etablere egne øvelsesskoler med ledelse fælles med seminarierne, må man anse det for sandsynligt, at det største antal seminarier også i fremtiden benytter kommunale skoler som øvelsesskoler. For disse seminariers vedkommende må man derfor indskrænke sig til at søge at skabe det nærmest mulige pædagogiske samvirke mellem den faglige og teoretisk-pæda-

gogiske uddannelse på seminariet på den ene side og den praktisk-pædagogiske uddannelse på den kommunale øvelsesskole på den anden side.

De af udvalget foreslåede nye bestemmelser vedrørende seminariernes øvelsesskoler tilsigter derfor at skabe en nær pædagogisk forbindelse mellem ethvert seminarium og en fast øvelsesskole, hvad enten denne er en kommunal skole, der stilles til rådighed for seminariet, eller en anden offentlig eller privat skole, der har ledelse fælles med seminariet.

Den faste øvelsesskole skal så vidt muligt være fuldt udbygget med 8.-10. klasse og realafdeling.

I samarbejde mellem skolen og seminariet fastlægges og udføres planerne for skolens virksomhed som fast øvelsesskole. Denne virksomhed består dels i, at skolen som helhed er centret for de studerendes orientering om og indføring i en skoles og dens læreres samlede funktioner, og dels deri, at et større eller mindre antal af skolens lærere underviser de studerende i praktisk skolegerning.

Til stk. 2. Da den faste øvelsesskole af hensyn til børnene ikke må overbelastes med praktikundervisning, vil det være nødvendigt at knytte en kreds af andre skoler til seminariet som supplerende øvelsesskoler, hvor en række lærere underviser i praktisk skolegerning.

Bestemmelsen om, at enhver offentlig eller anerkendt privat skole er pligtig at stille sig til rådighed som supplerende øvelsesskole, svarer til bestemmelsen i lov af 11. juni 1954 § 22, stk. 3.

Til stk. 3. I denne bestemmelse gives der lovmæssig hjemmel for oprettelse af en praktiklederstilling, for hvilken der hidtil kun har været hjemmel i et undervisningsministerielt cirkulære.

Hvor der ansættes en praktikleder, sørger denne på rektors vegne for tilrettelæggelsen af praktikundervisningen. På den faste øvelsesskole sker tilrettelæggelsen i nøje samarbejde med denne skoles leder og på de supplerende øvelsesskoler efter forhandling med lederne af disse. Praktiklederen kan efter aftale med skolen besøge denne med henblik på at drøfte praktikanternes arbejde og andre forhold vedrørende praktikuddannelsen,

hvorunder han lejlighedsvis kan overvære praktikanternes undervisning. Praktiklederen foranlediger afholdt møder for praktiklærerne og øvelsesskolernes ledere. Praktiklederen sørger for, at materialet til bedømmelse af de studerende bliver indkaldt og bearbejdet efter de herom givne regler, både med henblik på vurderingen ved forprøven angående den studerendes egnethed og med henblik på udarbejdelsen af den afsluttende praktikbedømmelse.

Til stk. 4. Den her givne bestemmelse svarer til lov af 11. juni 1954 § 22, slutningen af stk. 3.

Til stk. 5. De her givne bestemmelser svarer til bestemmelserne i lov af 11. juni 1954 § 22, stk. 4, dog med den ændring, at man ikke har fundet det rimeligt at beregne statskuddet til de private seminariers transport af de studerende til og fra øvelsesskolerne i forhold til den gennemsnitlige udgift hertil ved statsseminarierne, idet disse udgifter varierer efter seminariernes og øvelsesskolernes geografiske beliggenhed.

Et mindretal (*M. Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, Poul Jørgensen, S. Mogensen, H. Paaskesen, J. Utoft*) udtaler til stk. 1:

I læreruddannelsen har det såvel her i landet som i en række andre lande (f. eks. Sverige, Norge, Schweiz) hidtil været anset som en overordentlig stor fordel for et seminarium at have egen øvelsesskole. Det giver dels seminarierne mulighed for at kunne ansætte særligt kvalificerede øvelsskolelærere, dels må selve tilstedeværelsen af en børneskole i seminariets umiddelbare nærhed anses som en ganske særlig værdifuld side af det pædagogiske milieu, hvori de vordende lærere får deres uddannelse.

Denne opfattelse har da også fået et klart udtryk i formuleringen af § 21 i lov nr. 220 af 11. juni 1954, hvorefter det anføres, at der selvfølgelig må være mulighed for godkendelse af andre ordninger, hvor forholdene gør dette nødvendigt.

Det er mindretallets bestemte opfattelse, at en væsentlig ændring af § 21 vil være til skade for læreruddannelsen, og man ønsker derfor denne paragraf opretholdt i det nye forslag til lov om læreruddannelsen.

Til § 14.

I lov af 11. juni 1954 § 30 er der givet bestemmelser vedrørende ledere og praktiklærere ved statsseminariernes øvelsesskoler. I nærværende forslag gælder bestemmelserne tillige for privatseminariernes kommunale øvelsesskoler.

Til stk. 1 og 3. Bestemmelserne svarer til lov af 11. juni 1954 § 30, stk. 2 og 4, med følgende ændringer:

Bestemmelserne er udvidet til også at gælde, hvis seminariet er et privatseminarium.

Da lærere i kommuner, der har mere end én folkeskole, som regel ansættes ved den pågældende kommunes samlede skolevæsen, jfr. folkeskolelovens § 27, har man skelnet mellem en fast kommunal øvelsesskole, der er kommunens eneste skole, og en fast kommunal øvelsesskole, der er led i et større skolevæsen.

Ifølge de gældende bestemmelser kaldes lederen og lærerne ved en kommunal skole, der er øvelsesskole, efter de sædvanlige regler for henholdsvis folkeskolen uden for København og for folkeskolen i København. Hvor det drejer sig om ansættelse ved en folkeskole uden for København, er det endvidere fastsat, at seminariets forstander skal have haft lejlighed til at udtale sig, men en tilsvarende bestemmelse er ikke fastsat for kommunale øvelsesskoler i København. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at der også bør gives vedkommende seminarirektor lejlighed til at udtale sig, inden de københavnske skolemyndigheder træffer afgørelse om udnævnelse af skoleinspektør eller om placering af lærere ved en kommunal skole i København, der virker som fast øvelsesskole. Man har derfor ikke optaget de hidtil gældende særbestemmelser for kommunale øvelsesskoler i København i de foreslåede lovbestemmelser.

Til stk. 2. Svarer til bestemmelserne i lov af 11. juni 1954 § 30, stk. 1.

Til stk. 4. Svarer til bestemmelserne i lov af 11. juni 1954 § 30, stk. 3.

Til stk. 5. Det fastsættes her, at de lærere ved de faste kommunale øvelsesskoler og de supplerende øvelsesskoler, der skal undervise de studerende i praktisk skolegerning, antages hertil af seminariet efter aftale mellem seminariet og de pågældende skolers ledere i overensstemmelse med nærmere af under-

visningsministeren fastsatte retningslinier, medens der i lov af 11. juni 1954 § 30, stk. 4. næstsidste punktum, blot anføres, at de enkelte læreres medvirken ved seminarieelevernes undervisning i praktisk skolegerning godkendes af seminariets forstander. Hensigten med ændringen er dels i så vidt vidstrækning som muligt at skabe en fast stab af praktiklærere og dels at tilvejebringe en stærkere tilknytning mellem de enkelte praktiklærere og seminariet. Det er tanken, at de lærere ved den faste kommunale øvelsesskole, der underviser i praktisk skolegerning, samt de lærere ved de supplerende øvelsesskoler, der til stadighed underviser i praktisk skolegerning, skal antages af seminariet til dette arbejde efter faste aftaler, der på den ene side forpligter dem til at samarbejde med seminariet om praktikundervisningens udformning, at deltage i de nødvendige møder på seminariet, at udarbejde rapporter om de studerende m. v. og på den anden side sikrer dem kontinuitet i arbejdet over en årrække. Disse lærere udgør den faste stab af praktiklærere. Mere begrænsede aftaler træffes med de praktiklærere ved de supplerende øvelsesskoler, der kun lejlighedsvis medvirker ved praktikundervisningen.

Til stk. 6. De her givne bestemmelser angår dels de økonomiske og tjenstlige forhold for ledere og alle lærere ved de faste kommunale øvelsesskoler i anledning af disses funktion som faste øvelsesskoler, og dels angår de forholdene for de lærere ved samtlige øvelsesskoler, der underviser i praktisk skolegerning, samt lederne af de supplerende øvelsesskoler. De her foreslåede bestemmelser er således en udvidelse af bestemmelserne i lov af 11. juni 1954 § 30, stk. 5.

Til § 15.

I bestemmelserne, der svarer til § 17 i lov af 11. juni 1954, foreslås det præciseret, at seminarierådets funktion er rådgivende.

Da rådets opgaver efter lovforslaget vedrører sager af pædagogisk art, har udvalget ment at måtte foreslå ligelighed i repræsentationen af rektorer og lærere, ligesom man foreslår samme antal repræsentanter for stats- og privatseminarier, uanset at antallet af privatseminarier væsentligt overstiger antallet af statsseminarier.

På grund af den nære forbindelse mellem læreruddannelsen og Danmarks Lærerhøjskole, hvortil den videregående læreruddannelse er henlagt, og som skal meddele en uddannelse, der svarer til seminariernes uddannelse i liniefag og i de pædagogiske specialer, foreslås det, at et medlem af rådet udpeges af lærerrådet ved Danmarks Lærerhøjskole.

Endvidere har man fundet det rimeligt, at et ordinært medlem udpeges af Lærerstuderendes Landsråd. Efter § 17 i lov af 11. juni 1954 skal kun tilkaldes repræsentanter for rådet, når sager af betydning for elevernes forhold er til behandling.

Da det af Lærerstuderendes Landsråd udpegede medlem må formodes at være en lærerstuderende, finder udvalget det dog rimeligt, at denne ikke deltager i behandlingen af sager vedrørende censorer.

Efter udvalgets forslag vil der ikke længere findes forskellige seminarieformer, hvorfor det er tilstrækkeligt at nævne, at repræsentanter for øvelsesskolerne tilkaldes, når spørgsmål særlig vedrørende disse skoler er til behandling. Derimod må det på grund af den nære sammenhæng mellem adgangskursus og -prøve og gymnasieskolen være rimeligt, at rådet udvides med en repræsentant for direktoratet for gymnasieskolerne, når disse sager behandles.

Et mindretal (*M. Bredsdorff, Johs. Brix, Ad. Fuglsang-Damgaard, S. Mogensen*) udtaler:

Under henvisning til, at det i væsentligt omfang er administrative spørgsmål, som behandles i rådet, foreslås den nuværende sammensætning af dette bibeholdt i overensstemmelse med gældende lovs § 17.

Til § 16.

De her givne bestemmelser svarer til lov af **11. juni** 1954 § 18.

Til § 17.

De her givne bestemmelser svarer til lov af 11. juni 1954 § 19, med tilføjelse af, at undervisningsdirektøren for folkeskolen og seminarierne tillige er formand for censorerne ved adgangsprøven og træffer alle foranstaltninger til afholdelse af denne prøve.

Til § 18.

Udvalget foreslår, at den i lov af 11. juni 1954 § 27 givne bestemmelse om ledelse af et statsseminarium udformes således, at den gælder såvel stats- som privatseminarier.

Som følge af den udbygning af seminarierne, der er foregået gennem en årrække, og som formentlig vil fortsætte, er arbejdsbyrden for rektor, både som administrator og som leder i almindelighed, betydelig forøget. Under hensyn hertil — og til det ønskelige i, at en seminariektors undervisningstimetal er af en sådan størrelsesorden, at han har mulighed for også gennem undervisning at få kontakt med en ikke for stærkt begrænset del af de studerende — foreslår udvalget, at der til støtte for rektor i det administrative arbejde, foruden almindelig kontorassistance, kan ansættes en inspektør, dog således at rektors ansvar ikke begrænses. Udvalget finder på den anden side, at det ikke bør pålægges et seminarium at ansætte en inspektør, eftersom det enkelte seminarium må være stillet frit med hensyn til tilrettelæggelsen af det administrative arbejde.

De nærmere bestemmelser vedrørende inspektørens virksomhed fastsættes af undervisningsministeren; men af opgaver, der naturligt kunne henlægges til inspektøren, skal udvalget pege på: indberetninger til undervisningsministeriet; skemalægning; tilrettelæggelse af skriftlige og mundtlige prøver; tilsyn med inventar og lokaler.

Et mindretal (*B. Baunsgaard*) finder det nødvendigt, at det understreges, at den omtalte inspektør alene har administrative opgaver og ikke kan påtage sig nogen del af ansvaret for et seminariums pædagogiske ledelse.

Til § 19.

I henhold til § 27 i lov af 11. juni 1954 kan som regel ingen, der ikke i mindst 5 år har haft sin væsentligste virksomhed ved undervisning, ansættes som forstander for et statsseminarium, og ifølge lovens § 28, stk. 1 er fast ansættelse som lærer ved et statsseminarium betinget af, at den pågældende, foruden at have den i øvrigt fornødne kundskabsmæssige og pædagogiske uddannelse, består en prøve i pædagogik og undervisningsfærdighed. For private seminarier er ingen egentlige ansættelsesbetingelser anført for lærernes

vedkommende, men et privatseminariums samlede lærerstab skal efter § 32, stk. 1, godkendes i forbindelse med seminariets godkendelse hvert 6. år. For privatseminariernes rektorer gælder efter § 32, stk. 2, samme regel som for statsseminariernes rektorer i § 27.

Udvalget har fundet det rimeligt at foreslå, at der stilles ganske samme krav til stats- og privatseminarier med hensyn til de faglige kvalifikationer, der kræves ved ansættelse af rektor og lærere, og man vil derfor finde det rimeligt, at ved ansættelse af lærere ved private seminarier skal de pågældendes faglige kvalifikationer godkendes af undervisningsministeriet i hvert enkelt tilfælde. Dette sidste krav vil ikke kunne føles som noget indgreb i de private seminariers frihed til at disponere ved læreransættelser, idet det stadig vil være seminariet, der afgør, hvilken af en række ansøgere man vil foretrække. Den reelle forskel i denne henseende i forhold til loven af 1954 vil være, at der efter forslaget kræves godkendelse af læreransættelsen, når denne finder sted, og ikke som nu samlede overvejelser over lærerstabets kvalifikationer ved afgørelse af spørgsmålet om fornyet godkendelse af seminariet ved udløbet af en 6 års periode.

Det er udvalgets opfattelse, at de bedst mulige faglige og pædagogiske kvalifikationer bør danne grundlag for godkendelse af seminarielæreres ansættelse.

Ud fra dette hovedsynspunkt kan følgende uddannelsesmuligheder anføres:

1. Universitetsuddannelse (cand. mag., cand. scient., mag. art., mag. scient., cand. theol., cand. psych.) samt – for den, der ikke har en forudgående undervisningspraksis af et betragteligt omfang – et pædagogisk studium ved Danmarks Lærerhøjskole.

2. Lærereksamen kombineret: med undervisningspraksis samt videregående studier ved Danmarks Lærerhøjskole afsluttet med den planlagte pædagogiske kandidateksamen.

3. Lærereksamen kombineret: med undervisningspraksis samt med anden videregående uddannelse (eksempelvis kan nævnes: musikpædagogisk eksamen, afgangseksamen fra kunstakademi eller – i visse fag – faglærer-eksamen).

4. Anden højere faglig uddannelse med supplement som anført under 1.

Den i paragraffen nævnte pædagogiske prøve for seminarielærere må i lighed med den nuværende prøve omfatte undervisning af såvel børn som voksne, og undervisningsministeren vil kunne bestemme, at deltagelse i kursus i undervisningsfærdighed er en forudsætning for at indstille sig til prøven.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, P. Boelskov, J. Balle Hansen, A. Holkenov, Poul Jørgensen, S. Mogensen, L. Toft*) udtaler:

For de fleste fags vedkommende vil uddannelsen ved universitetet normalt være den nødvendige forudsætning for ansættelse, ligesom videreuddannelse primært bør henlægges hertil.

Et mindretal (*B. Baunsgaard, P. Boelskov, A. Holkenov, Poul Jørgensen, L. Toft*) kan, da det *faglige* indhold af en kommende cand. pæd.-eksamen ved Danmarks Lærerhøjskole ikke er bekendt, ikke på forhånd godkende, at en sådan eksamen *fagligt* ækvivalerer med afgangseksamen fra universitetet og andre højere læreanstalter.

Til § 20.

I henhold til lov af 11. juni 1954 § 28, stk. 2, omfatter bestemmelsen vedrørende faste seminarielæreres pligt til at overtage timer i øvelsesskolen udelukkende statsseminariernes faste lærere.

Af hensyn til betydningen af, at seminariernes lærere stadig er i kontakt med arbejdet i børneskolen, finder udvalget det ønskeligt, at bestemmelsen udvides til at gælde lærere ved såvel statsseminarier som privatseminarier. Bl. a. af hensyn til, at det største antal øvelsesskoler er kommunale skoler, har man dog ikke villet gøre denne pligt ubetinget, men i bestemmelsen fremhævet, at det er en forudsætning for denne ordning, at forholdene tillader den.

Til § 21.

Denne paragraf svarer i sit indhold til lov af 11. juni 1954 § 31, stk. 1-2 og 4 samt § 32, stk. 1.

Til § 22.

Den her givne bestemmelse om De studerendes Råd svarer til lov af 11. juni 1954 § 31, stk. 3-4 samt § 32, stk. 1; men udvalget fore-

slår bestemmelsen præciseret derhen, at også eleverne på et i henhold til § 6 oprettet adgangskursus omfattes af denne.

Til § 23.

Den i stk. 1 givne bestemmelse svarer til bestemmelsen i lov af 11. juni 1954 § 26, 1. punktum; den i samme paragrafs 2. punktum givne bestemmelse om elevernes adgang til statsunderstøttelse overflødiggøres nu af lovgivningen om Ungdommens uddannelsesfond.

I den i stk. 2 givne bestemmelse fastslås i overensstemmelse med den nugældende regel, at de studerende ved private seminarier har adgang til en særlig understøttelse til nedbringelse af den af privatseminarierne opkrævede undervisningsafgift. Man har dog ved indføjeelse af en henvisning til de til seminarierne knyttede adgangskursus ønsket at præcisere, at den givne støtte også må omfatte elever på disse kursus.

Den i lov af 11. juni 1954 § 34 givne bestemmelse om, at elever ved private seminarier har adgang til statsunderstøttelse efter samme regler som statsseminariernes elever, overflødiggøres nu af lovgivningen om Ungdommens uddannelsesfond.

Til § 24.

Den i stk. 1 givne bestemmelse svarer til lov af 11. juni 1954 § 35, stk. 1.

De i stk. 2 givne bestemmelser svarer til samme lovs § 35, stk. 2 og stk. 3 og § 37, stk. 2.

Med hensyn til de i samme lovs § 36 og § 37, stk. 1 og stk. 3 indeholdte regler om undervisningen og prøver henvises til lov om Danmarks Lærerhøjskole af 25. februar 1963 § 5 og anordning af 17. juli 1963 § 2, stk. 1 og stk. 2. Det er udvalget magtpåliggende at fastslå, at der ved Danmarks Lærerhøjskole bør gives en uddannelse i læreruddannelsens liniefag samt i pædagogiske specialer, som ækvivalerer med den på seminarierne givne undervisning, samt at disse kursus bør afsluttes med en prøve svarende til de ved seminarierne afholdte prøver i liniefagene og pædagogiske specialer.

Udvalget ønsker endvidere at fastslå, at der ved Danmarks Lærerhøjskole bør gives en videre uddannelse byggede på det grund-

lag, der er angivet ved liniefagsuddannelsen samt ved uddannelsen i pædagogisk speciale.

Til §§ 25-28.

De i §§ 25, 26, 27 og 28 givne bestemmelser svarer stort set til lov af 11. juni 1954 §§ 38, 39, 40 og 41.

Til § 29.

Bestemmelserne er nye. Der åbnes adgang til, at en lærer, der deltager i særligt krævende former for videreuddannelse, efter de stedlige skolemyndigheders bestemmelse kan få afkortning i sit undervisningstimetal i et vist omfang. De stedlige skolemyndigheder må inden for de rammer, der fastsættes af undervisningsministeren, skønne over, hvorvidt en nedsættelse af undervisningstimetallet er velbegrunderet, samt om hensynet til undervisningens forsvarlige gennemførelse ved vedkommende skole tillader en nedsættelse.

Under hensyn til den almene interesse, der er knyttet til lærernes videreuddannelse, anses det for rimeligt, at kommunerne opnår sædvanlig refusion af udgifterne til vikar.

Det anses for rimeligt, at tilsvarende regler kan bringes i anvendelse på private skoler, der modtager statstilskud.

Til § 30.

Da de i forslaget § 10, stk. 1, 4 og 5 indeholdte bestemmelser vedrørende prøvers afholdelse ikke umiddelbart lader sig anvende ved aftenseminarierne, på hvilke uddannelses-tiden naturligt må være længere end på dagseminarier, foreslår udvalget, at undervisningsministeren bemyndiges til at fravige de omhandlede bestemmelser for disse seminariers vedkommende.

Til § 31.

Den her givne bestemmelse svarer til lov af 11. juni 1954 § 42, 1. punktum. Det er ikke tanken at undtage disse forhold fra drøftelse i det i § 15 omhandlede seminarieråd.

Til § 32.

Loven tænkes at træde i kraft den 1. august 1967, således at dimission efter de nugældende regler finder sted sidste gang i sommeren 1969 for studerende på den 3-årige uddannelse for studenter, i sommeren 1971 for studerende på den 4-årige uddannelse.

BILAG OG TILLÆG

Lærerbehov

Udvalget nedsatte i november 1962 et underudvalg til undersøgelse af lærerbehovet i de forskellige fag og til undersøgelse af klaselærerkonfunktjonen.

Folkeskolens udbygning efter skoleloven af 1958:

Til samtlige amtsskolekonsulenter blev udsendt spørgeskemaer vedrørende skolevæsenets opbygning i deres områder. Skemaet tog sigte på at søge fastslået, med hvilken styrke de forskellige skoletyper vil forekomme, når skolerne er fuldt udbygget efter folkeskoleloven af 1958.

Resultatet af undersøgelsen blev, at det kan forventes, at ca. 93 % af det samlede antal lærere i folkeskolen vil komme til at virke ved årgangsdelte skoler, når folkeskoleloven af 1958 er fuldt gennemført.

Lærerbehovet i de forskellige fag:

På grundlag af oplysninger om elevtallet i 59 købstæder gennemførtes en række beregninger, der i et vist omfang nødvendigvis måtte hvile på nogle teoretiske forudsætninger.

I redegørelsen fremhævedes over for plenarforsamlingen :

- a. Timerne i de tre hovedfag (dansk, regning, kristendomskundskab) i 1.-7. hovedskoleklasse skal kunne læses af alle lærere.
- b. Historie, geografi og biologi.
Alle 3 fag tildelt samme lærer forekommer så sjældent, at det bør overvejes at give de lærerstuderende mulighed for et valg af f. eks. 2 af de 3 fag.
- c. Legemsøvelser.
Bør være obligatorisk fag, men med mulighed for fritagelse (seminariets afgørelse).

- d. Formning og sang.
Alle studerende bør have en grunduddannelse. (Klaselærerkonfunktjonen).
- e. Alle fag efter 7. skoleår bør læses ved liniefaglærere.
- f. Desuden anvendes liniefaglærere til følgende fag på lavere klassetrin end 8. skoleår:
engelsk og tysk
naturlære
håndgerning
specialundervisning
sløjd
husgerning
formning
sang
- g. En række fag kan indlægges som kursus på seminarierne:
maskinskrivning
regnskabsføring
erhvervsorientering
latin
fransk
audiovisuelle hjælpemidler.

Klaselærerkonfunktjonen:

Denne del af undersøgelsen byggede på oplysninger fra fem større byers skolevæsenere (Esbjerg, Odense, Vejle, Ålborg, Århus) samt fra 27 mindre købstæder.

Det fremgik bl. a. fra de fem større byer, at dan fik/skrivning og kristendomskundskab var tildelt samme lærer i 142 5. klasser af 226.

Endvidere fandt udvalget, at dansk/skrivning læses af samme lærer som

historie	i 60 5. klasser af 176
geografi	i 57 5. klasser af 176
biologi	i 27 5. klasser af 176

De 27 købstæders fagfordeling viste bl. a. følgende:

Dansk/skrivning og kristendomskundskab var tildelt samme lærer i

45 5. klasser af 111

52 7. klasser af 113

Dansk/skrivning læstes af samme lærer som

historie i 19 5. klasser af 111

i 24 7. klasser af 113

geografi i 14 5. klasser af 111

i 21 7. klasser af 113

biologi i 7 5. klasser af 111

i 16 7. klasser af 113

Overvejelser vedrørende lovforslagets økonomiske konsekvenser

Da lovforslaget indeholder væsentlige strukturelle ændringer i forhold til den nuværende læreruddannelse, vil det volde store vanskeligheder at bedømme de økonomiske konsekvenser af forslagets gennemførelse. I forhold til den nuværende uddannelse er de væsentlige afvigelser af fordyrende art. idet uddannelsen bliver mere differentieret (2 liniefag og pædagogisk speciale i stedet for ét liniefag), og der bliver færre obligatoriske fag, hvor større grupper kan undervises samlet. Da holddannelserne i liniefagene og pædagogisk speciale endvidere beror på de studerendes frie valg, indeholder dette moment et usikkert økonomisk bedømmelsesgrundlag, da det vil være vanskeligt at sige noget sikkert om fordelingen på hold.

Hertil kommer, at man ved skærpelsen af kravene til uddannelsen må opgive at arbejde med de meget store holdstørrelser på 30-36 studerende, således som det ofte er tilfældet ved den obligatoriske undervisning under den eksisterende lov.

Man har forsøgt en skønsmæssig beregning ved sammenligning af et seminarium med 100 studerende pr. årgang og 2 hold på et efter de i forslaget skitserede planer tilrettelagt adgangskursus, med et seminarium efter loven af 1954 med 3 seminarieklasser pr. årgang og 1½ præparandklasse.

Herved kommer man til en forøgelse i læretimer på ca. 20 %.

Da den nuværende udgift til lærerlønninger pr. år ved seminarierne udgør ca. 60 mill. kr., vil forøgelsen i lærerlønsudgifter alene blive på ca. 12 mill. kr. (beregnet efter lønningudgifter pr. 1. marts 1965).

Dernæst må der påregnes en væsentlig merudgift til lønning af praktiklærere. Hertil

medvirker to forhold: 1) I øjeblikket er denne udgift mindre, end loven af 1954 forudsætter, idet praktikundervisningen er reduceret på grund af vikarudsendelse, og 2) den foreslåede ordning for praktikundervisningen er mere omfattende og arbejder med mindre holdstørrelser end den nuværende. Imidlertid er det forbundet med store vanskeligheder at beregne disse udgifter, da øvelsesskoleforholdene er meget forskellige. Skønsmæssigt kan de nuværende udgifter anslås til ca. 3 mill. kr. årlig, og det må antages, at dette tal vil blive fordoblet.

Endelig vil den foreslåede ordning, hvorefter der skal afholdes prøve i alle fag undtagen praktisk skolegerning, og hvor også adgangsprøven vil kræve medvirken af beskikkede censorer, medføre betydelig større udgifter. De nuværende udgifter til prøver ved seminarierne andrager ca. 700.000 kr. årlig, og de vil efter forslaget skønsmæssigt kunne anslås til ca. 2 mill. kr. årlig.

Idet det understreges, at disse beregninger er foretaget med stor usikkerhed på grund af de usikre forudsætninger, kan vidvalget konkludere i, at der alene til lærerlønninger, praktiklærerløn og censurudgifter vil blive tale om en merudgift på mellem 16 og 17 mill. kr. årlig.

Adskillige andre faktorer af økonomisk art vil virke fordyrende ved forslagets gennemførelse. Her skal blot peges på tilfredsstillende lokaleudbygning af de bestående seminarier, forøgelser af samlinger og biblioteker, nyanskaffelser af undervisningsmateriel, videreuddannelse af de nuværende seminarielærere og endvidere på endnu mere uberegnelige størrelser som ændringer i lønninger, pligtigt timetal m. v. for seminariernes lærere.

Overvejelser vedrørende undervisningen på seminarierne, fagkreds, timetal m.v. samt studieplaner for de enkelte fag

Udvalget har under sit arbejde dels overvejet visse almene problemer, der knytter sig til undervisningen på seminarierne, når denne sættes i relation til formålsbestemmelsen i lovforslagets § 1, dels forsøgt at opstille en skitse, der viser de enkelte fags timetal såvel som totaltimetallet, og - ligeledes skitse-mæssigt - at foreslå, hvilket indhold der skal lægges i de enkelte fag.

Detaljerede bestemmelser vedrørende undervisningen må efter udvalgets opfattelse gives i en kommende bekendtgørelse, men da man mener, at resultaterne af de ovennævnte overvejelser vil kunne tjene til belysning af det stillede forslag, bringes de som tillæg til udvalgets betænkning.

Undervisningen på seminarierne.

De i § 1 opstillede formålsbestemmelser for læreruddannelsen skal først og fremmest søges opfyldt gennem undervisningen i og arbejdet med fagene og deres forskelligartede stof.

På grundlag af de almene kundskaber, der er en forudsætning for optagelse, og under de studerendes størst mulige aktive medvirken stiles der mod at give dem de nødvendige videregående faglige forudsætninger for at kunne varetage undervisningen i folkeskolen, idet der samtidig i nogen grad stiles mod, at lærerne skal kunne påtage sig undervisning i ungdomsskolen og aftenskolen.

Ved siden af den faglige dygtiggørelse stiles der mod at give de studerende pædagogisk, psykologisk og såvel teoretisk som praktisk metodisk skoling, således at de får den fornødne indsigt i og forståelse af opdragelse og undervisning og bliver i stand til at varetage skolearbejdet på en hensigtsmæssig måde i overensstemmelse med folkeskolens formål og virke, som udtrykt i gældende love og bestemmelser.

Gennem undervisningen og i arbejdet med fagene, men også gennem udformningen af

det almindelige fællesskab på seminarierne søges de studerendes personlige udvikling ledet i en for lærer- og opdragergerning gunstig retning. Der stiles således mod udviklingen af en positiv medmenneskelig forståelse, af de studerendes evne til såvel selvstændigt arbejde som samarbejde på lige fod med andre, til ledende virksomhed og indordning under fællesskabet, til selvstændig vurdering og kritisk stillingtagen og ikke mindst til medansvarlighed, både for deres egen uddannelse og udvikling og — gennem deres kommende lærergering — for folkeskolens hele virksomhed.

Undervisningen i de enkelte fag skal i videst mulig udstrækning tage sigte mod uddannelsens samlede målsætning under udnyttelse af fagenes forskelligartede muligheder i så henseende.

Studie- og timeplaner.

Da der både inden for de faglige og de pædagogiske områder, som har tilknytning til folkeskolen og læreruddannelsen, for tiden finder en meget hastig udvikling sted, vil det ikke være muligt for en længere årrække at fastlægge bestemmelser for fagenes indhold i læreruddannelsen. Det er derfor udvalgets opfattelse, at de bestemmelser, der bliver nedfældet i bekendtgørelsen, med visse mellemrum bør tages op til samlet overvejelse med henblik på eventuel revision. Ligeledes bør de enkelte seminarier inden for bekendtgørelsens rammer have mulighed for at anstille forsøg vedrørende uddannelsens opbygning og indhold.

En række underudvalg har sammen med de af Direktoratet for folkeskolen og seminarierne nedsatte fagudvalg, der hvert består af 3—4 seminarielærere, udarbejdet forslag vedrørende indhold og omfang af læreruddannelsens forskellige fag.

Dette arbejde er sket ud fra de i de foregående afsnit skildrede almindelige princip-

per og synspunkter for den foreslåede læreruddannelse og på grundlag af nedenstående af udvalget til dette formål opstillede timefordelingsplan.

I første kolonne er for hvert fag anført det samlede ugentlige timetal, der fordeles over uddannelsens mindstevarighed af $3\frac{1}{2}$ år eller 7 semestre.

For de studerende, der ikke afslutter uddannelsen efter 7. semester, fortsætter undervisningen i 8. semester, men timerne herfor er ikke anført.

I anden kolonne er anført det effektive taltimetal, idet der er regnet med 28 skemauger. De resterende uger af undervisningsåret medgår til periodepraktik, obligatoriske kurser, faglige ekskursioner, lejrskole, prøver m. v.

Af hensyn til, at forprøven efter første uddannelsesår skal være så ensartet som muligt ved de forskellige seminarier, er der i tredje kolonne anført et vejledende timetal for de to første semestre, medens fjerde kolonne indeholder de samlede ugentlige timetal for de fem sidste semestre uden nærmere angivelse af fordelingen på de enkelte semestre.

*Skitse til timetal m. v.
ved en læreruddannelse på $3\frac{1}{2}$ år.*

	1. semester	2. semester	3. semester	4. semester	5. semester	6. semester	7. semester
I. Pædagogiske fag:							
Pædagogik-psykologi . . .	11	308					9
Undervisningslære	6	168					4
Praktik (timepraktik) . . .	6	168					4
Pædagogisk speciale . . .	10	280					10

II. *Klasselærerfag*

Dansk		224		
Regning og matematik . . .	6	168		
Skrivning	2	56		
Kristendomskundskab . . .	7	196		
Legemsøvelser	11	308		
Håndgerning	4	112		
Sang	4	112		
Formning	4	112		

III. *Liniefag:*

2 fag à 15 timer*)	30	840		30
lait, mdl. studerende . . .	105		31	74
lait, kvi. studerende . . .	109		35	74

*) Slojld og skolekokken dog 17 $\frac{1}{2}$ timer.

Hertil kommer fællestimer, navnlig med henblik på samtidsorientering, ca. 1 ugentlig time.

Endvidere har de studerende mulighed for at vælge et tillægsfag, hvorved timetallet kan blive forøget med 4. Ligeledes vil frie kurser og instrumentalmusik kunne bevirke en forhøjelse af timetallet. Det må dog understreges, at de nævnte områder er frivillige.

De anførte timetal tænkes ikke at være bindende for det enkelte seminarium på anden måde end som maksimumstimetal for de enkelte fag. På grund af fagenes forskellige karakter og de forskellige undervisnings- og arbejdsmetoder, der kan anvendes, kan undervisningens mål nås på forskellig måde. I nogle fag foregår det væsentligste arbejde i selve undervisningstimerne, medens der i andre fag lægges mere vægt på de studerendes selvstændige biblioteks- eller hjemmearbejde. I nogle fag vil det være naturligt at tilrettelægge visse timer som studietimer eller laboratorieøvelser for mindre grupper af studerende under lærernes vejledning, medens det i andre fag eller på andre områder kan være hensigtsmæssigt at samle større grupper til forelæsninger o. l. Hertil kommer forskelligheder i de enkelte læreres arbejdsmåde.

Det overlades derfor til det enkelte seminarium inden for de maksimale timetals rammer at opstille en timefordelingsplan, som ud fra de lokale forudsætninger må skønnes hensigtsmæssig for opnåelse af undervisningens mål, idet udvalget dog finder det rigtigst, at fordelingen sker efter samme forhold som i ovenstående skitse.

Til oplysning om det i foranstående skitse anførte effektive timetal (beregnet på grundlag af 28 skemauger) meddeles følgende oversigt:

Undervisningsår/-semester	I	II	III	IV _a
Ferier (sommerferie ikke medregnet)	37	37	37	18 uger
	34	34	34	17 uger
Praktikuger		4	4	0 uger
Kursusuger	3	2	2	2 uger
	29	28	28	15 uger
Læseferie	1	0	0	1 uger
Skemauger	28	28	28	14 uger

Til oversigten skal bemærkes:

1. Undervisningsåret: 15/8-20/12 (= 18 uger) og 6/1-17/5 (= 19 uger), i alt 37 uger. Herfra går ferier med 1 uge i efterårssemestret og 2 uger i forårssemestret.

2. Praktikugerne fordeles over hele året af hensyn til øvelsesskolerne.

3. En del obligatoriske kurser kan med fordel placeres i januar og maj-juni, i hvilke måneder der afholdes eksamen.

4. Eksamen afholdes fra ca. 25/5 til 30/6 og (i 7. semester) fra 6/1 til 30/1.

Ved denne planlægning opnås, at 1 årstime altid vil være lig med 28 skematimer. Dette vil være en fordel ved fordelingen af timerne på fagene i forskellige år, idet alle talangivelser vil være kommensurable.

Ønskes en anden fordeling af praktik- og kursusuger anvendt, hvorved årene (eller - ved seminarier, hvor semesteropdeling indføres - semestrene) får et forskelligt antal skemauger, må der drages omsorg for, at intet fag forfordes med hensyn til det samlede faktiske timetal.

De enkelte fags indhold, omfang og prøver. Som tidligere anført må det i vid udstrækning overlades til den enkelte faglærer, hvilke stofområder inden for faget han vil inddrage i undervisningen, blot skal områderne være repræsentative og/eller væsentlige, og kravene til stoffets omfang og kvalitet må være ensartede ved de forskellige seminarier.

De af de nævnte underudvalg og fagudvalgene udarbejdede forslag vedrørende de enkelte fags indhold, omfang og prøver er tilstillet undervisningsministeren til brug ved udarbejdelsen af den kommende bekendtgørelse.

I det følgende er hovedtrækkene af disse forslag gengivet i en tilnærmet ensartet form.

Pædagogik-psykologi og undervisningslasre.

I disse fag gives den grundigst mulige teoretiske indføring i lærer- og opdragergerningen som helhed. Undervisningen samordnes i videst mulig udstrækning mellem fagene indbyrdes og med praktisk skolegerning.

Pædagogik-psykologi.

A. Pædagogik.

De studerende gøres fortrolige med opdragelsens og undervisningens grundprincipper.

1) De pædagogiske ideers og systemers historie gennemgås, fortrinsvis på grundlag af udvalgte tekster fra pædagogiske hovedværker. Ideerne sættes i forbindelse med de skiftende samfundsformer og med vor egen tids pædagogiske drøftelser.

2) Den danske skoles historie gennemgås, særlig med henblik på den nyere tid, og der lægges vægt på sammenligning med skoleformer i andre lande.

3) Den danske skoles nuværende ordning, dens styrelse og tilsyn gennemgås på grundlag af gældende love og bestemmelser. Desuden gennemgås de vigtigste bestemmelser vedrørende ungdomsskolen, aftenskolen, friskolen og børneforsorgen.

4) Skolehygiejne. Der gives en indføring i de sundhedsbevarende foranstaltninger, som samfundet stiler mod at udføre ved skolens hjælp.

B. Psykologi.

1) Almen psykologi. De almene lovmæssigheder vedrørende menneskers handlinger og oplevelser behandles. Herigennem får de studerende det nødvendige grundlag for arbejdet med udviklingspsykologi og pædagogisk psykologi. Almenpsykologien omfatter bl. a.: indledning til psykologien, læreprocessens psykologi, motivationspsykologi, personlighedspsykologi og socialpsykologi.

2) Udviklingspsykologi. Forståelsen af, hvordan børn og unge føler, tænker og handler på forskellige alderstrin, uddybes, og det vises, hvorledes de udvikler sig under forskellige opdragelsesmæssige og kulturelle betingelser. Som særlige udviklingspsykologiske emneområder kan nævnes: udviklingens afhængighed af arv og miljø, udviklingen af færdigheder, den sproglige og begrebsmæssige udvikling, udviklingen af de menneskelige drivkræfter, udviklingen af barnets og den unges personlighed samt indføring i systematisk iagttagelse af børn.

3) Pædagogisk psykologi. Det vises, hvorledes de dele af psykologien, der i særlig grad har relation til pædagogiske processer, kan udnyttes.

I pædagogisk psykologi behandles bl. a. de individuelle forskelle, deres art og deres pædagogiske betydning. Den pædagogiske psykologi kan samles i følgende hovedemner: indlæringsproblemer, begavelsesforskning, vurderings- og differentieringsproblemer samt det skolepsykologiske arbejde og specialpædagogikken.

Undervisningslære.

A. Almindelig undervisningskundskab.

De studerende bibringes kendskab til den praktiske undervisnings almene teori, og de faktorer i samspillet mellem lærer, elev og stof, der har betydning i undervisningssituationen, klargøres. I tilknytning til de emner, der gennemgås, foretages en analyse af, om det stof, de arbejdsformer og de metoder, man bruger i undervisningen, bidrager til den givne målsætning, såvel for skolen som helhed som for de enkelte fag.

Følgende emner kan nævnes: undervisningsprincipper, undervisningsformer, undervisningens hjælpemidler og undervisningens tilrettelæggelse. Den almindelige undervisningskundskab har en del emner fælles med andre af de pædagogiske discipliner, f. eks. undervisningsatmosfæren, skolens vurderings- og differentieringsproblemer, samarbejdet mellem skole og hjem, undervisningens ydre forhold samt særlige forhold vedrørende skolegangens begyndelse og afslutning.

B. Fagmetodik.

Der gives en analyse og en klargørelse af hvert enkelt fags funktion i opdragelsen (d. v. s. fagets målsætning), dets indhold, metoder og praktiske hjælpemidler.

Undervisningen i fagmetodik omfatter de obligatoriske fag: dansk, skrivning, regning og matematik samt kristendomskundskab. Desuden gives til alle metodisk indblik i orienteringsfagene historie, geografi og biologi. I den obligatoriske undervisning i legemsøvelser og håndgerning gives fagmetodikken i nær tilknytning til den faglige undervisning. Endelig gives der en grundig indføring i fagmetodik i den studerendes liniefag i nær tilknytning til den faglige undervisning.

Forprøven.

Ved denne prøves i afsnit af den almene psykologi.

Undervisningens afslutning.

Pædagogik-psykologi.

Der afholdes mundtlig prøve med forberedelsestid under kontrol og eventuelt med adgang til benyttelse af hjælpemidler.

Undervisningslære.

Der afholdes - efter seminariets bestemmelse — mundtlig eller skriftlig prøve.

I bedømmelsen af prøverne i pædagogik-psykologi eller undervisningslære indgår en af den studerende i løbet af det sidste år og under lærerens indseende udarbejdet skriftlig afhandling over selvvalgt emne inden for et af fagene. Det står dog den studerende frit at fremlægge afhandling i begge fag.

De pædagogiske specialer.

I undervisningen i de pædagogiske specialer gives den grundigst mulige pædagogisk-psykologiske og praktiske indføring i undervisningen på de pågældende områder i folkeskolen, ud over hvad der er indeholdt i den for alle obligatoriske undervisning i de pædagogiske fag.

Undervisningens indhold vil først senere kunne fastlægges endeligt i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole, idet der her vil blive etableret en undervisning i de tilsvarende områder.

Her skal derfor blot antydes, hvad man fra udvalgets side kunne tænke sig indlagt i undervisningen:

I. Undervisningen i de yngre klasser.

1. Småbørnspædagogik og -psykologi med iagttagelse, udblik til børnehaven, eventuelt instruktion i skolemodenhedsprøver.
2. Småbørnsbeskæftigelse, leg, rytmik, musik, skabende arbejde, fortælling.
3. Udvidet undervisning om dansk og regning på begyndertrinnene.
4. De øvrige fag i småbørnsklasserne.

II. *Undervisningen i de ældre klasser.*

1. Ungdomspsykologi, ungdomskriminalitet, erhvervsvalget, samfundet og ungdommen, fritidsproblemer.
2. 6.-10. klasses trin, mål, metoder, koordinering, prøver (den blå og brune betænkning), dansk, regning og valgfrie fag.
3. »Orientering« i 8.-10. klasse, fagintegring.
4. Skolebibliotekets anvendelse, forskellige kurser.
5. Ungdoms- og efterskole, voksenundervisning.

III. *Undervisningen i specialklasserne.*

1. Svagtbegavede. (Psykologi, pædagogik, metodik).
2. Læsesvage.
3. Tilpasningsvanskelige.
4. Orientering om børneforsorg og de forskellige særforsegsgrene samt de lettere handicaps behandling i folkeskolen.

Prøve.

Der afholdes mundtlig og/eller skriftlig prøve.

Praktisk skolegerning.

De studerende opøves i at tilrettelægge og gennemføre undervisning på folkeskolens forskellige trin, såvel i normalskolen som i specialklasserne, i overensstemmelse med folkeskolens almene og faglige målsætning, og i at varetage alle en lærers funktioner i forbindelse med skolearbejdet. Tillige gives en orientering om undervisningen i ungdoms- og aftenskole.

Praktikundervisningen fremtræder som den praktiske konsekvens af de teoretiske pædagogiske fag og må samordnes med undervisningen i disse. Undervisningen må indeholde øvelse i at opbygge og udføre en undervisning i overensstemmelse med indlæringens hovedprincipper, øvelse i at tilrettelægge og gennemføre undervisningens forskellige organisationsformer, øvelse i almindelig undervisningsteknik og indføring i lærerens øvrige opgaver.

Alle de studerende får praktikundervisning på forskellige repræsentative klasses trin i de obligatoriske fag, i deres liniefag og pædagogiske speciale. Desuden gives i en vis

udstrækning også praktik i andre fag samt i de almindeligste former for specialundervisning.

Undervisningen gives dels som »timepraktik« og dels som »periodepraktik«, idet de enkelte seminarier selv fastlægger forholdet mellem disse. Eventuelt andre praktikformer vil kunne anvendes efter nærmere bestemmelse.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes ingen prøve, men gives en standpunktsbedømmelse i form af en standpunktskarakter samt en i en 5 plus 1-trins skala udtrykt vurdering af:

1. Forberedelse og tilrettelæggelse af undervisningsstoffet.
2. Sproglig fremstilling.
3. Brug af anskuelsesmidler.
4. Evne til at skabe interesse og aktivitet.
5. Kontakt med eleverne.

Yderligere kan der tilføjes eventuelle særlige bemærkninger.

Dansk.

Dansk, obligatorisk.

De studerende opøves i tekstforståelse, sprogforståelse samt mundtlig og skriftlig fremstilling.

I første studieår omfatter undervisningen sproglige og litterære grunddiscipliner:

- 1) Øvelser i tekstillæsning.
  - a) Læsning af ældre og nyere sagprosa, der i kraft af stof, komposition og tankeudvikling i særlig grad egner sig til at opøve de studerendes evne til at give et redeligt referat af en forelagt tekst, og som derfor også er særlig egnet til skriftlig behandling.
  - b) Læsning af ældre og nyere prosa- og versdigting. Ved gennemgang af sådanne tekster bør de kunstneriske værdier fremhæves. Undervisning i vers- og stillære. Desuden lægges der vægt på en velarticuleret og udtryksfuld oplæsning.
- 2) Udvidet undervisning i sproglige emner.

Hovedvægten lægges på emner, der dels kan styrke de studerendes forståelse

for sproglige studiers værdi og dels udruste dem til at vejlede børnene til god sprogforståelse og fri og levende sprogbenyttelse. Der lægges vægt på sikkerhed i reglerne for ortografi og tegnsætningen.

- 3) De studerendes evne til fri og utvungen, men samtidig velordnet mundtlig fremstilling opøves. Kursus i artikulation og stemmepleje.

Med udnyttelse af den forudgående indøvelse i sproglige og litterære grunddiscipliner meddeles i sidste del af undervisningen den afsluttende litteraturundervisning, der samler sig om et antal (f. eks. 4) særlige sammenhænge (et væsentligt forfatterskab, en litterær periode og en genre eller en motivkreds), med passende fordeling mellem fællespensum og individuelle pensa. I stofvalget bør der tages et rimeligt hensyn til svensk og norsk litteratur samt verdenslitteratur i oversættelse. I stedet for en sammenhæng kan læses et rimeligt antal enkeltværker fra perioder, der ikke dækkes af de læste sammenhænge.

Forprøven.

Der afholdes skriftlig og mundtlig prøve.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig prøve. For de studerendes vedkommende, der har valgt faget som liniefag, indgår prøven i det obligatoriske stof i liniefagsprøven.

Dansk, liniejag.

- 1) Sproglig dansk: De studerende må tilegne sig forståelse af det danske sprogs udvikling. Også andre sproglige emner kan optages til behandling.
- 2) Svensk og norsk: Der meddeles en udvidet undervisning, hvorunder der må opnåes en solid indsigt i hovedforskellene mellem de nordiske sprog.
- 3) Litteraturkendskab: Undervisningen må forme sig efter samme principper som i undervisningen under sidste del af obligatorisk dansk, men udvidet (det vil være rimeligt, at der studeres 12 sammenhænge). Der bør også være plads for diskussion af den aktuelle litterærkritik.
- 4) Teaterkendskab meddeles i forbindelse

med læsning af dramatiske værker, med særlig iagttagelse af deres sceniske værdi.

- 5) Metodiske opgaver: Læsning af litteraturstof med henblik på den pædagogiske udnyttelse i folkeskolen. Den skriftlige fremstillings problemer behandles indgående.
- 6) I løbet af studietiden udarbejder hver studerende en større skriftlig opgave, der indgår i bedømmelsen ved den afsluttende prøve.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig prøve omfattende:

- 1) En sproghistorisk gennemgang af en forelagt tekst. Desuden prøves eksaminandens almindelige sproglige orientering.
- 2) Svensk og norsk.
- 3) Litteraturkendskab.
- 4) De ti fremlagte skriftlige opgave kan gøres til genstand for diskussion med eksaminanden.

Skrivning.

Der arbejdes med såvel fagligt som pædagogisk sigte. De studerende skal have indblik i den historiske og teoretiske baggrund for faget.

Undervisningen gives dels som klasseundervisning og dels som individuel undervisning på grundlag af en analyse af den enkeltes behov.

Følgende skriftformer indøves:

Blokbogstaver

Skoleskrift

Håndskrift

Dekorativ skrift

Tavleskrift (af hensyn til undervisningen i de øvrige fag lægges der særlig vægt på denne side af faget)

Skriftens udvikling.

Foruden den skrivetekniske træning gives metodisk vejledning vedrørende skriveundervisning, herunder skriftvurdering og særlige problemer vedrørende venstrehådede.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes prøve i tavleskrift og gives en bedømmelse af de i årets løb udførte arbejder, hvortil knyttes spørgsmål fra hele stofområdet.

Det vil være ønskeligt, om der under de frie kurser tilrettelægges:

Et uddybende kursus.

Kursus for studerende, der har særlige skrivetekniske vanskeligheder.

Kristendomskundskab.

Kristendomskundskab, obligatorisk.

Kristendommen i fortid og nutid belyses ved indgående beskæftigelse med den nytestamentlige litteratur, den almindelige kirke- og dogmehistorie og den danske kirkes historie. Det systematiske stof (dogmatik, etik og religionsfilosofi) behandles i den sammenhæng, hvor det historisk og idémæssigt hører hjemme, eller selvstændigt.

Emnerne behandles dels ved læsning af samlede fremstillinger, dels på grundlag af tekster. Der lægges vægt på at opøve forståelsen af historisk metode.

Eksempler:

- Kirkehistorie. Augustin. Munkevæsenet. Skolastikken. Renæssancen. Humanismen. Luther. Calvin. Modreformationen. Anglikanismen. Grundtvig. Kierkegaard. Indre Mission.
- Kirkekundskab: Kirkebygninger. Religiøs kunst. Gudstjenesteformer. Forskellige trossamfund.
- Religionsfilosofiske, dogmatiske og etiske emner og religionspædagogiske problemer.

Forprøven.

Ved denne prøves de studerendes forståelse af stoffet og evne til at læse en tekst.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig prøve. For de studerendes vedkommende, der har valgt faget som liniefag, indgår prøven i det obligatoriske stof i liniefagsprøven.

Kristendomskundskab, liniefag.

Der gives dyberegående indførelse i faget med særligt sigte på undervisningen i folkeskolens ældste klasser. Der lægges vægt på et mere selvstændigt arbejde. Stofvalget skal være alsidigt.

- Det stof, der læses i den obligatoriske undervisnings sidste del, gennemarbejdes på en mere dybtgående og grundig måde.
- Inden for fagets forskellige områder udvælges emner, som gøres til genstand for særligt studium.
- Centrale religionspsykologiske og religionspædagogiske spørgsmål belyses og drøftes.
- Der kan udarbejdes en større skriftlig opgave. Emnet vælges af den studerende i samarbejde med faglæreren.

Eksempler på emnevalg:

Den bibelske verden: Israels poetiske litteratur. Profetismen. Gammel Testaments problemlitteratur. Dødehavsfundene. Evangelie-litteraturens tilblivelse. Breve. Apokalyptisk litteratur. Urkristendommen.

Kirke- og dogmehistorie: Konstantin den Store. Den græsk-ortodokse kirke. Romerkirken i middelalderen. Mystikken. Munkevæsenet. Luther. Calvin. Hans Tavsens. Peder Palladius. Grundtvig. Indre Mission. Kirkens bekendelsesskrifter. Missionshistorie.

Kirken i dag: Den græsk-ortodokse kirke. Den russiske kirke. Romerkirken. Kirken i Amerika. Englands kirkesamfund. Den økumeniske bevægelse. Gudstjenesteformer. Folkereligiositet og kristendom.

Religionshistorie: Primitiv religion. Muhammedanismen i dag. Buddhismen som verdensreligion. Jødedommen i vor tid.

Religiøs kunst: Katakombesmykning. Ravennamosaikkerne. De danske kirkebygninger. Romanske og gotiske kalkmalerier. Giotto. Michelangelo. Albrecht Dürer. Skovgård. Stevns. Emil Nolde.

Religionsfilosofi: Græsk tanke. Skolastikken. Søren Kierkegaard. Nietzsche. Martin Buber. Bultmann. Eksistentialismen.

Religiøs problemlitteratur: Jakob Knudsen. Graham Greene. T. S. Eliot. Dostojevski. Kaj Munk.

Religionspædagogik og -psykologi.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig eller skriftlig prøve. Den eventuelle større skriftlige opgave indgår i bedømmelsen.

Regning og matematik.

Regning og matematik, obligatorisk.

De studerende uddannes til at varetage den obligatoriske undervisning i regning og matematik i hovedskolen, dels gennem en rent faglig undervisning, dels ved orientering om de sider af samfundslivet, hvor faget spiller en væsentlig rolle.

Stoffet grupperes om følgende emnerække:

- T Talsystemet.
- II Matematiske betragtningsmåder og hjælpemidler i praktisk regning.
- III Emner af ikke-matematisk art:
  - A. Finansieringsformer.
  - B. Handel i ind- og udland.
  - G. Familieøkonomi.
  - D. Begreber fra naturfag og teknik.
- IV Geometri.
  - V Areal og rumfang.

Undervisningens afslutning:

Der afholdes skriftlig og mundtlig prøve.

Matematik og regning, liniefag.

De studerende uddannes til at varetage den del af undervisningen i faget i folkeskolen, der ikke er dækket af den obligatoriske uddannelse i regning og matematik.

Forslag til emnerække:

- I Algebra.
- II Geometri.
- III Analyse.
- IV Eventuelt andre emner.
- V Eventuelt et valgfrit emne for den enkelte studerende.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes skriftlig og mundtlig prøve.

Legemsøvelser.

De studerende skal lære det teoretiske grundlag for faget, dets arbejdsmetoder og metodik samt opøves i at undervise på forskellige klassetrin.

Gennem praktisk arbejde i fagets forskellige discipliner, der skal rumme øvelser og bevægelsesopgaver for børn, og øvelser, der skal tjene de studerendes eget behov for fysisk aktivitet, udvikles de studerendes træningstilstand og personlige færdigheder, og de studerende skal lære at kende betvndning

gen af og glæden ved at være fysisk aktiv og i god form.

Arbejdsmåder.

Gennem de studerendes personlige optræning læres:

1. Arbejdsmåder, hvor fremgangsmåden og opgavens løsning er angivet gennem forvisning og forklaring.
2. Arbejdsmåder, hvor opgavens løsning er overladt til den enkeltes fantasi og vurdering.

De studerende skal lære at tilrettelægge og lede arbejdet på en måde, der tager hensyn til børns fysiske og psykiske egenart, og især lære at tage individuelle hensyn, så børnene føler sig trygge og accepterede af lærer og kammerater.

De etiske idealer, som bør knytte sig til udøvelse af faget, fremhæves.

Undervisningens indhold.

- I Almen træning.
- II Specialdiscipliner
  - a) gymnastik
  - b) lege
  - c) boldspil
  - d) atletik.
- III Arbejdsteknik (hensigtsmæssige stillinger og bevægelser).
- IV Undervisningsøvelser.
  - V Teori: Træningslære, herunder den nødvendige anatomi og fysiologi, bevægelseslære, undervisningslære, herunder gennemgang af øvelser og udarbejdelse af arbejdsplaner. Specialdisciplinernes øvelsesvalg, metodik, love og regler. Legemsøvelsernes psykologi og hygiejne.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes prøve i en enkelt disciplin. Prøveresultatet sammenregnes med en standpunktskarakter givet af læreren og omfattende alle fagets discipliner.

Bedømmelse af undervisningsfærdighed i legemsøvelser påføres afgangsbrevet.

Under de frie kurser (frilæsning) er det ønskeligt, at seminariet tilrettelægger

- 1) Svømmekursus med sigle mod svømmelærereksamen.
- 2) Kursus i orienteringsidræt.
- 3) Frivillig træning i idræt for særlig interesserede lærerstuderende.

Håndgerning.

Håndgerning, obligatorisk.

De studerende uddannes til at varetage undervisningen i folkeskolen på de 5 første trin.

Stofområder.

- 1) Modeller til de pågældende klassetrin omfattende følgende discipliner:
linnedsyning og broderi, strikning og hækling.
- 2) Kendskab til indkøb af egnede materialer.
- 3) Opøvelse af de forskellige discipliner gennem fagets arbejdsmetoder og metodik.

Undervisningens afslutning.

- a) En praktisk prøve med hensyntagen til det metodiske.
- b) Bedømmelse af årets arbejder.

Håndgerning, liniejag.

De studerende uddannes til at varetage undervisningen på alle klassetrin i folkeskolen, dog med hovedvægten på de ældste årgange.

Stofområder.

- 1) Videregående uddannelse i de under den obligatoriske uddannelse nævnte discipliner.
- 2) Brug af købte mønstre, kjolesyning og lettere tilskæring.
- 3) Reparationer.
- 4) Tekstil- og farvelære.
- 5) Udvidelse af modelrækken med selvstændigt udførte arbejder, dispositioner og forevisningsarbejder.

Undervisningens afslutning.

- a) En praktisk prøve uden hjælpemidler.
- b) En større opgave udført under lærerens kontrol.

Sang og musik.

Sang, obligatorisk.

- 1) De studerende indføres i sang- og salmestof og får vejledning i brug deraf i den daglige undervisning og i skolens almindelige liv.

- 2) De studerende skal lære at betjene et let håndterligt instrument (blokfløjte), så de på egen hånd kan tilegne sig melodistof.
- 3) Gennem undervisningen søges de studerendes musikalitet udviklet og deres musikalske horisont udvidet, samtidig med at der tilvejebringes fagligt grundlag for et eventuelt valg af musik som liniefag.

Stof.

Sange og salmer, stemmepleje, hørelære samt elementær musikkundskab. Sangens anvendelse i den øvrige undervisning. - Frivillig deltagelse i instrumentalundervisning, korsang og orkester.

Undervisningens afslutning.

Undervisningen slutter ikke med prøve, men i forbindelse med forprøven gives en standpunktskarakter. Denne opføres ikke på afgangsbeviset, men er medbestemmende ved oprykning.

Musik, liniefag.

De studerende uddannes til at kunne virke som musiklærere i børne- og ungdomsskolen samt til at organisere og lede en skoles musikliv. Der arbejdes dybtgående videre med de obligatoriske undervisningsemner. Herunder gives undervisning i musikteori og musikhistorie, ligesom der afholdes øvelser i musikkundskab, elementær komposition, ledelse af kor og orkester m. v. Gennemgang af det musikalske stof og de musikalske aktiviteter på folkeskolens forskellige trin. De studerende må lære at betjene både et tæstestof og et melodiinstrument.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes prøve, hvorunder den studerende bl. a. får lejlighed til at vise, hvorledes han kan tilegne sig et stof og viderebringe det.

Formning.

Formning, obligatorisk.

Gennem grunduddannelsen indøves de formningsfunktioner, i hvilke der undervises i

folkeskolens yngste klasser, samtidig med at der medvirkes til at sætte de studerende i stand til at gøre deres undervisning udtryksfuld og aktiviserende.

Tilrettelæggelsen af stoffet må være sådan, at de studerende får lejlighed til at stifte bekendtskab med en række forskellige arbejdsformer. Det må være et bærende princip, at de studerende samler erfaringer gennem selve arbejdsprocessen.

Stoffet må omfatte det pædagogiske småbørnsstof og — til de studerendes eget brug — et alsidigt formningsstof, der tilgodeser såvel plan- som plastisk formning, og hvor både forestillings- og iagttagelsestegning er repræsenteret.

Forprøven.

Der gives en vejledende standpunktskarakter.

Undervisningens afslutning.

De studerende fremlægger deres arbejder, som bedømmes af læreren i samarbejde med en censor.

Formning, liniefag.

De studerende uddannes til at kunne forestå undervisningen i formning i alle folkeskolens klasser.

Arbejdsformen bør være rigt varieret og således tilrettelagt, at den fælles fordybelse og det fælles arbejde med det pædagogiske og kunstneriske stof giver de studerende en grundig indføring i fagets idé og omfang.

Stoffet må omfatte de studerendes eget arbejde, især med mere krævende materialer. Dette arbejde må danne baggrund både for supplerende teoretisk orientering i vor tids formningspædagogik og de studerendes mulighed for senere i undervisningen at være formidlere til kunst.

Undervisningens afslutning.

De studerende fremlægger deres arbejder, og ved en mundtlig prøve, kombineret med en faglig demonstration, gives der de studerende lejlighed til at vise deres kendskab til fagets teori.

Historie.

Historie, tillægsgag.

Underudvalget og fagudvalget har ikke opstillet forslag angående dette fag. Det overlades til det udvalg, der skal udarbejde den kommende bekendtgørelse at fastsætte bestemmelserne herfor.

Historie, liniefag.

Såvel i verdenshistorie som i Nordens og Danmarks historie læses repræsentative afsnit af de vigtigste perioder, idet der lægges vægt på den politiske, økonomiske og kulturelle udvikling, ikke mindst i den nyere og nyeste tid. Eksempler på internationale organisationer, mellemfolkeligt arbejde o. lign. skal medtages.

Undervisningen skal indføre de studerende i historisk metode, hvorfor den i så vid udstrækning som muligt bør bygge på kilder, ligesom kendskab til fagets håndbøger og øvrige hjælpemidler skal opnås.

Det danske samfund, dets funktioner og organer og dets placering i verden af i dag gennemgås.

Ekskursioner og museumsbesøg indgår i undervisningen. Arkæologisk og lokalhistorisk stof medtages i et sådant omfang, at de studerende selv kan arbejde videre med disse discipliner.

Historieskrivningens historie gennemgås i hovedtræk og med anvendelse af eksempler. I forbindelse hermed eller med gennemgangen af historiske perioder kan der gives de studerende mulighed for at foretage sammenligninger med de i folkeskolen og eventuelt på højere klassetrin anvendte lærebøger og øvrige hjælpemidler.

Enhver af de studerende udarbejder en større skriftlig afhandling.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes prøve, hvor den skriftlige afhandling kan gøres til genstand for en samtale.

Biologi.

Biologi, tillægsgag.

Det tilsigtes at give de studerende et grundlag for undervisning i hovedskolen.

Undervisningen bygger på arbejde med seminariets samlinger og på iagttagelse og undersøgelser i naturen og i laboratoriet. I undervisningen gennemgås et passende udvalg af danske planter og dyr. Der gives kendskab til plante- og dyresamfund, og karakteristiske arter fra andre geografiske områder behandles.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig prøve i såvel zoologisk som botanisk stof.

Biologi, liniefag.

I undervisningen skal fagets arbejdsmetoder indøves alsidigt og grundigt, så de studerende opøves til iagttagelse og kritisk vurdering, især fremhæves arbejdet med samlinger og andet undervisningsmateriale, øvelser i laboratoriet samt undersøgelser i naturen på ekskursioner og lejrskoleophold, også med henblik på, at de studerende selv lærer at planlægge og gennemføre sådanne arbejder.

Fagets indhold:

- a) Omfanget af det obligatoriske fællestof skal dække folkeskolens behov. Den studerende må erhverve sig kendskab til morfologi og systematik i et omfang, der kan danne det nødvendige grundlag for arbejdet med enkelte arters biologi, dyre- og plantesamfund og for forståelsen af evolutionslæren.
- b) Til videre indøvning af biologiens arbejdsmetoder kan til uddybende behandling inddrages områder fra alle fagets discipliner.
- c) Hver studerende vælger et emne som speciale til selvstændig behandling, baseret på undersøgelser i naturen og/eller i laboratoriet. Dette arbejde indsendes til censurs orientering forud for den egentlige bedømmelse ved prøven. Den studerende skal indstilles på, at biologi naturligt samarbejder med andre fag.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes prøve omfattende:

- 1) besvarelse af en opgave uden forberedelsestid,

- 2) en opgave med ret lang forberedelsestid, der skal vise, at den studerende kan anvende fagets metoder og hjælpemidler,
- 3) samtale på grundlag af det personlige speciale.

Der skal fremlægges rapportbøger samt et herbarium eller andet indsamlet materiale, der indgår i bedømmelsen.

Geografi.

Geografi, tillægsfag.

Det tilsigtes at give de studerende det nødvendige faglige grundlag for undervisning i faget i hovedskolen.

De studerende skal vejledes i brugen af fagets metoder og almindelige hjælpemidler på en sådan måde, at det kan danne grundlag for deres senere undervisning. Hovedvægten lægges på de regionalgeografiske emner, der knytter sig til undervisningen i skolens 3.-7. klasse.

Ved siden af de regionale beskrivelser kan studiet omfatte emner som internationale befolkningsproblemer, geografien og det moderne samfund og det danske kulturlandskab.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig prøve.

Geografi, liniefag.

De studerende skal erhverve sig et solidt kendskab til den geografiske baggrund for vort eget og for andre folks tilværelse.

Der skal gives dem en grundig vejledning i brugen af fagets metoder og hjælpemidler som grundlag for deres selvstændige arbejde med geografisk stof og materiale under uddannelsen og senere i undervisningen i folkeskolen.

Fagindhold.

Hovedvægten skal lægges på et dyberegående studium af større eller mindre geografiske regioner, der udvælges så repræsentativt, at de væsentligste træk både af natur- og kulturgeografien behandles, samtidig med at det sikres, at de studerende har det nødvendige og tilstrækkelige overblik over det geografiske stof, der er henlagt til folkeskolens forskellige trin.

Der skal gives en grundig indføring i Det danske Riges og de øvrige nordiske landes kulturgeografi med hensyntagen til de stadige ændringer, der sker.

Kendskabet til andre folkeslags levevilkår uddybes for at give de studerende baggrund for en nøgtern vurdering af mellemfolkelige forhold.

De studerende skal indstilles på, at geografi naturligt samarbejder med andre fag, ikke mindst historie og biologi.

Arbejdsmetoder.

Undervisningen bør veksle mellem forskellige arbejdsformer, og der afholdes øvelser i brugen af geografisk kildemateriale.

De studerende må lære at vurdere hjælpemidlerne kritisk og at anvende stoffet til selvstændig fremstilling af kortmateriale, grafiske fremstillinger etc.

De studerende skal lære at foretage undersøgelser af lokalgeografiske miljøer og at planlægge ekskursioner og lejrskoler. Under lærerens vejledning og kontrol skal der udarbejdes en større eller flere mindre selvstændige opgaver.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes mundtlig prøve, omfattende:

- 1) et spørgsmål uden forberedelsestid,
- 2) et spørgsmål med kort forberedelsestid, hvor der er adgang til geografilokalets hjælpemidler,
- 3) fremlæggelse og diskussion af det individuelle stof fra den studerendes arbejdsmappe og hans selvstændige opgave(r).

Engelsk, tysk og fransk.

Engelsk, tysk og fransk, liniefag.

Der stiles mod at give de studerende sikkerhed i at udtrykke sig mundtligt og skriftligt på nutidigt normalsprog, fortrolighed med sprogets fonetiske og grammatiske opbygning, indsigt i væsentlige sider af sprogets kulturområde samt kendskab til fagets metodiske og pædagogiske aspekter. Der lægges vægt på et selvstændigt arbejde med fagets hjælpemidler.

De tekster, der skal gennemgås, vælges så-

ledes, at de bibringer de studerende forståelsen af en fremmed litteraturs særpræg og udviklingsgang. De behandles ikke blot med henblik på oplæsning og eventuelt oversættelse, men især på sproglig og indholdsmæssig" fortolkning og gøres desuden til genstand for samtaler og diskussioner såvel som for udarbejdelse af referater og mindre foredrag. I undervisningen bør tillige indgå avisartikler, films, båndgenivelser o. l.

Fremmedsprogets lydssystem behandles på grundlag af en kortfattet fremstilling, og i forbindelse hermed afholdes transskriptions- og intonationsøvelser.

Grammatikken gennemgås ud fra en fylldig lærebog, og i tilknytning hertil drives sproglige iagttagelser og øvelser.

Betydningslæren og dens problemer belyses.

Der gives en orientering i sprogundervisningens metodik samt i nogle foreliggende lærebogssystemer.

I videst muligt omfang foregår undervisningen på fremmedsproget.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes skriftlig og mundtlig prøve.

I engelsk og tysk består den skriftlige prøve af oversættelse til fremmedsproget af en nutidig dansk tekst, en fonetisk transskription samt en selvstændig gengivelse på fremmedsproget af en forelagt tekst med stillingtagen til tekstens indhold.

I fransk består den skriftlige prøve af en oversættelse til fremmedsproget af en ikke for speciel nutidig dansk tekst, en fonetisk transskription samt en besvarelse på fransk af spørgsmål af indholdsmæssig art i tilknytning til en forelagt tekst.

Der må ikke anvendes hjælpemidler.

Den mundtlige prøve består i engelsk, tysk og fransk af oplæsning og — eventuelt — delvis oversættelse af et stykke af de af alle opgivne tekster med en samtale på fremmedsproget ud fra det læste, en fremstilling" på fremmedsproget af et væsentligt emne fra det selvstændigt læste pensum, en behandling af et grammatisk og et fonetisk spørgsmål samt oplæsning" og oversættelse af en sværere, ikke tidligere læst tekst.

Fysik-kemi.

Fysik-kemi, liniefag.

Linieuddannelsen i fysik-kemi må have et dobbelt indhold.

For det første skal man gennem en dybtgående behandling af en passende række af centrale emner give de studerende en forståelse af fysikkens og kemiens arbejdsmetoder og af deres begrebsmæssige indhold.

For det andet skal man gennem øvelser og drøftelser give en grundig indføring i den pædagogiske side med direkte henblik på undervisningen i skolen.

Undervisningens afslutning.

Der afholdes prøve såvel i det teoretiske stof som i demonstration af apparatur.

Sløjd.

Sløjd, liniefag.

De studerende uddannes til at undervise i træsløjd på alle folkeskolens trin samt i ungdoms- og aftenskolen.

Der bibringes de studerende solide faglige kundskaber, idet der gennem de udførte arbejder gives grundigt kendskab til

- 1) materialernes egenart og behandling,
- 2) faglig tegning og skitsering,
- 3) værktøjernes opbygning, funktion og vedligeholdelse og
- 4) de mest almindelige bearbejdnings-, samlings- og overfladebehandlingsformer.

De studerende skal erhverve indsigt i fagets pædagogiske muligheder, dets teori, metodik og praktiske tilrettelæggelse i folkeskolen.

Undervisningens afslutning.

Undervisningen afsluttes med en prøve, omfattende :

- 1) Fremlagte obligatoriske og frie, selvkonstruerede arbejder, herunder tegning.

- 2) Fremlagte istandgjorte værktøjer.
- 3) Tidsbegrænset praktisk prøve.
- 4) Mundtlig prøve med et pædagogisk-metodisk spørgsmål.

Husgerning.

Husgerning, liniefag.

Undervisningen lægges i videst muligt omfang således til rette, at den er vejledende med hensyn til stoffets praktisk-pædagogiske udformning i folkeskolen.

Det teoretiske stof omfatter:

Kemi, ernæringslære, mikrobiologi, levnedsmiddellære, kostlære, hygiejne, arbejdsstillinger, materialelære, redskabslære, tekniske hjælpemidler, økonomi, køkkenindretning, rationel planlægning, risikomomenter, barnepleje, værtindepligter, husgerningsmetodik.

Det praktiske stof omfatter:

Rengøringsarbejder, vask og tøjbehandling, rensning og presning, borddækning og servering, elementær og videregående madlavnings-, bagnings- og konserveringsteknik, anvendelse af tekniske hjælpemidler, barnepleje og hjemmesygepleje, laboratorieøvelser med levnedsmidler.

Såvel det teoretiske som det praktiske stof indarbejdes under varierede arbejdsformer.

Undervisningsøvelser.

- 1) Demonstrationer og indbyrdes undervisning i folkeskolens stofområder.
- 2) Praktik med børn på de forskellige klassetrin.

Undervisningens afslutning.

- 1) Mundtlig prøve med forberedelsestid. Almen og pædagogisk redegørelse for emner inden for de teoretiske og praktiske stofområder.
- 2) En praktisk opgave med forberedelse og hjælpemidler suppleret med uforberedt opgave.

Kravene ved adgangsprøven til seminarierne

Da udvalget med den foreslåede adgangsprøve tilsigter, at studerende, der er optaget på grundlag af bestået adgangsprøve, kan undervises sammen med studenter, må kravene ved adgangsprøven fastlægges således, at det - under hensyntagen til gymnasiets forskellige linier - bliver muligt at gennemføre den tilsigtede samlæsning.

En række underudvalg har i samarbejde med de af Direktoratet for folkeskolen og seminarierne nedsatte fagudvalg udarbejdet forslag til kravene ved adgangsprøven.

Aspiranter, der har gennemgået et i henhold til § 6 afholdt adgangskursus, opgiver i visse fag begrænset pensum, hvorimod aspiranter, der har forberedt sig på anden måde, kun efter nærmere bestemmelse kan opgive begrænset pensum.

De af de nævnte underudvalg og fagudvalgene udarbejdede forslag er tilstillet: undervisningsministeren til brug ved udarbejdelsen af den kommende bekendtgørelse.

I det følgende er hovedtrækkene af disse forslag gengivet i en tilnærmet ensartet form.

Dansk.

Aspiranterne må have kendskab til centrale perioder og forfattere i ældre og nyere dansk litteratur og de åndelige strømninger, som de er udtryk for, samt til hovedtrækkene af den øvrige nordiske, herunder oldislandske litteratur.

I dansk sprog kræves sikkert kendskab til sprogets grammatiske bygning samt elementært kendskab til stilistiske forhold, ligesom svensk og norsk grammatik må tilegnes i det omfang, som er nødvendigt for forståelsen af de læste tekster.

Ved den skriftlige prøve kræves god skriftlig udtryksform og sikkerhed i almindelig ortografi.

Pensum.

9 større værker inden for skandinavisk litteratur og 300 sider kortere tekster (heraf intensivt: 4 større værker og 125 sider kortere tekster). Desuden: 90 sider svensk og 30 sider norsk.

Prøve.

Skriftlig" prøve: Der vælges mellem 5 emner, hvoraf et kan være en tekstopgave.

Mundtlig prøve: Den sproglige viden prøves gennem grammatiske og stilistiske iagttagelser ud fra en tekst.

Aspiranter med begrænset pensum opgiver:

4 større værker og 125 sider kortere tekster; litteraturhistorie kræves i det omfang, der er nødvendigt til forståelse af den opgivne litteratur.

40 sider svenske tekster og 15 sider norske.

Kristendomskundskab.

Der kræves solide kundskaber om Israels religion og den almindelige religionshistorie.

Pensum.

a) Kendskab til Israels historie og religiøse forestillingsverden gennem læsning af gammeltestamentlige tekster (afsnit af urhistorien, patriarkhistorien, de profetiske, poetiske og historiske skrifter).

I forbindelse med tekstlæsningen tilegnes tidshistorien samt kendskab til senjødedommen og hellenismen.

b) Kendskab til dele af den almindelige religionshistorie belyst ved tekster.

Prøve.

Der afholdes mundtlig prøve, hvorved der særlig lægges vægt på kendskab til og overblik over Det gamle testaments indhold

samt til tilegnelse af gammeltestamentlige og religionshistoriske grundbegreber.

Historie med samfundslære.

Der kræves kendskab til og forståelse af hovedtræk af menneskehedens politiske, økonomiske, sociale og øvrige kulturelle udvikling fra de ældste tider til vore dage samt forståelse af, hvad vi bygger vor viden om fortiden på, og hvorledes man drager slutninger ud fra kildematerialet. De historiske problemer bør være belyst så alsidigt som muligt ved fremdragelse af forskellige synsmåder.

I samfundslære kræves viden om og forståelse af det danske samfunds og den danske stats opbygning og virke i dag samt af samfundets og statens internationale relationer.

Pensum.

Faget omfatter verdenshistorie, Nordens historie og samfundslære. Visse afsnit af historien tilegnes oversigtsmæssigt; nogle centrale perioder eller vigtige sider af udviklingen kan kræves indgående tilegnet.

Tiden efter 1900 behandles udførligst.

Prøve.

Der afholdes mundtlig prøve. Der eksamineres i 2 spørgsmål inden for fagets 3 discipliner (verdenshistorie, Nordens historie og samfundslære).

Biologi.

Der kræves viden om og forståelse af de levende organismers bygning og funktion, idet menneskets biologi skal indtage en central stilling.

Aspiranten skal have tilegnet sig kendskab til biologiens arbejdsmetoder.

Pensum.

Hovedvægten lægges på menneskets anatomi, histologi og fysiologi samt personlig og social hygiejne. Menneskets anatomi og histologi skal være tilegnet som baggrund for forståelsen af de normale funktioner i celler, væv og organer.

Desuden kræves:

Almindelig celledære og encellede organismer.

De højere planters anatomi og fysiologi.

Økologi.

Formering og fosterudvikling.

Arvelighedslære.

Evolutionslære.

Der lægges vægt på et godt kendskab til almindeligt forekommende planter og dyr.

Prøve.

Prøven er mundtlig.

Geografi.

Der kræves viden om og forståelse af de fysiske-geografiske faktorer, som mennesket er afhængigt af. Kendskab til anvendelse af kort af forskellige typer, bl. a. målebordsblade.

Pensum.

Geomorfologi. Til forståelse af jordens opbygning og jordskorpens udformning kræves kendskab til de dynamiske processer samt de materialer, som indgår i disse processer. Der kræves en oversigt over jordens geologiske historie.

Oceanografi. Havenes fysiske forhold og vigtigste strømsystemer samt biologiske produktionsforhold i et omfang, der er tilstrækkeligt til påvisning af havets indflydelse på landjordens klima og til forståelse af havet som kulturgeografisk faktor.

Klimatologi og plantebælter. De meteorologiske elementer og klimatologien. På grundlag heraf kendskab til de naturlige plantebælter og jordbundstyper samt de kulturbetingelser, disse byder menneskene, herunder eksempler på organisk produktion.

Kulturgeografi. Erhvervskulturens hovedformer og i relation hertil befolkningens fordeling og erhvervsmæssige sammensætning samt befolkningsforskydninger ud fra deres sammenhæng med geografiske faktorer.

De geografiske faktorerers samspil samt vekselvirkningen mellem mennesket og naturen anskueliggøres ved eksempler fra produktions-, trafik- og handelsgeografi.

Prøve.

Prøven er mundtlig.

Engelsk og tysk.

Den sproglige retning.

Der kræves en sådan sikkerhed i mundtlig og skriftlig sprogfærdighed, at aspiranten kan

føre en almindelig samtale, udtrykke sig nogenlunde frit skriftligt og læse middelsvære tekster. Ved læsning af fortrinsvis nutidige tekster tilegnes et bredt kendskab til karakteristiske sider af den kultur, der benytter engelsk eller tysk som udtryksmiddel.

Den matematisk-fysiske retning:

Læse- og talefærdighed.

Engelsk.

Sproglig retning.

Pensum.

Intensiv læsning: 325 sider (væsentligt skønlitterært stof).

Ekstensiv læsning: 450 sider (væsentligt skønlitterært stof).

Prøve.

Skriftlig prøve.

Mundtlig prøve i ulæst og læst tekst.

Aspiranter med begrænset pensum opgiver 100 sider intensivt læst stof.

Matematisk-fysisk retning:

Pensum.

Intensiv læsning: 200 sider.

Ekstensiv læsning: 300 sider.

Prøve.

Mundtlig prøve i ulæst og læst tekst.

Aspiranter med begrænset pensum opgiver 100 sider intensivt læst stof.

Tysk.

Sproglig retning:

Pensum.

Intensiv læsning: 325 sider.

Ekstensiv læsning: 450 sider.

Prøve.

Skriftlig prøve.

Mundtlig prøve i ulæst og læst tekst.

Aspiranter med begrænset pensum opgiver 100 sider intensivt læst stof.

Matematisk-fysisk retning.

Pensum.

200 sider fortrinsvis nyere skønlitterære tekster, heraf læses 75 sider intensivt.

Prøve.

Mundtlig prøve i ulæst og læst tekst.

Aspiranter med begrænset pensum opgiver 50 sider intensivt læst stof.

Fransk.

Der kræves øvelse i at læse og forstå en ikke for svær moderne fransk tekst og i at opfatte det talte sprog og selv udtrykke sig mundtlig på fransk i rimeligt omfang.

Pensum.

Der læses 350 normalsider.

Prøve.

Mundtlig prøve i ulæst og læst tekst.

Aspiranter med begrænset pensum opgiver 75 sider af det læste stof.

Matematik.

Den matematisk-fysiske retning.

Der kræves kendskab til en række fundamentale matematiske begreber og tankegange og til matematikkens anvendelse ved behandling af praktiske problemer, samt inden for andre fagområder.

Pensum.

- 1) Almene begreber.
- 2) Hele, rationale og reelle tal.
- 3) Ligninger og uligheder.
- 4) Elementære funktioner.
- 5) Infinitesimalregning.
- 6) Anvendelse af infinitesimalregning.
- 7) Kombinatorik og sandsynlighedsregning.

Prøve.

Der afholdes skriftlig og mundtlig prøve.

Den sproglige retning.

Der kræves kendskab til en række fundamentale matematiske begreber og tankegange og til matematikkens anvendelse ved behandling af praktiske problemer.

Emneliste.

- 1) Almene hjælpebegreber fra logik og mængdelære.
- 2) Algebra.
- 3) Ligninger og uligheder.

- 4) Elementære funktioner.
- 5) Kombinatorik og sandsynlighedsregning.

Prove.

Mundtlig prøve.

Fysik og kemi.

Den matematisk-fysiske retning.

Øvelse i at udføre simple illustrative forsøg samt nogle mere omfattende forsøg såvel af kvalitativ som kvantitativ art. Solidt kendskab til apparatur.

Pensum.

Mekanisk fysik.
Varmelære.
Elektricitetslære.
Bølgelære og optik.
Atomfysik.
Kemi.

Prøve.

Der afholdes mundtlig prøve.

Den sproglige retning.

Øvelse i at udføre simple forsøg.

Pensum (i mere begrænset omfang end ovenfor).

Mekanisk fysik.
Varmelære.
Elektricitetslære.
Bølgelære og optik.
Atomfysik.
Kemi.

Prøve.

Der afholdes mundtlig prøve.

/ sang, formning og legemsøvelser afholdes ingen prøve, men foretages en vurdering.

I de af underudvalgene udarbejdede forslag er også *undervisningen* på adgangskursus behandlet, og om undervisningen i de ovennævnte tre fag kan følgende hovedpunkter anføres:

Sang.

Formålet med undervisningen er at delagtiggøre eleverne i de musikalske værdier, især gennem en- og flerstemmig sang; endvidere arbejdes med stemmepleje og elementær musiklære, herunder hørelære, ligesom der kan undervises i benyttelse af et simpelt instrument, f. eks. blokfløjte.

Formning.

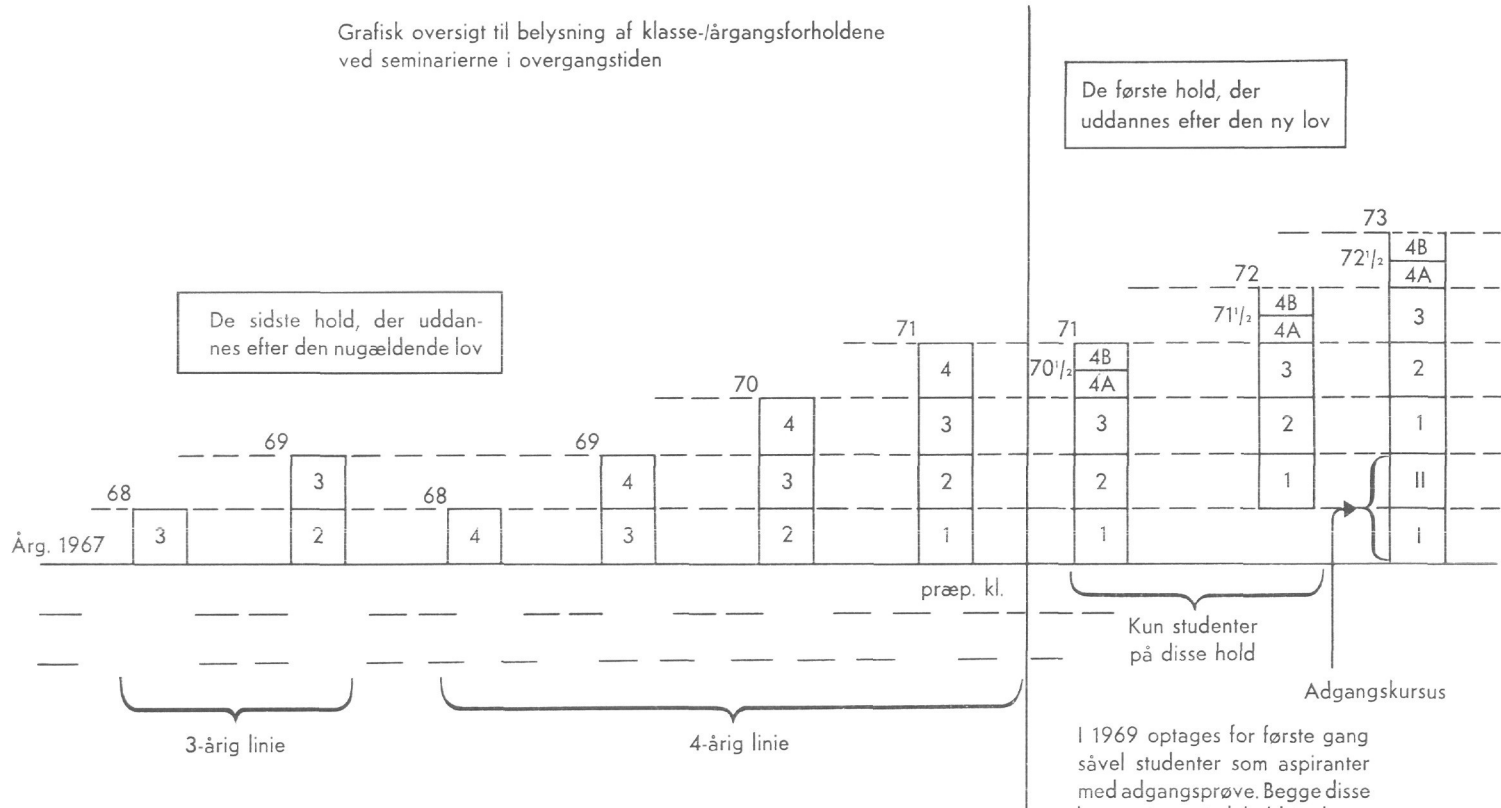
Formålet er gennem elevernes aktive arbejde med form, farve og stof at udvikle deres evne til selvstændigt skabende udtryk og deres forståelse af æstetiske værdier.

Legemsøvelser.

Formålet er ved hjælp af alsidige legemsøvelser at opøve elevernes bevægelsesfunktioner og at lære dem betydningen af fysisk aktivitet og god form. Undervisningen omfatter gymnastik, boldspil og atletik.

Grafisk oversigt til belysning af klasse-/årgangsf forholdene ved seminarierne i overgangstiden

Loven tænkes at træde i kraft august 1967

I 1969 optages for første gang såvel studenter som aspiranter med adgangsprøve. Begge disse kategorier er indeholdt i yderste højre søjle.

